

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

SURİYELİ ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOSOSYAL UYUM
SORUNLARI İLE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

TEZİ YAZAN
Erdi CENGİZ

Danışman:Doç. Dr. Gülhan TEMEL (Mersin Üniversitesi)

Jüri Üyesi:Dr. Öğr. Üyesi. Semra ERDOĞAN (Mersin Üniversitesi)

Jüri Üyesi:Dr. Öğr. Üyesi. İbrahim İNAN (ağ Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / NİSAN 2018

ONAY

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

201510072 numaralı öğrencimiz olan **Erdi CENGİZ** tarafından hazırlanan “Suriyeli Ortaokul Öğrencilerinin Psikososyal Uyum Sorunları ile Demografik Özellikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir. Psikoloji Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

Üniv. Dışı - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Doç. Dr. Gülhan TEMEL
(Mersin Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

Üniv. İçi - Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi İbrahim İNAN

Üniv. Dışı - Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Semra ERDOĞAN
(Mersin Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

19/04/2018

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Uzun bir yolculuk, tek bir adımla başlar.

KONFÜÇYÜS

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

19/ 04 / 2018

Erdi CENGİZ

TEŞEKKÜR

Akademik yolculuğumda ve bu çalışmanın tamamlanmasında bana destek olan birçok kişi bulunmaktadır. Öncelikle, ders aşamasında ve sonrasında bana rehberlik eden ve desteğini esirgemeyen danışmanım ve hocam Doç. Dr. Gülhan TEMEL'e teşekkür ederim.

Ders dönemi boyunca birikimlerini bizlerle paylaşan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Şükrü Uğuz'a, Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU'na, Doç. Dr. Murat KOÇ'a, Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre Ayna'ya, Araştırma Görevlisi Kahraman KIRAL'a ve Dr. Atanur AKAR'a teşekkür etmek isterim.

Sınıf arkadaşlarım; Prof. Dr. Fatma YİĞİT'e, Yrd. Doç. Dr. İbrahim İNAN'a, H. Yunus TAŞLIALAN ve Sevinç SAĞALTICI'ya desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Akademik birikimlerini benden esirgemeyen değerli kuzenlerim Uzman Psikolog İbrahim CENGİZ ve Ufuk TUNCER'e teşekkür ederim.

Son olarak tüm yaşantım boyunca sonsuz desteğini ardımda hissettiğim, dayanağım, teyzem Yıldız BUCAK'a ve değerli aileme yürekten teşekkür ederim.

ÖZET

GEÇİCİ EĞİTİM MERKEZLERİ'NDE EĞİTİM ALAN SURIYELİ ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOSOSYAL UYUM SORUNLARININ SAPTANMASI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Erdi CENGİZ

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Tez Danışman: Doç. Dr. Gülhan TEMEL

Nisan 2018, 125 sayfa

Ülkemize sığınan Suriyeli mültecilerin yarısından fazlasının eğitim çağında olduğu bilinmektedir. Suriyeli mülteci çocukların eğitimi gerek mülteci çocukların entegrasyonu bakımından gerekse Türkiye'nin geleceği bakımından büyük önem arz etmektedir. Ancak farklı bir dil ve çevrenin yanısıra farklı bir eğitim sistemiyle de karşılaşan mülteci öğrenciler; dil, kültürel, eğitim vb. uyum sorunlarıyla karşılaşarak eğitim sürecinden istenilen verimi alamamaktadır.

Bu doğrultuda araştırmamızda, Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin eğitim sürecinde karşılaştıkları psikososyal uyum sorunlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Hatay'ın Altınözü ilçesinde faaliyet gösteren 4 Geçici Eğitim Merkezi'nde 308 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada rastgele örneklem yöntemi kullanılmış; öğrencilere 2 bölüm ve 45 sorudan oluşan 1 ölçekli anket ile Geçici Eğitim Merkezleri'nde görev yapan 20 öğretmene 11 adet demografik sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır.

Analizler sonucunda, öğrencilerin uyum sorunlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yaş ve sınıf değişkeninin öğrencilerin uyum sorunları üzerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan Ki kare analizi sonucunda ise; öğrencilerin eğitim aldıkları merkezler, ebeveynleriyle birlikte yaşama durumları ve çalışma durumlarının uyum sorunları üzerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilirken, öğrencilerin uyum sorunlarının ebeveynlerin çalışma durumuna göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Suriyeli Mülteci Öğrenciler, Geçici Eğitim Merkezleri, Uyum Sorunları

ABSTRACT**THE DETERMINATION AND SOLUTION PROPOSALS OF PSYCHOSOCIAL
ADAPTATION PROBLEMS OF SYRIAN SECONDARY SCHOOL STUDENTS
STUDYING AT TEMPORARY EDUCATION CENTRES****Erdi CENGİZ****Master Thesis, Department of Psychology****Supervisor: Assoc Prof. Dr. Gülhan TEMEL****April 2018, 125 pages**

More than half of the Syrian refugees are known to be at school age. The education of the Syrian refugee children is significant in terms of the integration of the refugee children and the future of Turkey. Education has a key role in the integration of the children to the society and school environment ;however, confronting different language, society and educational culture, refugee children cannot acquire the desired output from the educational process due to the adaptation problems they experiece.

In this study, the psychosocial adaptation problems of Syrian secondary school students studying at temporary education centres are researched. The study was conducted in four temporary education centres active in Altınözü with 308 students using stratal sample; to the students, a scale with 5 parts and 45 items and to 20 teachers working at temporary education centres, a survey with 12 items were employed.

The results indicate that gender differences has no impact on adaptation problems faced by the students. A significant relationship was found between ages and levels of the students. Chi Square results indicate that while there is a significant relationship between education centres of the students, the situation of the students living with parents and the employment status of the students and their adaptation problems, there is no significant difference between the employment status of the parents and adaptation problems.

Keywords: Syrian Refugee Students, Temporary Educational Centres, Integration problems

ÖNSÖZ

Suriye’de yaşanan iç çatışma ortamı 7. yılına doğru seyir alırken geride yüzbinlerce ölüm ve ağır hasarın yanısıra, yerinden edilmiş milyonlarca insan bırakmıştır. Göç öncesinde yaşadıkları şiddet, zulüm ve baskıların üzerine zorunlu göç sürecinde ve ardında yaşadıkları travmatik olaylar Suriyeli mültecileri fiziksel olduğu kadar psikolojik olarak da derinden etkilemiştir.

Suriye’deki krizden en fazla etkilenen kesimlerin başında Suriyeli mülteci çocuklar gelmektedir. Yaşadıkları travmatik olaylar ve yarıda bıraktıkları eğitim sürecinin ardından sığındıkları ülkelerde yaşadıkları uyum problemleri, kayıp bir kuşağın yetişmesine zemin hazırlamaktadır. Araştırmacılara göre, mülteci çocukların uyum sorunlarını aşarak topluma entegre olmasında anahtar rolü eğitim faktörü üstlenmektedir. Eğitim, toplumsal yaşamı dengede tutan akademik ve sosyal bir denge unsurudur.

Suriyeli çocukların, yarıda bıraktıkları eğitime devam edebilmeleri adına, ilk örneğine ülkemizde rastlayacağımız Geçici Eğitim Merkezleri oluşturulmuştur; ancak mülteci öğrencilerin eğitim sürecinde yaşamış oldukları uyum sorunlarından kaynaklı olarak istenilen verim alınamamaktadır. Bu çalışmada, öğrencilerin karşılaştıkları uyum sorunlarının tespit edilerek çözüm önerilerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Savaştan ve şiddetten uzak bir dünyanın kurulması ümidiyle...

Nisan 2018
Erdi CENGİZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ	xv
HARİTALAR LİSTESİ	xvi
EKLER LİSTESİ	xvii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Arka Planı.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Problemi.....	2
1.4. Araştırmanın Önemi.....	2
1.5. Araştırmanın Hipotezleri.....	3
1.5.1. Araştırmanın Alt Hipotezleri.....	4
1.6. Araştırmanın Sayıltıları.....	6
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.8. Tanımlar.....	6

BÖLÜM II

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Göç ve Göç Türleri	8
2.1.1. Göçlerin Psiko-Sosyal Etkileri.....	10
2.1.2. Tarihsel Süreçte Dünyada Yaşanan Uluslararası Göç Sorunları	11
2.1.3. Tarihsel Süreçte Türkiye'ye Yapılan Göçler	14
2.2. Mülteci Hukuku ve Gelişimi.....	14
2.2.1. Türkiye'deki Mültecilerin Hukuki Durumları	16
2.2.2. Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Hukuki Statüleri.....	18
2.3. Suriye İç Savaşı ve Zorunlu Göç Sürecinin Türkiye'ye Yansımaları	22
2.3.1. Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Temel Sorunları	27
2.4. Suriyeli Mülteci Çocuklar.....	28
2.4.1. Mülteci Çocuk Hakları.....	29
2.4.2. Türkiye'nin Suriyeli Çocuklara Dönük Eğitim Politikaları.....	31
2.5. Geçici Eğitim Merkezleri.....	34
2.6. Uyum ve Uyum Sorunları.....	40
2.6.1. Mülteci Öğrencilerin Psikososyal Uyum Sorunları	43
2.6.2. Hatay'da Yaşayan Suriyeli Mülteciler.....	46
2.6.3. Altınözü İlçesinde Yaşayan Suriyeli Mülteciler	50
2.7. İlgili Araştırmalar	52

BÖLÜM III

3. YÖNTEM	56
3.1. Araştırmanın Amacı.....	56
3.2. Araştırmanın Modeli.....	56
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	56
3.4. Araştırmanın Yapılışı (Prosedür).....	57
3.5. Veri Toplama Araçları	58
3.5.1. Araştırmada kullanılan Ölçeğin Güvenirliği.....	58
3.5.2. Kişisel Bilgi Formu.....	59
3.5.3. Öğretmenlere Uygulanan Öğrenci Tanıma Anketi.....	59
3.5.4. Yabancı Öğrenci Uyum Sorunları Ölçeği.....	59

3.6. Verilerin Analizi	60

BÖLÜM IV

4. BULGULAR	61
4.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı	61
4.2. Uyum Sorunlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi.....	62
4.2.1. Uyum Sorunları Ölçeğinin Cinsiyet Değişkenine Göre Sonuçları	62
4.2.2. Uyum Sorunları Ölçek Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyine Göre Sonuçları	63
4.2.3. Uyum Sorunları Ölçeğinin Yaş Değişkenine Göre Sonuçları	67
4.2.4. Öğrenci Tanıma Anketine Katılan Öğretmenlerin Yüzde Değişim Frekansları	68
4.3. Eğri Altında Kalan Alan Hesaplaması (Receiver Operating Characteristic, ROC) Sonuçları	70
4.3.1. Öğrencilerin Cinsiyeti ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi	72
4.3.2. Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi	72
4.3.3. Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Geçici Eğitim Merkezleri ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi	73
4.3.4. Öğrencilerin Aileleri ile Birlikte Yaşama Durumları ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi	74
4.3.5. Ebeveynlerinin Çalışma Durumları ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi	75
4.3.6. Öğrencilerin Çalışma Durumları ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi	76
4.4. Hipotezlerin Sınanması.....	77

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM	78
5.1. Mülteci Öğrencilerin Demografik Değişkenlerine Göre Uyum Sorunları Ölçeği Bulgularına İlişkin Tartışma ve Yorum	78

5.2. Öğretmenlere Uygulanan Uyum Sorunları Anketi ve Yüz Yüze Görüşmelere İlişkin Tartışma ve Yorum.....	80

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	84
6.1. Sonuçlar	84
6.2. Öneriler	87
7. KAYNAKÇA	90
8. EKLER	99
9. ÖZGEÇMİŞ	108

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
DOĞAKA	: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GEM	: Geçici Eğitim Merkezleri
HÖGM	: Hayatboyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ORSAM	: Ortadoğu Strateji Merkezi
RG	: Resmi Gazete
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türk Diyanet Vakfı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNHCR	: (bkz. BMMYK)
YUUK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLOLAR LİSTESİ

		Sayfa No:
Tablo 1.	Uluslararası Göçmen Sayıları	13
Tablo 2.	Evrensel Mülteci Profili ve Türkiye’deki Suriyeli Profili	21
Tablo 3.	Evrensel Mülteci Hukuku ve Türkiye’deki Suriyelilere Tanınan İmkanlar	22
Tablo 4.	Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı	25
Tablo 5.	Yıllara Göre Kayıt Altına Alınan Suriyeli Öğrencilerin İstatistikleri	34
Tablo 6.	GEM’lerde Eğitim Alan Suriyeli Öğrencilerin Ders Programı	35
Tablo 7.	Sınıf Seviyelerine Göre Okullaşma Oranları	38
Tablo 8.	Geçici Barınma Merkezleri.....	48
Tablo 9.	Altınözü İlçesinde Faaliyet Gösteren Geçici Eğitim Merkezleri.....	51
Tablo 10.	Örneklem Tablosu.....	57
Tablo 11.	Araştırma Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi.....	58
Tablo 12.	Suriyeli Öğrencilerin Tanımlayıcı Dağılım Tablosu	61
Tablo 13.	Cinsiyet Değişkenine Göre Uyum Sorunları Varlık veya Yokluk Tablosu	62
Tablo 14.	Sınıf Değişkenine Göre Uyum Sorunları Varlık veya Yokluk Tablosu	63
Tablo 15.	Yaş Değişkenine Göre Uyum Sorunları Varlık veya Yokluk Tablosu.....	68
Tablo 16.	Araştırma Anketine Katılan Öğretmenlerin Yüzde Değişim Frekansları	68
Tablo 17.	Eğri Altında Kalan Alan Hesaplaması Sonuçları	71
Tablo 18.	Öğrencilerin Uyum Sorunlarının Cinsiyete Göre Dağılımları	72
Tablo 19.	Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri İle Uyum Sorunları Arasındaki Dağılım Tablosu	73
Tablo 20.	Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Merkezler İle Uyum Sorunları Arasındaki Dağılım Tablosu.....	74
Tablo 21.	Öğrencilerin Aileleriyle Birlikte Yaşama Durumları İle Uyum Sorunları Arasındaki Dağılım Tablosu.....	75
Tablo 22.	Ebeveynlerin Çalışma Durumları İle Uyum Sorunları Arasındaki Dağılım Tablosu	76
Tablo 23.	Öğrencilerin Çalışma Durumları İle Uyum Sorunları Arasındaki Dağılım Tablosu	76

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa No:

Grafik 1. Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler.....	24
Grafik 2. Yıllara Göre Ülkemizde Bulunan Suriyeli Nüfusu	25
Grafik 3. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı	26
Grafik 4. Geçici Eğitim Merkezleri'nin İllere Göre Dağılımı	37
Grafik 5. YOBİS'e Kayıtlı Öğrenci Sayıları	39
Grafik 6. Eğri Altında Kalan Alan Hesaplaması'nın Grafikselsel Gösterimi	71

HARİTALAR LİSTESİ**Sayfa No:**

Harita 1. Suriyeli mültecilerin Hatay İlinde İlçe Bazında Dağılımları.....	47
Harita 2. Türkiye'deki Mültecilerin Bölgesel Dağılımları	49

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
8.1. Yabancı Öğrenci Uyum Sorunları Ölçeği.....	99
8.2. Öğrenci Tanıma Anketi	101
8.3. Etik Kurulu Onay Belgesi.....	104
8.4. Tez Anket İzin Dilekçesi	105
8.5. Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Belgesi	106

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Arka Planı

Alanyazın incelendiğinde göçe bağlı yaşanan uyum sorunlarına dönük olarak sosyal, eğitim, ekonomik, kültürel vb. alanlarda birçok araştırma yapıldığı bilinmektedir. Ancak, Suriye krizine bağlı olarak ilk örneğine ülkemizde rastlayabileceğimiz bir eğitim formatı olan Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli mülteci öğrencilerin yaşadığı uyum sorunlarına dönük araştırmaların ise oldukça yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Geçici Eğitim Merkezleri (GEM), Türkiye'ye göç eden mülteci çocuk ve gençlerin yarım kalan eğitim yaşantılarına devam edebilmeleri ve ülkelerine dönmeleri durumunda sene kaybı yaşamamaları için oluşturulan hem kamp içerisinde hem kamp dışında faaliyet veren ve Suriye müfredatına bağlı kalarak eğitim veren, ilk ve orta öğretimi kapsayan eğitim kurumlarıdır (MEB,2014).

Eğitim çağına gelen Suriyeli mülteci öğrencilere yönelik uygulanan eğitim faaliyetleri, gerek bu öğrencilerin geleceği bakımından gerekse Suriye'nin yeniden inşası sürecinde Türkiye'nin sunacağı katkılar bakımından büyük önem arz etmektedir. Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların yüzde 54'ünün 0-18 yaş, yani eğitim çağında olduğu belirtilmektedir. (UNICEF, 2015). Ayrıca Türkiye'de bulunan 1.28 milyon Suriyeli çocuğun 870 bini okul çağına erişmiş durumdadır (UNICEF, 2017). Buna karşılık Kasım 2017 yılı itibariyle Türkiye'de faaliyet gösteren yalnızca 338 Geçici Eğitim Merkezi bulunmaktadır (MEB, 2017).

İstatistiki bilgilerden elde edilen veriler, eğitimini yarıda bırakarak gelen ve eğitimine devam etmesi gereken 507.566 Suriyeli mülteci çocuğun var olduğunu göstermektedir. Bu durum, ülkemizin geleceği açısından çeşitli riskleri beraberinde getirmektedir. Eğitimden yoksun kalan ve uyum problemleriyle mücadele etmek durumunda kalan mülteci çocukların düşük gelire yaşama, yabancılaşma ve dışlanma hisleriyle kimlik bunalımına girmesi neticesinde ilerleyen süreçte belirli suçların odak noktası olabileceği belirtilmektedir (Akalin, 2016).

ORSAM' göre gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda yakın bir süreçte çeşitli suçların ve yeraltı örgütlenmelerinin kaynağını eğitimden yoksun kalan bu kayıp nesil meydana getirecektir. Türkiye'ye göç eden Suriyeli öğrencilerin en önemli eğitim

kurumlarından sayılan Geçici Eğitim Merkezleri, başlangıçta Suriyeli mültecilerin ülkelerine dönecekleri varsayımıyla süreklilik arz eden bir eğitim kurumu olmaması, eğitime erişim ve katılımın zor olması, mülteci öğrencilere Türkçe eğitim veren eğitimcilerin Arapça bilmemeleri ve mülteci öğrenci ve ailelerinin var olan ekonomik sorunlarından dolayı bu merkezlerde eğitim alan öğrenciler çeşitli problemlerle karşılaşmaktadır. Bununla beraber, GEM'lerin yalnızca belli bölgelerde toplanması, fiziki alt yapı yetersizlikleri, öğrencilerin eğitime erişiminin zor olması da GEM'lerden istenilen faydanın sağlanmasına engel teşkil etmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunu, ülkemizin geleceğini ilgilendiren önemli bir problem olarak bizleri yakından ilgilendirmektedir. Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin psikososyal uyum sorunlarının belirlenmesinin amaç edinildiği bu çalışmada, genel amaç doğrultusunda mülteci öğrencilerin dil sorunları, psikososyal sorunlar, kültürel sorunlar, ekonomik sorunlar ve eğitim sorunları alanlarında yaşadıkları uyum sorunları belirlenmeye çalışılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

1.3. Araştırmanın Problemi

Geçici Eğitim Merkezleri (GEM)'nde eğitim alan Suriyeli mülteci öğrencilerin uyum sorunlarının belirlenmesi, bu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır. GEM'lerde eğitim alan mülteci öğrencilerin özellikle dil sorunları, ekonomik sorunlar, psikososyal sorunlar, eğitim ve kültürel alanda yaşadıkları problemler irdelenerek bir alt problem olarak değerlendirilecektir. Bu doğrultuda araştırmanın bölümlerinde göç, mültecilik, mülteci hukuku, uyum ve mülteci öğrencilerin uyum problemlerinin yanı sıra ülkemizde bulunan Suriyeli mülteci öğrencilere dönük istatistiki bilgilere yer verilmiş, öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin uyum sorunları üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli öğrencilerin uyum problemlerinin saptanması ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amaç edinilmiştir. Uyum sorunlarının belirlenmesi ile mülteci öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları

problemlerin azalması ve kültürel entegrasyonlarının hızlanması beklenmektedir. Araştırmadan elde edilen veriler aracılığıyla mülteci öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları uyum sorunlarıyla daha etkili mücadele edebilmeleri adına rehber öğretmenler aracılığıyla psikososyal destek sunulabilmesi beklenmektedir.

Uyum sorunlarının belirlenmesi, öğrencilere verilecek eğitim hizmeti açısından önemli olmakla beraber, Geçici Eğitim Merkezleri'nde görev yapan öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımında göz önünde bulundurmaları gereken noktaları belirlemesi açısından önem arz etmektedir. Araştırma konusunun güncelliğini koruyor olması ve bu alana dönük geniş kapsamlı araştırmaların yetersiz olması sebebiyle de literatür yazınında var olan boşluğun doldurulmasına katkıda bulunması hedeflenmektedir. Araştırma bulgularından elde edilen verilerin, mülteci öğrencilerle çalışan kurumlar ile çalışanlarına da yol göstermesi beklenmektedir. Bu kurumların başında okullar, kamp içi eğitim ve kamp dışında verilen eğitim kurumları gelmektedir. Mültecilerin, göç ettikleri bölgeye uyumun başlamasında, iyileşmesinde eğitim faaliyetlerinin başlaması ve sürekli hale gelmesi en büyük yardımcı olarak nitelendirilmektedir (Bilgili, 1996).

Eğitim kurumlarında görev yapan rehber öğretmenlerin yanı sıra okul öğretmen ve idarecilerinin de bilgilendirilerek konuya dahil edilmeleri, okuldaki eğitim atmosferinin daha olumlu olmasına ve mülteci öğrencilerin entegrasyonlarının sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Eğitim kurumları dışında psikolojik danışma merkezleri, sağlık bakanlığına bağlı hastaneleri çalışanları, aile ve sosyal politikalar bakanlığı ile çalışanlarının mülteci ve mülteci öğrencilerin sorunları hakkında bilgilendirilmeleri durumunda mültecilere verilecek hizmet veriminin artması beklenmektedir.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

H1a: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin uyum sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1b: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin uyum sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H2a: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf ortaokul öğrencilerinin uyum sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H2b: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf ortaokul öğrencilerinin uyum sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H3a: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile uyum sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki yoktur.

H3b: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile uyum sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki vardır.

1.5.1. Araştırmanın Alt Hipotezleri

H0a: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin dil sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1a1: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin dil sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H0b: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin ekonomik sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1b1: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin ekonomik sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H0c: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin psikososyal sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1c: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin psikososyal sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H0d: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin eğitim sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1d: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin eğitim sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H0e: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin kültürel sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1e: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul kız ve erkek öğrencilerinin kültürel sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H0f: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin dil sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1f: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin dil sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H0g: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin ekonomik sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1g: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin ekonomik sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H0h: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin psikososyal sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1h: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin psikososyal sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H0i: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin eğitim sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1i: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin eğitim sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H0j: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin kültürel sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık yoktur.

H1j: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin kültürel sorunları ölçek puan ortalamaları bakımından farklılık vardır.

H0k: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile dil sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki yoktur.

H1k: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile dil sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki vardır.

H0l: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile ekonomik sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki yoktur.

H1l: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile ekonomik sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki vardır.

H0m: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile psikososyal sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki yoktur.

H1m: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile psikososyal sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki vardır.

H0n: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile eğitim sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki yoktur.

H1n: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile eğitim sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki vardır.

H0p: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile kültürel sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki yoktur.

H1p: Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin yaşları ile kültürel sorunları ölçek puan ortalamaları arasında ilişki vardır.

1.6. Araştırmanın Sayılıları

1. Bu araştırmada öğrencilerin, kişisel bilgi formunu ve araştırma ölçeğini samimi bir şekilde doldurdukları varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan eğitimcilerin, anket formunu samimi bir şekilde doldurdukları varsayılmıştır.
3. Araştırma örnekleminin araştırma evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Araştırmanın örneklemi Hatay'ın Altınözü ilçesindeki GEM'lerde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırmaya katılan Suriyeli öğrencilerin Türkçe bilgi ve becerilerinin zayıf olması araştırmayı dil yönünden sınırlandırmıştır.
3. Araştırmaya katılan eğitimcilerden öğrencilere dönük bilgi alma yönünden sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Mülteci: BM, Mülteci Statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesi uyarınca mülteciyi, "ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi" olarak tanımlamaktadır (BMMYK, 2017).

Şartlı Mülteci: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2005)'nin 61.maddesine göre; Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tâbiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasî düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında 17 bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku

nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişidir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.

İltica: Kendi ülkesinde dili, dini, rengi, ırkı ve siyasal ideolojisi gibi nedenlerden dolayı yoğun baskı gören ya da görme tehlikesi içerisinde bulunan kişilerin, güvenli olan bir başka ülkeye göç ederek sığınmasıdır (Mutluer, 2003).

Sığınmacı: Mülteci olarak uluslararası koruma arayan ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişilere sığınmacı denir (Kızılay Göç İstatistik Raporu, 2017).

Göçmen: Yasal olarak buldukları ülkeyi terk ederek refah seviyesi daha yüksek bir ülkeye yasal olarak giriş yaparak kendilerine tanınmış yasal haklar çerçevesinde o ülkede yaşayan bireyler olarak ifade edilmektedir (Çiçeksoğüt, 2017).

Geçici Eğitim Merkezleri: Geçici Eğitim Merkezleri (GEM), Türkiye’ye göç eden mülteci çocuk ve gençlerin yarım kalan eğitim yaşantılarına devam edebilmeleri ve ülkelerine dönmeleri durumunda sene kaybı yaşamamaları için oluşturulan, hem kamp içerisinde hem kamp dışında faaliyet veren ve Suriye müfredatına bağlı kalarak eğitim veren, ilk ve orta öğretimi kapsayan eğitim kurumlarıdır (MEB,2014).

Uyum ve Uyum Sorunları: Bireyin barındırdığı kişisel özellikleri ile özü ve çevresi arasında sağlıklı bir ilişki kurup bu ilişkiyi devam ettirebilmesi uyum olarak tanımlanmaktadır (Balcıoğlu, 2001).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Göç ve Göç Türleri

İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olan “göç” kavramı dünyanın gündeminde her zaman önemli bir yer tutmuş, tarih boyunca meydana gelen göçler, dünyanın bugünkü nüfus dağılımını, sosyo-ekonomik yapısını ve kültürel gelişimini şekillendirmiştir (Gün, 2011). En genel anlamda göç “anamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler” olarak tanımlanmaktadır (Erder, 1986). Türk Dil Kurumu (TDK) kendi sözlüğünde göçü ‘*Ekonomik, toplumsal veya siyasal sebeplerle bireylerin ya da toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret*’ olarak tanımlamaktadır (tdk.gov.tr). İnsanlar, ilk çağlardan bu yana yoksulluk, doğal afet, savaşlar, çatışmalar vb. sebeplerle bir yerden başka bir yere göç etmek durumunda kalmıştır. İnsanların farklı coğrafyalar arasındaki hareketi bireysel ya da küçük topluluklar halinde olabildiği gibi, özellikle savaş durumlarında kitlesel düzeyde de olabilmektedir (Aksoy, 2012).

Tanımından da anlaşılacağı üzere göçler bir yer değiştirme hareketi olarak tarif edilse de neden ve sonuçları açısından çok daha geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Neden ve sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde göçlerin, birey ve toplumların üzerinde büyük değişimler yarattığı bir gerçektir. Toplumsal uyum sürecinde göçmenlerin göç ettikleri bölgeye uyumu ve göç alan toplumların göçmenleri kabul süreci, önemli ekonomik, politik ve toplumsal sorunları içerisinde barındırmaktadır. Bu sorun özellikle uluslararası göçlerde ön plana çıkmaktadır.

İnsanları göçe iten pek çok etmenin var olduğu bilinmektedir. Göç nedenlerine ve göçün yapılış şekline bağlı olarak yüzeysel ya da ayrıntılı şekilde, göç türleri ayırımına gitmek mümkündür. Göç olgusu alan ölçütüne göre “yerli ve uluslararası”, zaman ölçütüne göre “geçici ve daimi” boyutuna göre “bireysel göç, grup olarak göç ve kitlesel göç”, sebebine göre “gönüllü işçi göçü ve gönülsüz ya da zorunlu sığınmacı göçü” olarak belli ayrımlara tabi tutulmaktadır (Faist, 2000).

Aynı ülke sınırları içerisinde yani kırdan kıra, kırdan kente, kentten kente, kentten kıra yapılarak neticelenen göç hareketine “iç göç”, geçici bir süre ya da daimi olarak kalmak üzere, çalışma veya yerleşme amacıyla yerleştiği olunan ülkenin sınırlarını aşarak başka ülkelere varış ile sonuçlanan göç hareketlerine de “uluslararası

göç” denilmektedir (Üner, 1972). Uluslararası göçler, genel itibariyle, savaşlar, iç karışlıklar, siyasi baskılar gibi önemli unsurlardan dolayı gerçekleşmektedir. (Kaya, 2016).

Tarihsel süreçteki ilk büyük kitlesel göç hareketi 4.yüzyılda Çin esaretinden kurtulmak isteyen Hun Türklerinin Orta Asya’dan Batı bölgelerine ve Anadolu’ya göç etmeleriyle başlamıştır (Kınık, 2010). Kavimler Göçünün neticesinde Anadolu toprakları üzerinde yaşayan Cermen kavimler Avrupa’yı istila etmiş ve günümüz Avrupa milletlerinin temelleri atılmıştır. Coğrafi Keşiflerin başlamasıyla yeni kıta ve madenlerin keşfedilmesi ve sömürge imparatorluklarının kurulmasıyla uluslararası göç trafiği hızlanmıştır. Ayrıca Avrupa’da başlayan milliyetçilik akımı ve Sanayi Devrimi, hem toplumları hem de devlet yapılanmalarını yeniden şekillendirecek ve dünyayı küresel bir savaşın eşiğine getirecekti. Uluslararası göç problemleri özellikle 20. Yüzyılın ortalarından itibaren gündemde kalmaya başlamıştır. Kişilerin tek başlarına yer değiştirmeleriyle “bireysel göç”, aile ya da yakınlarıyla hareket etmeleri durumunda “grup göçü” niteliği kazanmaktadır. Belli bir statüye sahip kişilerin (siyasi parti, gibi) topluca göç etmesine ise “kitlesel göç hareketi” denilmektedir (Özkalp, 1990).

Kitlesel göç; terör, çatışma gibi kaotik bölgelerde oluşacağı gibi daha iyi yaşam standartlarına kavuşmak isteyen bir kitlenin göç etmesiyle de oluşabilmektedir. Tarihsel süreçte Moğol baskısından kaçan Orta Asya boylarının Batı’ya doğru göç etmesi ya da Nazi baskısından kaçan Yahudilerin kitlesel olarak göç etmesi kitlesel göçte örnek teşkil etmektedir. Yaşanılan yerden göçe neden olan etmen, baskın olarak ekonomik ise buna “gönüllü göç”, neden olan etmen siyasi baskı, zulüm, savaş gibi zorlayıcı nedenler ise de “zorunlu göç” denilmektedir (Güneş, 2012). Zorunlu göçlere belirli bir grubun etnik ya da dini inançları dolayısıyla baskı görmelerinin yanı sıra deprem, sel, kuraklık vb. doğal afetler sonucu göç etmek zorunda kalan kitleler örnek olarak gösterilebilir.

Göçlerin temel nedenleri incelendiğinde karşımıza “itici etmenler” ve “çekici etmenler” çıkmaktadır. İnsanlar buldukları yerlerden gerek ekonomik, gerek siyasal, gerek coğrafi, gerekse dinsel nitelikli olarak belirtilen itici ve çekici nedenlerden dolayı başka bir yere göç etmişlerdir (Çağlayan, 2006). İtici göç unsurlarına baktığımızda siyasi ve dini baskılar, zulümler, dışlanma, yetersiz eğitim ve sağlık imkanları, düşük ekonomik gelir, özgür düşünce ortamının kısıtlılığı ve doğal afetler gibi ciddi sıkıntı yaratan bu durumlar itici göçlerin temel unsurlarıdır. Çekici göç nedenlerine baktığımızda ise itici göç etmenlerinin tam tersi bir durumla karşılaşmaktayız.

Düşünce ve ifade özgürlüğü, kaliteli bir eğitim ve sağlık politikaları, siyasi baskılardan uzak ve rahat çalışma koşulları da çekici unsurları oluşturmaktadır. Orta Doğu'nun despotik liderlerinin baskılarından kaçarak Batı'ya yapılan göçler itici göçlerin siyasi yapısına bir örnek teşkil ederken, özellikle 1950-60 arasında daha iyi bir ekonomik yaşantı için Almanya'ya yapılan göçler çekici göçlerin ekonomik unsuruna örnek teşkil etmektedir. Göçe dair bu nedenler göç ile ilgili araştırmaların farklı disiplinlerde yer almasına sebep olmuş ve bu yönüyle göç, antropologların sosyal bilimcilerin, eğitim bilimcilerin ve psikolojik danışmanların ilgisini çeken ve incelemelerine konu olan bir kavram olmuştur (Şahin, 1999).

2.1.1. Göçlerin Psiko-Sosyal Etkileri

Göç hareketleri bireyleri sosyal, kültürel ve demografik olduğu kadar psikolojik yönlerden de etkilemektedir. Yer değiştirmeye karar verilmesinden itibaren göç süreci ve sonrasında bireyler karmaşık ve derin bir süreçten geçmektedir. Göç eden bireyler, farklı bir yaşama alışmakta güçlükler yaşayabilmektedir. Bu nedenle göçler, insanların zihninde derin izler bırakarak ruhsal yapısını şekillendirmektedir (Gökçan, Ataman ve Açıkyıldız 2015). Göçler (1990)'e göre göç süreciyle beraber göçmenlerde yabancılaşma, yalnızlık, değersiz hissetme, depresif davranışlar, suçluluk, aidiyet yoksunluğu gibi hisleri karmaşık şekilde yaşamaktadır. Özellikle zorunlu göçlere maruz kalan bireylerin gönüllü göç eden bireylere nazaran daha sık ruhsal problem yaşadığı görülmektedir.

Gönüllü göç eden bireylerin çoğunlukla refah seviyesi daha yüksek bölgelere göç eden, daha girişken, sosyal uyumları yüksek ve dil becerisi gelişkin kişiler oldukları göze çarpmaktadır. Diğer taraftan savaş, çatışma, siyasi baskılar, şiddet, doğal afet, yoksulluk gibi sebeplerle zorunlu olarak göç eden bireylerin ise stres ve travmaya bağlı daha sık psikolojik problemler yaşadıkları bilinmektedir. Zorunlu göç eden bireylerin, ait oldukları çevreden kopmalarına bağlı olarak göçler, kimi zaman geri dönüşü mümkün olmayan ve fiziksel olduğu kadar ruhsal çevreden de ayrılmalarına sebep olan bir hal alabilmektedir (Buz, 2004). Özellikle eğitim çağındaki çocukların farklı dil ve kültürel yapıya bağlı olarak çeşitli uyum problemleri ve psikolojik sıkıntılar yaşadığı açıktır. Arkadaş edinmede güçlük ve dışlanma hissiyatı göçmen çocukların sosyal ortamdaki yalıtılmasına ve içe kapanmalarına neden olmaktadır.

Gökçan'a göre (2015), mültecileri göçe iten sebepler ve buna bağlı belirsizlikler, çoklu travmalara sebep olmakta ve mülteciler, sığındıkları ülkelerde travmaya bağlı olarak ihtiyaç duydukları psikososyal desteğe ulaşamayarak çaresiz bırakılmaktadır. Sosyo-ekonomik anlamda dezavantajlı bir durumda hayatını sürdürmek durumunda kalan zorunlu göçmenler aynı zamanda tedavi şartlarından da yoksun kalarak birçok sağlık tehdidiyle yüz yüze kalmaktadır (Gedik, Akıncı ve Nergiz, 2015). Zorunlu şartlar altında çalışmak durumunda kalan göçmenler, HIV dahil olmak üzere cinsel yolla bulaşan birçok hastalığın yaygınlık kazanmasına da zemin hazırlamaktadır.

Bireylerin sosyal, ekonomik, kültürel, politik, eğitim geçmişi ve tecrübeleri göç edilen bölgeye uyumlarını kolaylaştırdığı gibi daha da güçleştirebilmektedir. Bireyin geçmiş birikimi, eğitim seviyesi, maddi olanakları ne olursa olsun göç sürecinde iç dünyasında çeşitli değişimleri beraberinde getirmektedir (Tunç, Şeker ve Şahin, 2010). Göç eden bireylerin sosyal ve kültürel uyumları yeni yerleşilen bölgeye ne kadar erken olursa psikolojik risk faktörleri de o kadar az olacaktır. Yabancılaşmadan uzaklaşan bireyler yerleştikleri bölgeye aidiyet duygusu besleyerek toplumsal ilişkilerin zedelenmesinin önüne geçecektir.

2.1.2. Tarihsel Süreçte Dünyada Yaşanan Uluslararası Göç Sorunları

Tarihsel süreçte ilk büyük kitlesel göç hareketi, 4.yüzyılda Çin hanedanlığının esaretinden kurtulmak isteyen Hunların batı yönünde göç etmesiyle Cermen kavimlerinin Anadolu coğrafyasını terk ederek Avrupa kıtasını istila etmesiyle beraber günümüz Avrupa milletlerinin temellerinin atıldığı Kavimler Göçü ile gerçekleşmiştir (Deniz, 2014). Farklı bölgeler arasında gerçekleşen bu büyük göç hareketi, Orta Çağ'ın başlamasına, yeni milletler ve imparatorlukların kurulmasına zemin hazırlamıştır. Kıtalar arası göç hareketliliği, 15.yüzyılda Coğrafi Keşiflerin başlaması ve Amerika kıtasının keşfiyle beraber deniz aşırı bir boyut kazanmıştır. 16.yüzyıldan itibaren Avrupalılar yeni bir yaşam ümidiyle Amerika kıtasına göç ederek buraya yerleşmişlerdir. 16. ve 18. yüzyıllar içerisinde zenginleşen Avrupalı tüccarlar, özellikle Afrika kıtasından topladıkları 15 milyon insanı Karayipler ve Güney Amerika kıtasına götürerek köle olarak çalıştırmışlardır. Bu süreçte Avrupa, üç asır boyunca küresel göç hareketlerine yön vermiştir (Mutluer, 2003).

İngiltere, Portekiz ve İspanya gelişen endüstrilerine yeni ham kaynaklar eklemek amacıyla sömürgeler kurmuş ve 60 milyon Avrupalı okyanus ötesi ülkelere göç

etmişlerdir. Bu göç sürecinde ana hedef ülkeler ABD, Arjantin, Brezilya ve Kanada ülkeleri olmuştur. 1830-1850 yılları arasında İngilizler, Almanlar ve İrlandalıları kıta Amerika'sına en çok göç eden ülkeler konumundalardı. 1890-1950 arasındaki süreçte ise göçlerin yoğun olarak Kanada'ya kayma gösterdiği görülmektedir (Atalay, 2011:29). Yaşanan uluslararası göç trafiği, dünyanın demografik ve kültürel yapısını derinden etkilemiştir. Avrupalı göçmenler, ABD, Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda bölgelerinde yeni devletler kurarak bölgedeki yerlilerin azınlık konumuna düşmelerine neden olmuşlardır. Bölgede yaşamakta olan Kızılderili, Aztek, Maya uygarlıkları katliamlar ve asimilasyon politikaları ile yok edilmişlerdir.

20. yüzyılda meydana gelen Birinci ve İkinci Dünya Savaşı, milyonlarca insanın göç etmesine neden olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı ve Avusturya- Macaristan İmparatorluklarının dağılmasıyla beraber yeni devletler ortaya çıkarken homojen bir ülke yaratma hedefiyle Yunan, Yahudi, Türk, Polonyalı, Bulgar, Macarlardan meydana gelen yeni bir göçmen kitlesi meydana gelmiştir (Yılmaz, 2014). Aynı dönemde gerçekleşen Nazi soykırımından kaçan Yahudiler de göç sürecine eklenmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Afrika ve Orta Doğu'da kurulan devletler arasında yaşanan etnik çatışmalar yeni göç dalgaları yaratmıştır (Örn; Arap - İsrail Savaşları, İran - Irak Savaşı, Filistin - İsrail Savaşı). (Yılmaz, 2014).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından toparlanmaya çalışan Avrupa devletleri, işgücü ihtiyacını karşılamak amacıyla az gelişmiş ya da gelişmemiş ülkelere işçi göçü almaya başlamışlardır. Bu ülkelerin en başında gelen Almanya 1954 yılından 1970'lere kadar Türkiye, Polonya ve Yunanistan'dan, Fransa devleti ise Kuzey Afrika (Fas, Tunus ve Cezayir)'dan işçi göçü alımı yapmıştır. Ekonomik nedenlerle gerçekleşen bu göçler gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleşmiştir (Aksoy, 2012). 1947 yılına gelindiğinde ise Pakistan'ın Hindistan'dan ayrılmasına bağlı olarak dünyadaki en yoğun göç dalgası yaşanmış ve 18 milyon Hindu ve Müslüman mübadele edilmiştir (Deniz, 2014). 1945 – 1961 yılları arasında Berlin Duvarı'nın inşası sürecinde Doğu Almanya'da yaşayan 3,7 milyon Alman, Batı Almanya'ya göç etmiştir. İsrail devletinin kurulmasının ardından 250.000 Yahudi İsrail'e göç etmiş ve 700.000 Filistin vatandaşı da komşu ülkelere iltica etmek durumunda kalmıştır (Kınık, 2010). Aralık 1979'da başlayan Sovyetler Birliği (SSCB) işgali ile 2.5 milyon Afgan, Pakistan'a göç etmek zorunda kalmıştır (Doğanay, 2011). 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması ve 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla beraber milyonlarca kişi Batı yönünde göç etmek durumunda kalmıştır.

Sovyetlerden kopan Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri (BDT)'nden ekonomik kalkınma ve istihdam sebebiyle Rusya eksenli bir göç hareketliliği yaşanmıştır (Deniz, 204). 1990-1991 Körfez Savaşı sürecinde, yaklaşık 4 milyon kişinin İran, Türkiye, Kuveyt ve Suudi Arabistan'a zorunlu göç ettiği tahmin edilmektedir. 2000'li yıllara damgasını vuran en yoğun göç hareketi ise 2011 yılında başlayarak günümüze kadar devam etmekte olan Suriye olayları ile gerçekleşmektedir. 2017 itibariyle ülkelerini terk ederek komşu ülkelere (Türkiye, Ürdün, Irak, Lübnan, İran) sığınan Suriyelilerin sayısı 7.3 milyona ulaşmış durumdadır (BMMYK, 2017). Suriye'de yaşanan olaylar 21. yüzyılın en ağır insani krizi olarak nitelendirilmektedir (Yılmaz, 2014).

BM'nin göç verilerine göre 1970-2010 yılları arasında dünyadaki göçmen sayısı 2,5 katından fazla artmış durumdadır. Tablo 1 incelendiğinde, 1970 yılında sayıları 84 milyonu bulan göçmenlerin sayısı 1990'lara gelindiğinde 1,85 kat artarken 1990-2010 yılları arasında bu artışın 1,37 kat (214 milyon) arttığı görülmektedir.

Tablo:1

Uluslararası Göçmen Sayıları (milyon)

	1970	1990	2000	2010
Dünya	84	156	178	214
Gelişmiş Ülkeler	43	82	104	128
Gelişmekte Olan Ülkeler	41	73	74	86
Az gelişmiş Ülkeler	41	73	74	87

Kaynak: Bakırtaş, 2012: 242

Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç İstatistikleri'ne göre 2010 yılı itibariyle dünya nüfusunun %3,2'si göçmen konumundadır. Dünya'daki toplam göçmenlerin %32,5'i Avrupa kıtasında yer alırken %23,4'ü Kuzey Amerika kıtasında bulunmaktadır. ABD'nin göç alımındaki oranı % 20 iken ABD'yi ; Almanya, Fransa, İtalya gibi Avrupa devletleri takip etmektedir. Uluslararası göç trafiğindeki bu gidişat, uluslararası göçlerin gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelere, gelişmiş ülkelere doğru yapıldığının bir kanıtı niteliğindedir.

2.1.3. Tarihsel Süreçte Türkiye'ye Yapılan Göçler

Anadolu coğrafyası, tarih boyunca göç edenlerin en önemli sığınak limanlarından biri olmuştur. Türkiye'nin Asya ve Avrupa arasında bir köprü vazifesi görmesi ve kanlı Ortadoğu coğrafyasına komşu olması sebebiyle göç etmek zorunda kalan çok sayıda insanın tercih ettiği ülkeler arasına yer almıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)'nin verilerine göre Cumhuriyet tarihinin ilk büyük göç hareketi, Türkiye ile Yunanistan arasında gerçekleşen Nüfus Mübadelesi ile gerçekleşmiştir. 1922-1938 yıllarını kapsayan bu göç hareketi ile ülkemize 384 bin kişinin geldiği bilinmektedir (GİGM, 2017).

Bir diğer önemli göç hareketi de Yugoslavya ve Makedonya bölgelerinden ülkemize gelen göç hareketidir. 1924'te başlayan ve 1950'ye kadar süren göç hareketiyle ülkemize 305 bin kişi göç etmiştir. Önem arz eden bir diğer göç hareketi Bulgaristan'dan ülkemize yapılan göç hareketidir. 1925'te başlayan ve 1989'a kadar süren bu göç hareketi dört aşamada gerçekleşmiş ve toplamda 800 bin kişi ülkemize göç etmiştir (GİGM, 2017).

II. Dünya Savaşı ile birlikte Nazi Almanya'sı saflarında savaşan Doğu Lejyonlarının yeni vatanı Türkiye olmuştur. Doğu lejyonları; Özbek, Kazak, Türkmen, Azeri, Dağıstanlı, Çeçenli olmak üzere Müslüman halklardan oluşturulmuştur. 1979'da İran İslami Devrimi'nin yaşanmasıyla yaklaşık bir milyon kişi ülkemize göç etmiştir. 1980'li yılların başında yaşanan Sovyet- Afgan Savaşı ile bölgede yaşayan birçok Türk kökenli, ülkemize gelmiştir (GİGM, 2017).1988'de Kuzey Irak'ta yaşanan Halepçe katliamı ile ülkemize 51.542 kişi ülkemize bölgeden göç etmiştir. 1991'de başlayan I. Körfez Savaşı ile 467 bin kişi kaçarak ülkemize gelmiştir. Ayrıca 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişi, 1999'da Kosova'dan 17.746 kişi ülkemize göç etmiştir (GİGM, 2017). Son olarak 2011' de başlayan ve halen devam etmekte olan Suriye olayları ile resmi olarak sayıları 3.2 milyona ulaşan Suriyeli mülteci ülkemize göç etmiştir (AFAD, 2017).

2.2. Mülteci Hukuku ve Gelişimi

Tarihsel süreçte, kendi ülkelerinde gördükleri baskı ve zulümden dolayı topraklarını terk ederek başka bölgelere göç etmeleri ve göç eden bu insanların korunmasının gerekliliği ilk medeniyetlere kadar dayanmaktadır. Sümer, Hitit, Antik Yunan, Babil gibi uygarlıklarda bu sorunlara dönük metinler bulunmaktadır (BMMYK,

2017). İlk Çağ uygarlıklarından 17. Yüzyıla kadar mülteciler dinin koruyucu özelliklerinden faydalanarak yaşamlarını sürdürmüşleridir. 17. Yüzyıldan sonra ise dinin bu noktadaki koruyucu rolü etkisini yitirmiş ve yer değiştirmek zorunda kalan insanlar devletlere sığınmaya başlamıştır (Özgür, 2012). 20. yüzyıla gelindiğinde ise, özellikle kıta Avrupa'sında yaşanan Birinci ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında alışılanın dışında bir göç hareketliliği başlamıştır.

Yaşanan sıkıntılar, küresel dünyanın önemli sorunlarından birine dönüşen mülteci sorununun çözümü için uluslararası adımların atılmasını sorunlu hale getirmiştir. Hukuksal bağlamda mülteciliğe baktığımızda, 1920'lerden sonra Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) bünyesinde mülteci hukukunu belirlemek amacıyla iki veya daha fazla devletin taraf olduğu anlaşmalarla ilk adımlar atılmıştır (Ergüven, 2016). İkinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında yaşanan olaylar nedeniyle ve yaşanan insan hakları ihlalleri neticesinde dünya barışını korumak ve ülkeler arasında ekonomik ve kültürel işbirliği sağlamak amacıyla 24.10.1945 tarihinde Birleşmiş Milletler Örgütü (BM) kurulmuş ve hazırlanan Birleşmiş Milletler Sözleşmesi yürürlüğe girerek mülteci hukukunun en önemli gündem maddesi haline gelmiştir (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra mülteci haklarının gelişimi adına birçok gelişme yaşanmıştır. 10.12.1948 tarihinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi imzalanmış, beyannamede yer alan 14.madde; *“Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.”* şeklinde düzenlenerek yürürlüğe girmiştir. 14.12.1950 tarihinde ise mülteci sorunlarına dönük kalıcı çözümler ve kalıcı koruma sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) kurulmuş ve faaliyetlerine 01.01.1951'de başlamıştır. BMMYK, Birleşmiş Milletler tarafından dünya çapındaki mültecileri korumak için yapılan uluslararası hareketleri düzenlemek ve liderlik etmek ve mülteci sorunlarını çözmek amacıyla yetkilendirilmiştir (madde.14.org).

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ise 28.07.1951'de Cenevre'de kabul edilmiş ve Nisan 1954'te yürürlüğe girmiştir. Sözleşmede *“1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle , yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek*

istemeyen her şahsa uygulanacaktır” (1951 Cenevre Sözleşmesi md1). Ancak burada yapılan mülteci tanımlamasına iki kısıtlama getirilmiştir: İlk olarak “01.01.1951’den önce meydana gelen olaylar” ifadesi kullanılarak bir tarih kısıtlaması getirilmiştir. İkincisi ise “Avrupa’da meydana gelen olaylar” ibaresi eklenerek coğrafi bir kısıtlamaya gidilmiştir. Taraf devletler bu kısıtlamalarla 1951 öncesi olayları göz ardı ederek sorumluluklarını azaltmak istemişlerdir.

Zamanla mülteci sayısının her geçen gün artarak ilerlemesi ve mevcut sorunların çözülememesi sınırların kaldırılmasına neden olmuş ve BM tarafından “Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 New York Protokolü” hazırlanmıştır. Protokolün hazırlanmasıyla 1951 Sözleşmesi’nde yer alan “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar” ibaresi kaldırılmıştır. Böylece sözleşmedeki tarih kısıtlaması son bulmuş ve 1951 Cenevre sözleşmesini imzalayan devletlerin etki alanı genişlemiştir. Ayrıca doğrudan olmasa da mültecilikle alakalı birçok gelişme daha yaşanmıştır; BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması sözleşmesi, bu gelişmeler arasındadır.

Mültecilik hareketleri Soğuk Savaş Döneminde de kendisini göstermiş ve yakın tarihsel süreçte de artarak devam ederek, özellikle Ortadoğu’da 2010 yılında başlayan ve dünyada “Arap Baharı” olarak adlandırılan süreçte çatışma ve savaşlardan dolayı milyonlarca birey göç etmek zorunda kalmıştır. Özellikle Mart 2011 yılında Suriye’de başlayan olaylar Ortadoğu coğrafyasının en kanlı çatışmalarından birine sahne olmuş ve milyonlarca Suriyelinin ülkelerini terk ederek komşu ülkelere göç etmesine neden olmuştur.

2.2.1. Türkiye’deki Mültecilerin Hukuki Durumları

Türkiye’nin sorunlu Ortadoğu coğrafyasına yakınlığı ve doğudaki kara sınırının güvenliğinin sağlanamaması, bölge genelindeki terör sorunu ve sığınmacı sayısının fazla olmasıyla beraber mülteci hukukunun değişik hükümlerle düzenlenmiş olmasına ve önemli sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. (Ergüven, 2013). Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesinin kabulünden önce yeterli olmasa da ülkemizde mültecilere ve göçmenlere uygulanacak düzenlemelere yer verilmiştir. 14.06.1934 tarihinde kabul edilen 2150 sayılı İskan Kanunu mültecileri “Türkiye’de yerleşme amacıyla olmayıp bir zaruret ilcasile muvakkat olmak üzere sığınanlar” olarak tanımlamıştır.

15.07.1950 tarihinde çıkarılan 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 4.maddesi ve yine aynı tarihte kabul edilen 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun'un ilk maddesi, Türkiye'de göçmen ve mültecilere uygulanacak hukuksal prosedüre ilişkin düzenlemeler içermektedir (Çelikel ve Şanlı, 2007). 1951'de Cenevre'de imzalanan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, ülkemizin mültecilere dönük en önemli dayanaklarından birini oluşturmaktadır.

28.07.1951'de imzalanan sözleşme, 22.04.1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, bu sözleşmeyi imzalayan ilk ülkelerden olmasına karşın sözleşmeyi 29.08.1961 yılında yürürlüğe koymuştur. Sözleşmedeki tarih sınırlaması kaldırılmış olsa da coğrafi sınırlandırma hala devam etmektedir (Kalaycı, 2014). Suların durulmadığı Ortadoğu coğrafyasında gerçekleşen kitlesel hareketlere karşı yapılan hazırlıkların sonucunda 14.09.1994 tarihinde, 6169 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile "*Türkiye'ye İltica eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*" kabul edilmiştir (Resmi Gazete, 1994). Bu yönetmelik hukuksal anlamda iç boşlukları doldurmasına rağmen uygulama sürecinde çeşitli sorunlara neden olmuştur. Türkiye'ye gelen veya başka ülkelere iltica etmek için ülkemizden geçen mültecilerin yetkili makamlar tarafından süreç ve hukuksal düzenlemelerle ilgili yeterince bilgilendirilmemesi ve müracaatın sınırlı sürede gerçekleşmesine engel oluşturmuştur.

1994 Yönetmeliği'nden kaynaklanan sorunlar nedeniyle, 16.01.2006 tarihinde, 9938 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye'ye İltica eden veya Başka Bir Ülkeye İltica etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik kabul edilmiştir (2006 Yönetmeliği, sayı: 9938). Yapılan değişiklik, on günlük başvuru süresi yerine "*gecikmeden ve makul olan en kısa süre içerisinde*" ibareleri eklenmiştir (2006 Yönetmeliği, Sayı: 9938).Mülteci hukuku ile ilgili yapılan bir diğer düzenleme ise 22.06.2006 tarihli 57 sayılı Emniyet Genel Müdürlüğü genelgesidir. Genelge, mülteci hukuku ve insan haklarını içeren konularda personel istihdamı, Avrupa dışından gelen başvuru sahiplerinin BMMYK'ya kaydolma zorunluluğu gibi düzenlemeler içermektedir (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

Hukuksal anlamda gerçekleşen bir diğer önemli gelişme de, Avrupa Birliği (AB)'ne katılım sürecinde 2001 yılında Katılım Ortaklığı Belgesi'nin imzalanması ile

AB Topluluk Müktesebatının Benimsenmesine İlişkin Ulusal Programın takip edilmesidir (Resmi Gazete, 24.07.2003, Sayı: 25178). Uluslararası alanda Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne ve 1967 New York Protokolü'ne taraf ülkelerden biridir ve bu düzenlemelere ‘‘coğrafi sınırlama’’ ile taraf olmuştur.

Mülteci statüsünü yalnızca Avrupa’da meydana gelen olaylar neticesinde Türkiye’ye sığınma talebinde bulunan kişilere tanınacağını açıklamıştır; ancak Türkiye’ye sığınma talebinde bulunanların büyük bir çoğunluğu Avrupa’dan değil Ortadoğu’dan gelmektedir. (Ergüven ve Özturanlı, 2013). Bu nedenle Türkiye, Avrupa dışından sığınma için gelenlere ‘‘geçici sığınma statüsü’’ vermektedir.

1994 Yönetmeliği ve yapılan diğer düzenlemelerin mülteci hukuku bağlamında yeteri kadar kapsayıcı olmadığı ve sorunları yeterince gideremediği, özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) verdiği kararlarda açık bir şekilde görülmektedir. Bu nedenle İçişleri Bakanlığı, var olan sorunları gidermek amacıyla 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nu hazırlamış ve bu kanun 11.04.2013 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 126 madde ve beş bölümden oluşan bu kanunun hazırlanma gerekçesine baktığımızda; Türkiye’nin göç hareketleri açısından kritik bir konumda olması, sorunlu Ortadoğu ülkelerine kıyasla stratejik bir öneme sahip olmasının yanında bölge genelinde artan göç hareketleri karşısında ihtiyaçlara cevap veren daha dinamik bir hukuki mevzuat arayışı ve bu mevzuatın AB müktesebatıyla uyumlu hale getirilmek istenmesi ilgili kanunun hazırlanma gerekçesini oluşturmaktadır.

Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin belirsiz statülerini belirginleştirmek ve uluslararası koruma statüleriyle uyumlarını sağlamak hazırlanan kanunun bir diğer amacını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, insan kaçakçılığı ve düzenli olmayan göç hareketlerinin önüne geçilerek sınır güvenliğinin yeniden yapılandırılması sürecinde önemini ve güncelliğini yitiren günümüz şartlarına cevap vermeyen mevzuat yerine ülkemizin gelişim ve ihtiyaçlarına cevap veren, milli çıkarlarımıza uygun ve dinamik şekilde işleyen düzenlemeler yapıldığı belirtilmektedir (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

2.2.2. Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Hukuki Statüleri

Suriyeli sığınmacılar, ülkelerinde yaşadıkları iç savaş neticesinde gerek rejim kaynaklı baskılar gerekse mezhepsel çatışmaların arasında kaldıklarından komşu ülkelere geçici ya da daimi olarak göç eden bireylerdir. Açık sınır politikası ile kültürel

ve tarihi bağlardan kaynaklı olarak Suriyelilerin sığındıkları ilk liman Türkiye devleti olmuştur. Türkiye ise çatışmaların kısa süreli olacağını varsayarak ve gereken tedbirleri alarak Suriyeli sığınmacıları “misafir” olarak tanımlamış ve gıda, barınma ve temizlik gibi temel ihtiyaçlarını kısa sürede karşılamıştır. Ancak “misafir” kavramının uluslararası hukukta bir karşılığı olmaması, Türkiye’yi uluslararası koruma statüleriyle uyumlu olacak yeni arayışlara yönlendirmiştir.

Türkiye’ye sığınan Suriyeliler için “Sığınmacı” (asylum seeker), “Mülteci” (refugee), “Yerinden edilmiş kişi” (displaced person), “Zorunlu göçmen” (forced migrant) kavramlarından hangisinin içinde oldukları, Geçici Koruma Kanunu kapsamında Suriyelilere tanınan sağlık, eğitim, barınma, çalışma hakkı ve topluma uyumları konusunda boyutlarının değerlendirilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Türkiye, taraf olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesi gereği, yalnızca Avrupa ülkelerinden gelen ve ırkı, dini, dili ve siyasi düşünceleri sebebiyle baskı gören ve iltica talebinde bulunanlara mülteci statüsünü vermektedir. Sözleşmenin ilk maddesine göre “*ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; veya bir tabiiyeti olmayıp bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs*” mülteci olarak tanımlanır” (BM, 1951 Sözleşmesi, Md 1).

Avrupa dışından gelenlerin başvurusu ise BMMYK ile birlikte değerlendirilerek mülteci statüsü verilecek kişileri BMMYK ile üçüncü ülkelere yerleştirmektedir (BMMYK, 2016). Türkiye, tarafı olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesi gereği yalnızca Avrupa Konseyi üyelerinden gelen sığınmacı olarak kabul etmekte, Suriyeli sığınmacılara ise mülteci olarak kabul etmemektedir. Ülkemize sığınan Suriyeliler de ülkelerinde yaşadıkları iç savaş neticesinde gerek rejim kaynaklı baskılar gerekse mezhepsel çatışmaların arasında kaldıklarından başka ülkelere geçici ya da daimi olarak göç eden bireylerdir. Dolayısıyla uluslararası hukuk standartlarına göre ülkelerindeki iç savaş sonrasında ülkemize sığınan Suriyeliler mülteci olarak tanımlanmaktadır; zira mülteci; ırk, dini, tabiiyeti, politik düşünceleri nedeniyle bireyin o ülkede yaşayamaz hale gelmesi, zulme uğrama ve korkuları nedeniyle başka ülkeye sığınması olarak kabul görmektedir.

Mültecilik sürecinde kişinin yaşamına doğrudan bir müdahale söz konusudur ve bireyler bu süreçte inançlarından, değerlerinden ve düşüncelerinden ayrılmaya zorlanmıştır. Dolayısıyla Suriye'den gelen sığınmacılar da bu tanıma karşılıklıdır. (İlbağ, 2016). Ulusal ya da uluslararası birçok kurum ve kuruluş, yapmış oldukları araştırma ve hazırlamış oldukları raporlarda, Suriyelileri mülteci olarak kabul etmektedir.

Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği (BMMYK), yapmış olduğu tanımlama ve raporlarında Suriyeliler için "Syrian Refugees (Suriyeli Mülteciler)" tanımlamasını kullanmaktadır. AFAD'ın güncel olarak belli aralıklarla açıklamış olduğu raporlarda da yine benzer şekilde ülkemizde bulunan Suriyeliler için "mülteci" kavramını kullanmaktadır. Ayrıca İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)' da sunu, içerik ve raporlamalarında Suriyelileri mülteci olarak tanımlamaktadır.

Türk hukukunda 2013 yılına kadar Avrupa dışından gelerek sığınma talep edenlerin bağlı olduğu " *Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*" adı verilen ve uygulama sürecinde "1994 Yönetmeliği" olarak adlandırılan bu yönetmelikle düzenleme sağlanmıştır. Bu yönetmelik ile Türkiye'ye sığınan ya da başka ülkelere sığınma amacıyla gelen yabancılar ve meydana gelebilecek nüfus hareketlerine karşı uygulanacak usul, esas ve görevli kuruluşların belirlenmesi amaç edinilmiştir (Kaya & Eren, 2015). Bu bağlamda Avrupa'dan gelenler "mülteci" Avrupa dışından gelenler ise "sığınmacı" olarak kabul edilmiştir.

Uluslararası koruma statüleriyle entegrasyonu sağlamak ve Suriyelilerin Türkiye'deki hukuksal statülerini netleştirmek amacıyla 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Avrupa ülkeleri dışından gelen sığınmacılara ilişkin yeni bir düzenleme yapılarak "şartlı mülteci" statüsü verilmiştir. Mültecilikte olduğu gibi şartlı mültecilik statüsü de sığınmacıların başvuruları sonucunda bireylerin tek tek elde edebileceği bir statü olarak tanımlanmıştır (Dil, 2014). Ancak kişisel değerlendirme yapmanın zorlaştığı kitlesel göçlerde "geçici koruma" olarak tanımlanan uluslararası bir statü uygulanmaktadır. Sayıları 3 milyonu aşan Suriyelilerin tek tek değerlendirilmesi uzun uğraşlar gerektirdiğinden 2014 yılında yürürlüğe giren "Geçici Koruma Yönetmeliği" ile kapsayıcı bir statüsü olan "Geçici

Koruma Statüsü’’ birlikte işleme konmuş ve Türkiye’de kayıtlı olan tüm Suriyeliler geçici koruma statüsünde değerlendirilmiştir.

Geçici Koruma Statüsü, Türkiye’de açık kapı politikası, kalma süresinin sınırlanmaması, zorla geri göndermeme ve insani yardımların sağlanması ilkeleri doğrultusunda oluşturulmuştur (Tunç, 2015). Tunç (2015), evrensel mülteci profili ile Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin profilini karşılaştırarak benzer özelliklere sahip olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Karşılaştırmaya ilişkin veriler aşağıdaki tabloda analiz edilmiştir. Ayrıca Türkiye’deki Suriyelilere geçici koruma statüsü ile sağlanan imkanların evrensel mülteci hakları ile benzerlik gösterip göstermediği, Tunç (2015), tarafından hazırlanan “ Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme ” adlı araştırmada (Tablo 2) gösterilmiştir:

Tablo 2:

Evrensel Mülteci Profili ve Türkiye’deki Suriyeli Profili

Özellikler	Evrensel Mülteci Profili	Türkiye’deki Suriyeli Profili
Dilleri farklıdır	*	**
Kültürleri farklıdır	*	**
Yaşam tarzları farklıdır	*	**
Sosyo-ekonomik düzeyleri düşüktür	*	**
Mülteci nüfusu içerisinde kadın ve çocuk oranı yüksektir	*	**
Eğitim seviyesi düşüktür	*	**

Kaynak: Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. Tesam Akademi Dergisi, 2(2).

Evrensel mülteci profiline bakıldığında, mültecilerin çoğunlukla farklı dil, kültür ve yaşam tarzına sahip oldukları, düşük bir sosyo-ekonomik düzeyde yaşadıkları, mülteci nüfusu içerisinde kadın ve çocuk oranının yüksek olduğu ve eğitim seviyesinin yüksek olmadığı saptanmıştır. Türkiye’deki Suriyeli profili incelendiğinde de benzer özelliklere sahip bir tablonun ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 3’teki veriler incelendiğinde ise Türkiye’deki Suriyelilere evrensel haklar içerisinde yer alan insani standartlarda muamele hakkı, sağlık ve seyahat haklarının bir imkan olarak sağlandığı dikkat çekmektedir. Geçici koruma statüsü gereğince zorla geri gönderilmeğe karşı bir koruma sağlanmış ve oturma imkanı elde etmişlerdir. Eğitim hizmetlerinden yararlanmak adına da çeşitli düzenlemeler sağlanmış ve ülke içerisinde

çalışabilmeleri adına çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Ancak bu süreçte Suriyeli mültecilere henüz vatandaşlık hakkı ve sosyal güvenlik imkanı tanınmamıştır:

Tablo 3:

Evrensel Mülteci Hakları ve Türkiye’deki Suriyelilere Tanınan İmkanlar

	Evrensel Mülteci Hakları	Türkiye’deki Suriyelilere Tanınan İmkanlar
Zorla geri gönderilmeme hakkı/ zorla geri gönderilmeye karşı koruma imkanı	* (Hak)	** (imkan)
İnsani standartlarda muamele hakkı	* (Hak)	**
Sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı/imkanı	* (Hak)	** (İmkan)
Eğitim hizmetlerinden yararlanma hakkı/imkanı	* (Hak)	** (İmkan)
Seyahat edebilme hakkı/imkanı	* (Hak)	** (İmkan)
Çalışma izni hakkı/imkanı	* (Hak)	-
Ticari iş yeri açma hakkı/imkanı	* (Hak)	** (imkan)
Sosyal güvenlik hakkı/imkanı	* (Hak)	-
Oturma izni, konut edinme hakkı/imkanı	* (Hak)	** (İmkan)
Vatandaşlık hakkı/imkanı	* (Hak)	-

Kaynak: Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. Tesam Akademi Dergisi, 2(2).

2.3. Suriye İç Savaşı ve Zorunlu Göç Sürecinin Türkiye’ye Yansımaları

2010 yılının aralık ayında Tunus’ta başlayan ve tarihe “Arap Baharı” olarak geçen dalga, kısa süre içerisinde tüm Arap coğrafyasına yayılmış ve tüm bölgeye sıçramıştır. Genel çerçeveden bakıldığında Arap Baharı, uzun yıllardır totaliter rejimlerle yönetilen Arap halklarının başkaldırısı ve demokrasi arayışı olarak lanse edilmiştir. Bir taraftan alıştıkları düzeni sürdürmek isteyen rejim güçleri, diğer yanda protesto ve ayaklanmalarla sokaklara inen göstericiler arasında başlayan çatışmalar, Ortadoğu’yu kana bulamış, binlerce kişinin ölümüne ve milyonlarca kişinin ülkelerini terk ederek göç etmesine neden olmuştur. Mart 2011’de demokrasi ve reform talepleriyle başlayan Suriye olayları da kısa süre içerisinde kaotik bir hale gelerek iç savaşa dönüşmüş ve rejim güçleri, protestoları şiddetle bastırma yoluna giderek binlerce kişinin ölümüne ve milyonlarca kişinin de komşu ülkelere göç etmesine neden olmuştur.

AFAD’ın açıklamış olduğu verilere göre Suriye’de Mart 2011’de başlayan çatışmalarla beraber 200 binden fazla kişi hayatını kaybetmiş ve yüzbinlerce insan ağır

şekilde yaralanmıştır (AFAD, 2017). Başlangıçta rejim güçleri ile muhalifleri arasında çatışmalar yaşanırken çatışmaların şiddetlenerek devam etmesi iç savaşa dönüşmüş, farklı etnik ve dini gruplar arasında süregelen bir savaş hali belirlemiştir. Suriye’de yaşanan olaylar kısa süre içerisinde küresel eksenli bir çatışma ortamına dönüşmüştür.

Ağustos 2013’te yaşanan çatışmalarda kimyasal silahların kullanılması, Suriye’ye yönelik askeri müdahale seçeneğini ortaya çıkarmıştır. Suriye’de yaşanan şiddet olayları uluslararası birçok kuruluş ve Ortadoğu uzmanı tarafından 2. Dünya Savaşı’ndan bu yana yaşanan en ağır insani kriz olarak nitelendirilmektedir. Yaşanan olaylar karşısında en büyük bedeli ödeyen ve en ağır yükü taşıyan kesimi ise Suriyeli çocuklar oluşturmaktadır. Yarıda bıraktıkları eğitimleri, psikolojik sağlamlıkları ve en önemlisi yaşamları tehdit altında olmaya devam etmektedir. (UNICEF, 2017).

Suriye’de yaşanan çatışmaların devam etmesi ve askeri müdahale seçeneğinin belirmesi sonucu, milyonlarca Suriyeli ülkelerini terk etmek zorunda kalmış ve komşu ülkelere sığınmışlardır. 7. Yılına yaklaşan ve yakın süreçte sona ereceği belirsiz bu şiddet ortamından kaçan Suriye vatandaşları Türkiye, Mısır, Irak ve Ürdün gibi komşu ülkelere sığınmışlardır. Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar, Türkiye’yi tarihinin en büyük göç hareketlerinden biriyle karşı karşıya bırakmış durumdadır. (Seydi, 2014). Türkiye’nin, göç hareketleri sürecinde stratejik bir öneme sahip olması ve tarihsel süreçte birçok mülteci ve mağdur toplulukları sahiplenen bir politika izlemesi nedeniyle köklü kültürel ve tarihi bağları paylaştığımız Suriyeli göçmenler tarafından öncelikli sığınma hedeflerinden biri olmuştur. Türkiye bu süreçte “açık kapı politikası” uygulayarak kapılarını Suriyelilere açmış ve sığınmacıları kabul etmiştir (Emin, 2016). İlk olarak 29 Nisan 2011’de Türkiye’ye 250 kişilik bir mülteci gurubu giriş yapmış, savaşın devam etmesiyle ülkeye girişler artan bir hızda devam etmiştir. Olayların patlak verdiği 2011’den bu yana Türkiye, mültecilere yönelik imkanlar ölçüsünde en iyi şekilde misafir etme politikası uygulamıştır.

Suriye’deki çatışmaların şiddetlenerek devam etmesi ve yakın gelecekte barışın sağlanacağına dair bir ortamın oluşmaması, Suriyeli sığınmacıların kalıcı bir statü elde etmesine ve yerleşik bir düzene geçmelerine neden olmuştur. Türkiye, Ekim 2011’den itibaren, Suriyeli misafirlerini İçişleri Bakanlığı 1994 Yönetmeliği’nin 10. maddesi gereğince “geçici koruma statüsüne” aldığını beyan etmiştir (Öner, 2014). Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de kalıcı statüye geçmeleri, mültecilere dönük politikaların da değişmesine neden olmuştur. Olayların başladığı süreçte Türkiye’ye gelen sığınmacılara misafir gözüyle bakılarak gıda, barınma, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarına dönük

yardımlar yapılırken çatışmaların şiddetlenmesiyle beraber kalıcı statü elde eden mültecilere dönük kalıcı politikalar üretilmeye başlanmıştır. Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nün (AFAD) 02.10.2017 tarihinde yayımladığı resmi rakamlara göre bu tarih itibariyle Türkiye'de bulunan toplam Suriyeli mülteci sayısı 3.208.231'e ulaşmıştır (AFAD, 2017).

Bunların yalnızca 229.954 bini AFAD tarafından belirlenen 10 ilde kurulan Geçici Barınma Merkezleri'nde ikamet ederken, geri kalan 2.992.046 Suriyeli ise kamp dışında yaşamaktadır (GİGM, 2017). Bunların 237 bini belirlenen 10 kentte kurulan 21 geçici barınma merkezinde hayatını sürdürürken, geriye kalan Suriyeli mülteciler kamp dışında yaşamaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)'nün 19.10.2017 tarihinde yayımladığı resmi istatistiklere göre ise ülkemize ilk olarak 2011' de giriş yapan Suriyeli mültecilerin sayısı sürekli artış göstererek 3.251.997'ye ulaşmıştır.

GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ İÇİNDE VE DIŞINDA KALAN SURIYELİLER

Grafik 1: GBM İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik6/istatistik_0_560_8971_icerik (Erişim: 10.10.2017)

Yıllara Göre Ülkemizde Bulunan Suriyeli Nüfus

Grafik 2: Yıllara Göre Ülkemizde Bulunan Suriyeli Nüfus

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

Geçici koruma altına alınan Suriyelilerin barınma merkezlerindeki il dağılımına baktığımızda ilk sırada 76.363 mülteci sayısı ile Şanlıurfa kenti yer almaktadır. Şanlıurfa'nın hemen ardından ise Gaziantep ve Kilis kentleri gelmektedir. GİGM'nin açıklamış olduğu istatistiki verilere göre Ekim 2017 itibarıyla Geçici Barınma Merkezleri'nde toplam 229.954 Suriyeli bulunmaktadır.

Tablo 4:

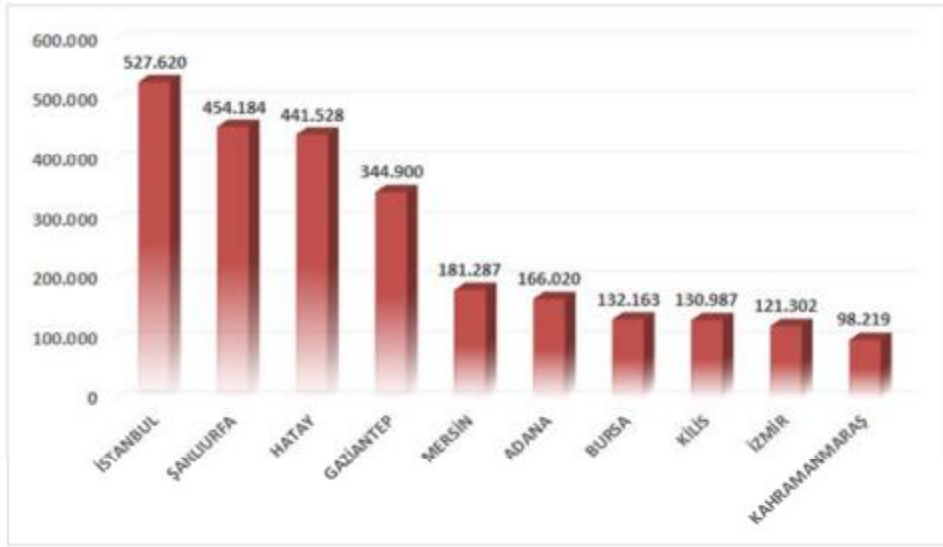
Suriyelilerin Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLERİN GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI

BARINMA MERKEZLERİ 05/10/2017 TARİHİ İTİBARIYLA (10 İLDE 21 BARINMA MERKEZİ)		
SURIYE	ŞANLIURFA	76.373
	GAZİANTEP	25.131
	KİLİS	28.646
	KAHRAMANMARAŞ	17.632
	MARDİN	2.666
	HATAY	17.593
	ADANA	27.750
	ADİYAMAN	9.105
	OSMANİYE	15.382
	MALATYA	9.676
	TOPLAM	229.954
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA KALAN SURIYELİ SAYISI		2.992.046
ÜLKEMİZDE BULUNAN TOPLAM SURIYELİ SAYISI		3.222.000

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik6/istatistik_0_560_8971_icerik

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI

Grafik 3: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik6/istatistik_0_560_8971_icerik (Erişim: 19.10.2017)

Türkiye, Suriye krizinden bu yana tüm dünyanın saygınlığını kazanan bir göçmen politikası yürüterek gerek ekonomik anlamda yaptığı katkılarla gerekse eğitim, sosyal ve hukuki alanlarda Suriyeli mültecilere yaptığı katkılarla takdir kazanmıştır. Öyle ki, 3 milyonun üzerinde Suriyeli mültecinin geçici koruma altına alındığı Türkiye, en fazla Suriyeli mülteci bulunduran ülke konumundadır (UNİCEF, 2017). Nitekim Türk devlet yetkililerinin 2017 yılında yapmış olduğu açıklamalarda Türkiye’de bulunan Suriyeli mültecilere, 2011 yılından bu yana yapılan ekonomik yardımların 30 milyar doları bulduğu ifade edilmektedir.

Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD)’nın 08.08.2017 tarihinde Suriyeli sığınmacılara yönelik yapılan yardımları açıklamış olduğu raporunda; AFAD’a bağlı barınma merkezlerinde 80.742 Suriyeli çocuğun eğitime kazandırıldığı ve MEB ile ortak adımlar atılarak okul öncesinden lise dönemine adar toplam 508.846 Suriyeli çocuğun okula devamının sağlandığını belirtmiştir. Suriyelilere sunulan sağlık hizmetlerinin de ücretsiz olduğu ve ilaç ücretlerinin de sağlık bakanlığı yetkililerince karşılandığı raporda belirtilmiştir. Yine aynı raporda aynı tarih itibarıyla AFAD barınma merkezlerinde 225 bin Suriyeli, çeşitli mesleki eğitimlerle birlikte sertifika programlarına dahil edilmiştir. (AFAD, 2017). Küresel İnsani Yardım’ın 2017 raporuna göre ise Türkiye, 2016 yılında Suriyelilere 6 milyar dolarlık insani yardımda bulunarak ABD’nin ardından en çok yardım yapan ikinci ülke konumuna yükselmiştir (AFAD,

2017).

2.3.1. Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Temel Sorunları

Türkiye, Suriyeli mülteci krizinden siyasi, toplumsal ve ekonomik olarak etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Suriyelilerin sığınmak için Türkiye’yi tercih etmesi Türkiye’de hukuktan dış politikaya, güvenlikten sağlığa, eğitimden istihdama, ekonomiden kültüre toplumsal yapının tümünde kendini hissettiren yeni bir olguyu ortaya çıkarmıştır (Koyuncu, 2014). Krizin başlarında savaştan “etkilenen” konumunda olan Suriyeliler, artık Türkiye sosyal denklemi içerisinde “etkileyen” duruma gelmişlerdir (Karaca, 2013).

Sığınmacılık, beraberinde çok katmanlı sorunlar meydana getirmektedir. Öncelikle göç sürecinden önce buldukları ülkede yaşadıkları şiddet, taciz, zulüm, etnik ve dini ayrımcılık gibi travmatik yaşantıların yanı sıra göç sürecinde yaşanabilecek olumsuz durumlar ve akabinde sığınılan ülke koşulları içerisinde dışlanma, hor görülme, suçlu muamelesi görme gibi durumlar sığınmacılara çaresizlik ve korunmasızlık hisleri yaşatmaktadır.

Sığınmacıların, sığındıkları bölge insanlarıyla olan dil, kültür, inanç farklılığı sığınmacılar üzerinde yabancılaşma hissi uyandırmaktadır. Sığınmacıların en çok karşılaştığı sorunlardan biri de sosyal dışlanmadır. Sosyal dışlanma sonucunda düşük gelir, topluma adapte olmada sıkıntı çekme, suç işlemeye eğilim ve yalnızlaşma gibi durumlarla karşı karşıya kalınmaktadır (Akalin, 2016). Birçok açıdan risk altında olan mülteciler desteklenmedikleri takdirde, insan tacirleri, uyuşturucu çeteleri ve organ ticareti yapan yeraltı örgütleri tarafından suistimale uğramakta ve çeşitli suçlara bulaşabilmektedirler.

Bu bağlamda Suriyeli mültecilerin Türkiye’de yaşadığı sorunlar; sosyoekonomik, psikolojik, eğitim, ekonomi ve kültürel ve sağlık sorunları olarak ayırt edilebilir: Ev sahibi toplumun, mültecilere yönelik önyargı ve olumsuz tutumları, dil sorunlarıyla bütünleşerek mültecilerin sosyal sorunlar yaşamalarına ve ülkeye entegre olmalarına engel teşkil etmektedir (Akalin, 2016).

Farklı bir fiziki çevreyle beraber, farklı ekonomik bir yapıyla karşılaşılması; bununla beraber kültürel anlamda farklı dil ve inançlarla bir araya gelinmesi, mültecilerin sosyal problemler yaşamalarını tetiklemektedir. Sosyal sorunlar beraberinde dışlanma ve yabancılaşma endişeleri, suça ya da suç unsurlarına yatkınlık

gibi olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle yerel toplum ile mülteciler arasında sosyokültürel uyumu arttıracak çalışmaların hız kazanması gerekmektedir. Suriyeli mültecilerin yerleştiği bölgelerde yaşadıkları maddi sıkıntılardan dolayı asgari ücretin altında ve çoğunlukla sigortasız çalışmayı kabul etmeleri, yaşadıkları bölgedeki yerel halkın tepkisini çekmektedir. Ucuz işgücüne bağlı olarak işini kaybetmek durumunda kalan ya da daha düşük çalışma ücretlerine boyun eğmek zorunda kalan yerli çalışanlar, mülteci işçilere tepki göstermektedir (İlbağ, 2016).

Türkiye'deki mülteci sayısının artmasına bağlı olarak artan kira fiyatları ve birçok kiracının evinden edilmesi, yerel halk için ekonomik anlamda sorun teşkil etmektedir. Özellikle mülteci çocuklar açısından düşünüldüğünde eğitim alanında yaşanan problemler dikkat çekmektedir. Kültürel farklılıklarla beraber, farklı bir eğitim sistemi ve müfredatıyla karşılaşan mülteci öğrenciler bu nedenle okullardan yeterli düzeyde faydalanamamaktadır. Eğitim çağında gelen mevcut mülteci sayısının gün geçtikçe artması hükümeti farklı tedbirler almaya yöneltmiştir. Ancak yapılan tüm çalışmalara rağmen mülteci öğrencilerden sadece bir kısmı okula adapte olabilmektedir.

Mülteci öğrencilerin kamp içinde ve kamp dışında farklı eğitim kurumlarında eğitim almış olmaları ve özellikle ergenliğe adım atan erkek öğrencilerin ailelerine destek sağlamak için okullardan alınmaları ve kız öğrencilerin erken yaşta evlendirilmeleri, eğitimden istenilen verimin alınmasına engel olmaktadır.

2.4. Suriyeli Mülteci Çocuklar

Yakın tarihte Dünyanın yaşadığı en ağır insani krizi olan Suriye olayları, 7 yılı geride bırakmasına rağmen beklenen barış ortamı bir türlü sağlanamamıştır. Yaşanan olayların sonucunda en ağır bedeli Suriyeli mülteci çocuklar ödemeye devam etmektedir. UNİCEF'in 2017 verilerine göre, Türkiye'de bulunan Suriyeli mülteci çocukların sayısı 1,28 milyona ulaşmış durumdadır. Bu rakamın 870 bini okul çağında yer almaktadır. Türkiye, bu konuyla en fazla Suriyeli çocuk barındıran ülke konumundadır. Bu veriden hareketle eğitime başlaması gereken veya ülkesindeki olaylar sonucunda eğitimini yarıda bırakarak gelen yüzbinlerce çocuğun ülkemizde var olduğunu göstermektedir. Türkiye'ye ilk göçün başladığı 2011'den bu yana en az 200 bin Suriyeli bebeğin dünyaya geldiği istatistiki verilerle tespit edilmiştir (Emin, 2016).

Suriyeli mültecilerin yalnızca yüzde 10'luk bir kesiminin kamplarda, kalan yüzde 90'lık kesimin ise kamp dışında ikamet etmesine bağlı olarak mülteci çocuklara

gereken koruma, sağlık ve eğitim hizmetleri hedeflenen seviyeye ulaşabilmiş değildir. Dolayısıyla mülteci çocuklar dışlanma, zorla çalıştırılma, erken yaşlarda evlilik, cinsel sömürü gibi tehditlerle yüz yüze kalmaktadır. Bununla birlikte Suriyeli kız öğrenciler, küçük yaşta evlendirilme ve çalıştırılma gibi olumsuz durumla karşı karşıya kalmaktadırlar (Harunoğulları, 2016). Türkiye’de kamp dışında yaşayan yüzbinlerce çocuğun varlığı hesaba katıldığında bu çocukların sağlık, beslenme ve eğitim yaşantılarıyla ilgili sağlıklı verilere erişilememektedir. Bu bağlamda mülteci çocukları ilgilendiren ülke içindeki yasal düzenlemeler ve uluslararası anlaşmalar dikkate alınarak gereken tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.

Suriyeli mülteci çocuklar, hem Türkiye’nin geleceği hem de geri dönmeleri durumunda Suriye’nin geleceği açısından büyük önem arz etmektedir. Mülteci öğrencilerin kazanılmasında anahtar rolü eğitim faktörü üstlenmektedir. Mülteci öğrencilere dönük uygulanacak sürdürülebilir bir eğitim politikasıyla kayıp kuşak oluşumunun önüne geçilecek ve topluma uyumları hızlanacaktır.

2.4.1. Mülteci Çocuk Hakları

Tarihsel süreç içerisinde çocukluğun hukuksal ve eğitsel çerçevede ele alınması 20.yüzyıldan itibaren gelişim göstermiştir. Birleşmiş Milletler (BM), 1989’ da tüm çocukları korumak ve gelişimlerini sağlamak adına oy birliği ile ‘‘Çocuk Hakları Sözleşmesi (HS)’ni ‘‘ kabul etmiştir. Anlaşma metninde, 18 yaşını doldurmamayan tüm insanlar din, dil, ırk ve cinsiyet gözetmeksizin çocuk sayılacak ve sözleşmede kendilerine tanınan tüm haklardan eşit şekilde yararlanacağı belirtilmiştir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye tarafından 1990 yılında kabul edilmiş ve 1995 yılında yürürlüğe girmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi, toplamda 54 maddeden oluşmaktadır. Sözleşmenin içerdiği haklar, yaşama (hayatta kalma) hakkı, korunma hakkı, gelişme hakkı ve katılma hakkı olmak üzere dört temel hak grubundan oluşmaktadır (UNICEF, 2007).

Hayatta kalma hakkı, tüm çocukların yaşamını sürdürebilmesi adına temel ihtiyaçlarının karşılanmasına dönük hakları içermektedir. Beslenme hakkı, barınma hakkı ve sağlık hakkı bu kapsamda yer almaktadır.

Korunma hakkı, tüm çocukların istismar edilmesinin önüne geçmek ve onları sömürüden korumak adına geliştirilmiştir. Çocukların zorla çalıştırılmasının önüne

geçilmesi, mülteci çocukların korunması, istismara uğramış çocukların korunması gibi koruyucu hakları barındırmaktadır (Çobaner, 2015).

Gelişme hakkı, tüm çocukların mevcut yeteneklerinin ortaya çıkarılmasına fırsat sağlanması, eğitim hakkı, oyun ve dinlenme hakkı, düşünme ve ifade etme hakkı, bilgiye erişim hakkı gibi önemli hakları içerirken katılma hakkı ise tüm çocukların aile, okul ve toplum içerisinde söz almalarını ve rol üstlenmelerini sağlayan hakları içermektedir. (Çobaner, 2015).

Türkiye’de 1995 yılında yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ülkedeki 18 yaş altındaki tüm çocuklar devletin korumasına alınmış ve sözleşmede geçen hükümlerin uygulanması sağlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası’nın 10. maddesi uyarınca din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin herkesin yasalar karşısında eşit olduğu ve sığınmacı ya da mülteci ayrımı yapmaksızın tüm bireylerin temel hak ve özgürlüklerden eşit şekilde faydalanacağı belirtilmiştir. Yine Anayasa’nın ‘‘Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları’’ adlı hükmünün ek fıkrasında ‘‘Her Çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir’’. ve ‘‘Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirler alır’’ hükümleri yer almıştır (Ek fıkra: 12/09/2010-5982/4 md.). Bu hükümler uyarınca tüm çocukların şiddete ve istismara karşı tedbirler alma ödevini devlet üstlenmiştir.

Türkiye’nin de imzalamış olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 22.maddesi uyarınca sözleşmeye taraf ülkeler kendi ülkelerinde sığınmacı ya da mülteci konumunda olan tüm çocukların sözleşmede yer alan haklardan faydalanmaları için gereken tedbirleri almak durumundadır. Bu bağlamda Türkiye’nin de taraf devlet olması bakımından Suriyeli mülteci çocuklara bu sözleşmeden kaynaklı haklarını gözeterek politikalar üretmesi gerekmektedir. Dolayısıyla Suriyeli çocuklar, yalnızca çocuk olmaları itibariyle eğitim, korunma ve bakım gibi haklara sahiptirler. Bu ödevin yerine getirilmesinde; belediyeler, kaymakamlık ve valilikler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İl Emniyet Müdürlükleri, İl Milli Eğitim müdürlükleri sorumludur (Yok Sayılanlar, 2013).

Türk Vatandaşlığı Kanunu’na göre, Türkiye’de doğmuş olan ancak yabancı ebeveyni dolayısıyla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını alamayan çocuklar da doğum itibariyle Türk vatandaşı sayılmaktadır (Resmi Gazete, 12.06.2009, R.G. Sayısı: 27256). Ayrıca Türkiye’de 2005 yılında çıkarılan ‘‘Çocuk Koruma Kanunu’nda’’ milliyet

ayırımı gözetmeksizin her çocuğun koruma hakkından faydalanabileceği belirtilmiştir (Çoça, 2015 s.2).

Mülteci çocuklar, en savunmasız ve istismara açık kesimlerin başında gelmektedir. Başta cinsel istismar ve madde bağımlılığı olmak üzere çeşitli istismara açık konumdadır. Sömürü ve istismarın önüne geçmek adına sözleşmede yer alan 19.maddede belirtilen çocukların farklı toplumlarda karşılaştıkları bedensel ve düşünsel istismara karşı önemli tedbirler alınması gerekmektedir. Özellikle mülteci çocukların, bölgedeki diğer çocuklara kıyasla daha kısıtlı imkanlara sahip olduğu düşünüldüğünde, tüm ülkelerin mülteci ve sığınmacı çocukları ayırmaksızın verilen hakların uluslararası düzenlemeler ve yasal haklar çerçevesinde eşit şekilde uygulanması gerekmektedir (Çobaner, 2015).

2.4.2. Türkiye'nin Suriyeli Çocuklara Dönük Eğitim Politikaları

Suriye'de yaşanan olaylardan en fazla etkilenen kesimlerin başında Suriyeli mülteci çocuklar gelmektedir. Mülteci çocuklar, geldikleri ülkede işkence, zulüm, travma, savaş ya da çatışma durumlarına maruz kalarak temel ihtiyaçlarının karşılanmasında sorunlar yaşayan kendi istekleri dışında göç eden kişilerdir (Harrell ve Bond, 2000).

Kendi ülkelerinde yaşanan kayıplar, şiddet deneyimlerine ek olarak ayrıca göç süresince ve yeni yerleşilen ülkede de potansiyel travmatik olaylar, aileden ayrılma, kötü yaşam koşulları, ırkçılık vb. deneyimler de yaşayabilirler. Bütün bu süreçler mülteci çocuk ve ergenlerin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir (Rutter, ve Lord, 2003). Mülteci çocukların eğitim sürecine ulaşmalarını engelleyen birçok engel bulunmaktadır. Bunlar; yoksulluk, şiddet, travma, dil sorunları, sosyal sorunlar vb. problemlerdir (Stevenson ve Willot, 2007). Türkiye'de bulunan birçok Suriyeli mülteci çocuk zorunlu çalışma, eğitime ulaşma sıkıntısı, yerinden edilme, Suriyeli kız çocuklarının da erken yaşta evlendirilmesi gibi problemlerden dolayı eğitim olanaklarından yararlanamamaktadır (Yavuz ve Mızrak, 2016).

Türkiye'ye sığınan mültecilerin yarısından fazlasının eğitim çağında olduğu bilinmektedir. AFAD'ın 02.10. 2017 tarihinde açıklamış olduğu verilere göre ise aynı tarih itibariyle ülkemizde eğitim alan toplam Suriyeli öğrenci sayısı 508.846 olarak belirtilmiştir. Bu sayının 245.104'ü Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alırken 183 bini ise devlet okullarında eğitimlerine devam etmektedirler (AFAD, 2017).Bu bilgiler

ışığında, eğitimini yarıda bırakarak gelen ve eğitime başlamaları gereken yüzbinlerce mülteci çocuğun var olduğu ortaya çıkmaktadır. Yetişkin mülteciler yeni geldikleri toplumda kendileri ile aynı kökene sahip kişilerle bir arada yaşayarak, kendileri için güvenli bir çevre oluşturabilirler. Ancak bu ailelerin çocukları açısından düşündüğümüzde yaşanan sıkıntılar daha da artmaktadır. Mülteci çocuklar, yaşadıkları yoğun ve zorlu göç süreçler, farklı geçmiş ve kültürel özelliklere sahip olmaları, ortak bir dili paylaşmamaları gibi nedenlerle okula ve sosyo- kültürel çevreye uyum sağlamak için daha fazla çaba gösterirler (Hart, 2009). Bu öğrencilerin eğitim sürecindeki ihtiyaçlarının tanımlanarak ortaya konulması ve ihtiyaçlarının eğitim kurumları, öğretmenler tarafından karşılanmaya çalışılması gerekir. Mülteci öğrencilere akademik bilgilerin yanı sıra sosyal, psikolojik ve ekonomik olarak da destek sağlanması gerekmektedir. Zira sağlanacak destek mülteci çocukların yaşadıkları bölge ve okul kültürüne uyum sağlamları açısından büyük önem arz etmektedir.

Arnot ve Pinson (2007), İngiltere’de yaşayan mülteci öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada, öğrencilere verilecek eğitimin daha geniş bir perspektiften ele alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Eğitim politikalarına verilen önem kadar siyasi, psikolojik ve sosyolojik boyutunun da hesaba katılması gerektiğini aksi takdirde eğitim alanında daha ciddi problemlerle karşılaşılacağını ifade etmektedirler. Mülteci çocukların ve gençlerin kurumlar arası işbirliği ile mevcut olanaklardan yararlanmaları sağlanmalı, güvenilir bir ortamda fiziksel, bilişsel ve psikolojik anlamda iyi olmalarını amaç edinen uygun öğrenme ortamlarıyla ilgili düzenlemeler yapılmalıdır (Kirk ve Cassity, 2007).

Suriyeli öğrencilere yönelik ilk etapta geri dönecekleri varsayımıyla uzun vadeli eğitim planlamalar yapılmamış yalnızca kamp içinde yaşayan mülteci öğrencilere yönelik Suriye’deki müfredatı baz alan eğitim verilmiştir. Ancak ilerleyen süreçte olaylar daha da şiddetlenmiş ve mülteci sayısı her geçen gün daha da artmıştır. Bu durum Türkiye’nin yakın süreçte ülkelerine geri dönmeyecekleri anlaşılan Suriyeli mülteci çocukların eğitimlerine dönük uzun vadeli politikalar üretmesini zorunlu kılmıştır (Emin, 2016). Eğitimin en temel haklardan biri olması ve bu hakkın küresel örgütler tarafından koruma altına alınmasının yanı sıra mültecilerin uzun bir süre ülkelerine dönemeyecek olmalarından dolayı kısa süreli politikalar yerine uzun vadeli ve daha kapsayıcı eğitim politikaları üretilmesi gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı, Eylül 2013’te “ Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” adı altında bir

genelge çıkarılmış ve Suriyeli çocuklara hem kamp içerisinde hem kamp dışında sistemli bir eğitim vermenin önü açılmıştır (MEB, 2013). Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) Suriyeli mültecilere yönelik hazırlanmış kapsamlı bir yasal düzenleme olarak kayıtlara geçmiştir. Zira bu kanunla beraber Suriyeli mülteci çocuklar sağlık ve sosyal hizmet haklarının yanında eğitim hakkını da elde etmişlerdir (Resmi Gazete, 2014). MEB, 23.09.2014 tarihinde yayımladığı genelgenin kapsamını daha da genişleterek “Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” başlıklı yeni ve kapsamlı bir genelge yayımlamıştır (MEB, 2014). Bu genelge ile mülteci öğrencilere şu hizmetler verilmiştir: MEB’e bağlı olarak oluşturulan Geçici Eğitim Merkezleri ve devlet okullarında eğitim hakkı verilmiş, kayıt kabul şartları hafifletilmiş, öğrencilerin sahip olduğu diploma ve mezuniyet belgelerine denklik imkanı verilmiş, Suriyeli öğrenci ve eğitimcilerin veri akışını hızlandırmak ve koordine edebilmek amacıyla “Yabancı Öğrenciler Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS)” üzerinden veri işleme imkanı verilmiştir (MEB, 2014).

Milli Eğitim Bakanlığı’nın 08.09.2015 tarihinde yayımladığı Stratejik Planında mülteci öğrencilerin eğitim sistemine uyum sağlamalarına dönük çalışmalar yaptığını belirtmiş ve ilk defa Stratejik Planda mülteci öğrencilerin eğitimlerine dönük bir planlamaya yer vermiştir (MEB, 2015). Mülteci öğrencilerin mevcut bakanlık müfredatına dahil edilmesi oldukça yerinde bir düzenlemedir zira müfredatın kapsayıcı ve ulusal bir nitelik taşıması, ilerleyen süreçte sağlanacak bir uzlaşımın ifadesidir.

Suriye, yaşanan iç çatışmalar öncesinde Ortadoğu Arap coğrafyasının kalite bazında en yüksek eğitim politikasını yürüten ülkelerden biri olarak gösterilmekteydi. Ancak yaşanan olaylarla beraber en az 3 milyon çocuğun eğitim olanaklarından mahrum kaldığı UNICEF tarafından belirtilmektedir (UNICEF, 2015). Yine UNICEF’in Ocak 2017’de yayımlamış olduğu raporda bu tarih itibarıyla Türkiye’de okul çağında bulunan Suriyeli çocuk sayısının 870 bin olduğu ve bu sayı içerisinde okula kayıtlı Suriyeli öğrenci sayısını ise 490 bin olarak açıklamıştır. Tahmini okul dışı çocuk sayısını ise 380 bin olarak ifade etmiştir. (UNICEF, 2017).

Ortaya çıkan bu tablo neticesinde Türkiye devleti, mülteci öğrencilerin gerek Türkiye için gerekse Suriye devleti adına ilerleyen süreçte problem oluşturmasının önüne geçmek, mülteci öğrencilerin uyum sorunlarını ortadan kaldırmak ve sonraki süreçlerde suça karışma ya da yabancılaştırmalarını önlemek ve eğitimden yoksun bir nesil yetişmesinin önüne geçmek amacıyla Suriyeli mülteci çocuklara yönelik “Yabancılar Yönelik Eğitim- Öğretim Hizmetleri Genelgesi” kapsamında kamp

içerisinde ve kamp dışında kurulan Geçici Eğitim Merkezleri'nde (GEM), devlet okullarında ve Suriyeli mültecilerin kendi açtıkları özel okullarda eğitim hizmetleri sunulmasına imkan tanımıştır (MEB, 2014). Zira Okula aidiyet ve bağlılık geliştiren öğrencilerin akademik başarılarının artmasının yanı sıra psikolojik olarak da duygusal endişeleri ve dışlanmaları azalttığı ortaya konmuştur (Anderman, 2002).

Geçici koruma altına alınan Suriyeli mültecilerin ülkelerine dönecekleri varsayımıyla mülteci öğrencilerin büyük bir bölümü, faaliyetlerine 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında başlayan Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim almaya başlamıştır. Öyle ki, 230 bin Suriyeli öğrencinin 190 bini bu kurumlarda eğitim alırken geri kalan 30 bin öğrenci resmi okullarda eğitim almaya başlamıştır. Süreç içerisinde mülteci öğrencilerin ülkelerine uzun vadede dönemeyecekleri ortaya çıkınca, öğrencilerin kademeli olarak devlet okullarına aktarılarak GEM'lerin ilerleyen süreçte kapatılması süreci ve buradaki tüm öğrencilerin devlet okullarına yerleştirilmesi fikri belirmiştir. 2017- 2018 eğitim öğretim yılının başında ilk defa resmi okuldaki Suriyeli öğrenci sayısı GEM'lerdeki öğrenci sayısını geride bırakmıştır. MEB'in almış olduğu bu karar Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle kaynaşarak okula entegrasyonlarının sağlanması adına alınmış önemli bir karardır.

Tablo 5:

YOBİS ve E- Okul Verileri

13-11-2017 tarihli YOBİS ve E Okul Verileri							
Yıllar	Resmi Okul	Resmi Okulın Kayıtlı Toplam Öğrenci Oranı	Geçici Eğitim Merkezi	Geçici Eğitim Merkezi Toplam Oranı	Kayıtlı Toplam Öğrenci Sayısı	Çağ Nüfusu	Okullaşma Oranı
2014-2015	40.000	%17,39	190.000	%82,61	230.000	756.000	%30
2015-2016	62.357	%20,03	248.902	%79,97	311.259	834.842	%37
2016-2017	201.505	%40,91	291.039	%59,09	492.544	833.039	%59
*2017-2018	362.219	%59	250.969	%41	613.188	976.200	%63

Kaynak: (MEB, Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri, 2017)

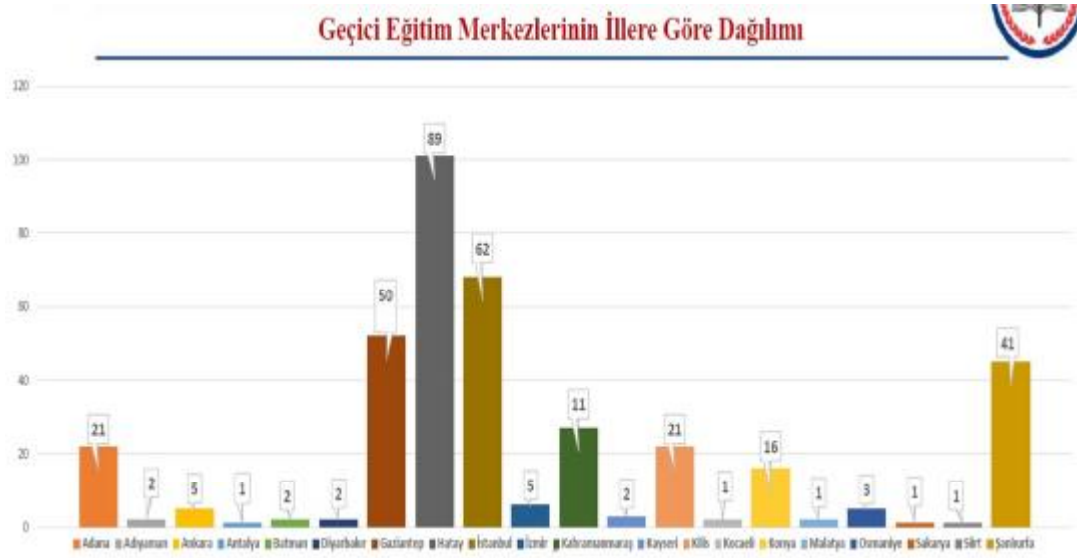
2.5. Geçici Eğitim Merkezleri

Geçici Eğitim Merkezleri (GEM), Türkiye'ye göç eden mülteci çocuk ve gençlerin yarım kalan eğitim yaşantılarına devam edebilmeleri ve ülkelerine dönmeleri

Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim almak isteyen öğrencilerin başvuru ve seviye tespit sınavları, MEB bünyesinde oluşturulan komisyonlarca değerlendirilmektedir. Komisyon, şube müdürleri, öğretmen ve idarecilerden oluşmaktadır (Emin,2016). Kamp içi ve kamp dışında görev almakta olan Suriyeli öğretmenleri desteklemek amacıyla UNICEF ile PTT'nin gerçekleştirdiği iş birliği neticesinde Suriyeli öğretmenlere ödeme kartları dağıtılmakta ve bu kartlara aylık Amerikan doları karşılığı (150- 200 dolar) Türk lirası ödeme yapılmaktaydı. Ancak Bakanlar Kurulunun Ocak 2016'da almış olduğu kararla mülteci öğretmenlere minimum asgari ücret karşılığı ödeme yapılacağı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır (Resmi Gazete, 2016).

Kamplarda görev almak isteyen gönüllü öğretmenler, Milli Eğitim Müdürlükleri ile Türk Diyanet Vakfı (TDV) tarafından seçilmektedir. Geçici Eğitim Merkezleri'nin il ve ilçelerde kurulmasına çeşitli sivil toplum kuruluşlarının da katkı sağladığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda STK'lar aracılığı ile 25, AFAD aracılığı ile 46 ve belediyeler aracılığı ile 11 Geçici Eğitim Merkezi kurulmuştur (HÖGM, 2017). Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün 08.08.2017 tarihinde açıkladığı izleme ve değerlendirme raporunda 2016-2017 eğitim – öğretim yılı içerisinde 22 ilimizde toplam 425 Geçici Eğitim Merkezi'nde 291.039 öğrenci Türkçe öğretimi temel olmak kaydıyla eğitim görmüştür (MEB, 2017). MEB'in açıklamış olduğu verilere göre, GEM'ler'in %93'ü kamp dışında, %7'si kamp içinde bulunmaktadır. Kamp içerisinde eğitim alan öğrencilerin sayısı 64.553 iken kamp dışında eğitim alan öğrencilerin sayısı 228.212'dir (hbogm, 2017).

2017- 2018 eğitim öğretim yılı itibarıyla ise MEB'in yayımladığı rapora göre ülkemizdeki 22 ilde faaliyet gösteren toplam 338 Geçici Eğitim Merkezi bulunmakla beraber, bu merkezlerde eğitim gören 250.969 öğrenci yoğunlaştırılmış Türkçe eğitimi temel alınarak eğitim görmektedir (MEB, 2017). Geçici Eğitim Merkezleri'nin il bazında dağılımına bakıldığında ise ilk sırayı 89 GEM kurumu ile Hatay ili almaktadır. Hatay'ın hemen ardından İstanbul ili ise mevcut 67 GEM kurumu ile ikinci sırada yer almaktadır.

Grafik 4: GEM'lerin İllere Göre Dağılımı

Kaynak: (MEB, Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri, 2017)

Grafik5: GEM İstatistikleri

Kaynak: (MEB, Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri, Kasım 2017)

Geçici Eğitim Merkezleri'nin sınıf seviyelerine göre okullaşma oranına bakıldığında ise 2017 itibariyle GEM'lerde eğitim alan okul öncesi (5 yaş grubu) Suriyeli öğrenci sayısı 7.687'dir. Bu oran, GEM'lerde eğitim alan mevcut Suriyeli öğrencilerin % 3'üne denk gelmektedir. GEM'lerde eğitim alan ilkokul (6-9 yaş grubu) Suriyeli öğrenci sayısı ise 153.043 olarak tespit edilmiştir. Bu oran da GEM'lerde eğitim alan mevcut Suriyeli öğrenci sayısının %61'ine denk gelmektedir. GEM'lerde eğitim almakta olan Suriyeli ortaokul öğrencilerine (10-13 yaş grubu) baktığımızda ise

bu kurumlarda eğitim alan toplam 63.476 öğrenci bulunmakta iken bu oran GEM’lerde eğitim alan mevcut Suriyeli öğrenci sayısının %25,29’una denk gelmektedir. Son olarak GEM’lerde eğitim alan Suriyeli lise öğrencilerinin (14-17 yaş grubu) sayısına bakıldığında ise toplamda 26.159 lise öğrencisi GEM’lerde eğitim alırken bu oran GEM’lerde eğitim alan mevcut Suriyeli öğrenci sayısının %10,42’sine denk gelmektedir.

Tablo 7:

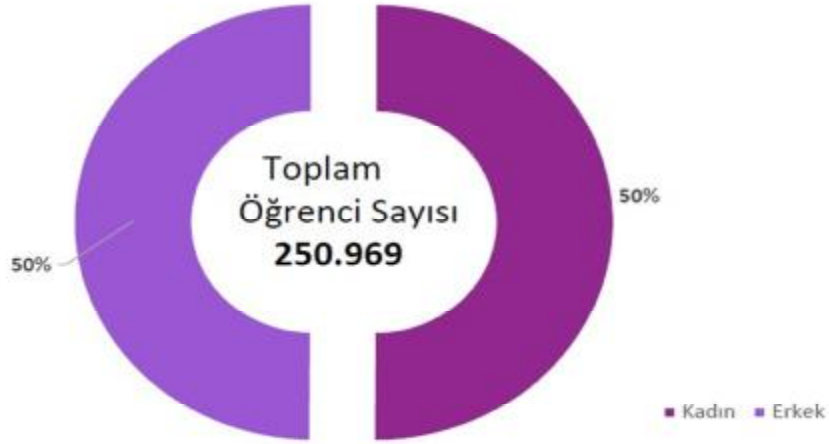
Sınıf Seviyelerine Göre Okullaşma Sayı ve Oranları

Sınıf Seviyelerine Göre Okullaşma Sayı ve Oranları						
SINIF	E Okul Kayıtlı Öğrenci	Geçici Eğitim Merkezi	Toplam	Eğitim Kademelerine göre	**Çağ Mafazası Toplam	Yüzde
Okul Öncesi (5 yaş)	26.193	7.687	33.880	33.880	93.791	%36
1. Sınıf (6 yaş)	94.226	16.505	110.725	378.188	92.358	%105 (net %98)
2. Sınıf (7 yaş)	66.654	17.478	84.130		89.198	
3. Sınıf (8 yaş)	36.187	68.461	104.648		85.335	
4. Sınıf (9 yaş)	28.104	50581	78.685		84.340	
5. Sınıf (10 yaş)	41.362	11.484	52.846	141.610	76.568	%52
6. Sınıf (11 yaş)	19.854	15.310	35.164		67.721	
7. Sınıf (12 yaş)	10.079	19.588	29.667		64.486	
8. Sınıf (13 yaş)	6.839	17.094	23.933		64.044	
9. Sınıf (14 yaş)	14.072	3.885	17.955	59.510	61.434	%23
10. Sınıf (15 yaş)	5.815	6.024	11.839		62.852	
11. Sınıf (16 yaş)	2.608	6.814	9.422		61.069	
12. Sınıf (17 yaş)	1.630	9.438	11.068		73.004	
Lise Hazırlık Sınıfı	4	41	45			
Destekleme Sınıfı	0	497	497			
Yatırıma Sınıfı	0	86	86			
Denklik	0	0	0			
Açık Okullar	8.598	0	8.598			
Toplam Öğrenci Sayısı	362.219	250.969	613.188	613.188	976.200	%63

Kaynak: (MEB, Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri, 2017)

Geçici Eğitim Merkezleri’nde eğitim alan Suriyeli öğrencilerin kayıt ve not işlemlerinin gerçekleştirildiği ve Milli Eğitim Bakanlığınca faaliyetleri yürütülen YOBİS (Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi)’ten 13.11.2017 tarihinde elde edilen verilere göre GEM’lerde eğitim alan kız ve erkek oranı ise birbirine oldukça yakın bulunmaktadır. GEM’lerde eğitim alan erkek öğrencilerin sayısı 125.521 iken kız öğrencilerin sayısı 125.448 olarak tespit edilmiştir.

YOBİS'e Kayıtlı Öğrenci Sayıları

Grafik 5: YOBİS'e Kayıtlı Öğrenci Sayıları

Kaynak: (MEB, Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri, 2017)

GEM'lerde eğitim alan Suriyeli öğrencilerin ülkelerine dönme ihtimallerinin azalmasına bağlı olarak GEM'lerin 2019-2020 eğitim öğretim yılı itibariyle faaliyetlerinin sona erdirilmesi ve burada eğitim alan öğrencilerin devlet okullarına aktarılması hedeflenmektedir. Geçici Eğitim Merkezleri'nin 2019 yılında faaliyetlerinin sona erecek olması ve Suriyeli öğrencilerin devlet okullarına entegrasyonlarının sağlanması adına Milli Eğitim Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)'nin desteği ile devlet okullarına aktarılan Suriyeli öğrenci ve veliler için Kilis ilinde önemli bir çalışma hayata geçirildi. 125 bin Suriyeli sığınmacının yaşadığı ve 25 bin Suriyeli öğrencinin bulunduğu Kilis kentinde 14 Geçici Eğitim Merkezi ile yaklaşık 100 devlet okulunda eğitim alan Suriyeli öğrenciler ve velileri için okullarda tercüman öğretmenler görevlendirildi.

Kilis Milli Eğitim Müdürlüğü'nün başlatmış olduğu uygulama ile bölgedeki 41 devlet okulunda Türkçe bilen birer Suriyeli öğretmen görev yapmaktadır. Görevlendirilen öğretmenlerin Türkçeyi az bilen öğrenci ve velileri ile öğretmen idareciler arasında iletişimi sağlaması amaçlanmıştır. Ayrıca faaliyetine başlanan bu proje ile öğrencilerin okula daha çabuk adapte olmaya başladıkları belirtilmiştir. Kilis'te başlayan uygulamanın yakın süreçte Suriyeli nüfusunun yoğun olduğu İstanbul, Hatay ve Gaziantep'te faaliyete gireceği belirtilmiştir. (Kaynak: <https://www.ogretmenlersitesi.com/okullara-suriyeli-ogretmenler-atanacak/44479/>).

2.6. Uyum ve Uyum Sorunları

Bireyin barındırdığı kişisel özellikleri ile özü ve çevresi arasında sağlıklı bir ilişki kurup bu ilişkiyi devam ettirebilmesi uyum olarak tanımlanmaktadır (Balcıoğlu, 2001). Günümüzün kozmopolit toplumlarında bireyler misafir, sığınmacı, göçmen, mülteci olarak barınabilmektedir. Sözü edilen bu gruplarla göçülen baskın toplum arasında karşılıklı olarak yaşanan etkileşimler sonucu bireyler yeni geldikleri bölgeye kültürel, ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak uyum sağlamaya çalışırlar (Şeker, 2015). Bir başka ifadeyle uyum süreci kişisel farkındalık, ekonomik yeterlilikler, sağlık koşulları, kültürel beceriler vb. çok boyutlu yapıdadır (Sam ve Berry, 2010). Bireyin yaşamakta olduğu çevrede kabul ettiği normlara uyum sağlama seviyesi, kişinin uyumuyla doğru orantılıdır (Şeker, 2015).

Uyum süreci tanımlanırken kültürlenme ile stres ve stresle başa (Folkman ve Lazarus,1984) çıkma kuramları temel alınmaktadır. İlk kuram, uyum sürecini kültürel öğrenmelerle dayalı olarak açıklarken ikinci kuram ise uyumu stresle başa çıkma olarak tanımlamaktadır. Berry (2005), bu kuramlardan hareketle uyumu, kültürel öğrenme ve stresle başa çıkma olarak tanımlamıştır. Yine bu kuramlardan hareketle uyum sürecinin psikolojik (stres ve başa çıkma) boyutu ile sosyal boyutu (kültürel öğrenme) öne çıkmaktadır.

Özgüven (1992), uyumu bir derece meselesi olarak görüp uyum sürecini var ya da yok şeklinde ifade etmenin yanlış olduğunu vurgulamaktadır. Şeker (2015) ise uyumu bireyin çevresiyle artan veya azalan uygunluğunun değerlendirilmesine dönük bir gösterge olarak nitelendirmektedir. Bireyin uyumu, kişisel yaşantılarına, psikolojik etkilerine ve adaptasyon niteliğine göre şekillenirken sağlıklı bir uyum için toplumda beklenen rol ve sorumlulukları yerine getirebilme, insanlarla sağlıklı iletişim kurabilme, kendi gücünün farkında olabilme ve realist değerlendirme yapabilme yetileri öne çıkmaktadır (Kurç, 1989). Ayrıca uyumun adaptasyon ve alışma süreciyle bütünleşik olduğunu varsayarsak, farklı bölgelerden ya da kültürlerden gelen kişilerin yaşamaya başladıkları toplumun kurallarına ve yaşam tarzına adapte olma yetisi, uyum ilkelerinin başında gelmektedir (Tunç, 2015).

Erken dönem yaşantıları ve özellikle ergenlik sürecinde meydana gelen fiziksel ve zihinsel değişimler ile katı ya da aşırı korumacı bir aile yapısı bireyin uyum dünyasında belli hasarlara neden olabilmektedir. Ayrıca kişilerin ruh sağlığına etki edecek travmatik olayların yaşanması (depresyon, ani kayıplar vb.), yine uyum

sorunlarını beraberinde getirecektir. Göç sürecinin gönüllü olarak çeşitli beklentilerle gerçekleşmesi ve göç sonucunda göçmenlerin erişebilecekleri bir destek yapının olması uyum sürecini olumlu etkilemektedir (Thompson, Watson ve Yakushko, 2008). Göçmen çocuklara ekonomik ve akademik destekli yardımlar ile küresel kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşlarının sağladığı yardımlar, çocuklar için bir fırsata dönüştürülebilirse uyum sürecinin daha kısa ve daha sağlıklı gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Göçmenlerin girdikleri topluma entegrasyonlarını sağlayan önemli rollerden birini eğitim rolü üstlenmektedir. Özellikle sanayi toplumlarında, göçmenlerin yaşadıkları bölgenin dilini öğrenmeleri adına çeşitli çalışmalar yürütülmekle beraber çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla rehberlik faaliyetleri de verilerek uyum süresinin kısılması sağlanmaktadır. Bu süreçte önem arz eden bir diğer faktör ise ekonomidir. Göçmenlere sağlanan iş imkanları hem kendilerinin hem de ailelerinin belirli bir refah seviyesinde yaşamalarına imkan tanıyarak ekonomiden kaynaklı bazı sorunların önüne geçmesine destek sağlayacaktır (Gedik, Akıncı ve Nergiz, 2015). Aksi takdirde Nüfusun artmasına paralel olarak iş imkanlarının azalması ve sosyal güvenlik harcamalarının kamuya ek maliyet getirmesi göçmenlere yönelik olumsuz izlenimlerin artmasına neden olacaktır.

Sunata (2015) ise, göç edenlerin yaşantısına farklı bir pencereden bakarak sürecin üç aşamadan oluştuğunu öne sürmektedir; ilk olarak göç öncesi süreci “yabancılaşma öncesi süreç” olarak nitelendirmektedir. İkinci aşamada ise, göçmenlerin kendi ülkelerine duydukları özlemle beraber kendi aralarında aidiyet kaybı yaşayacağı ve birlikteliğin çözülmesine bağlı olarak “yabancılaşmaya doğru” bir gidişatın olacağını belirtmektedir. Üçüncü ve son aşamada ise birliğin ya tamamen bozulacağına ya da birlikteliğin tekrar sağlanacağına dikkat çekmiştir.

Uyum ile kültürlenme süreci birbiriyle ilişkilidir. Kültürlenme, farklı kültürlerden gelen bireylerin bir araya gelerek birbirlerini etkilemelerine bağlı olarak ortaya çıkan yeni kültürel bileşim olarak tanımlanmaktadır. Berry (1997), kültürlenme sürecinin dört temel evreden meydana geldiğini ifade etmektedir. Bunlar; ayrışma, asimilasyon, marjinalleşme ve bütünleşme süreçlerinden oluşmaktadır. Bireylerin kendi kültürlerini sahiplenerek dış kültürlerle kapalı kalarak etkileşimden kaçınmaları ayrışma; aynı bireylerin öz kültürlerini terk ederek yeni kültür arayışı içine girmeleri durumu ise asimilasyon olarak tabir edilmektedir.

Bireylerin kendi kimliklerini korumasının yanında diğer kültürlerle de etkileşim içinde olmaları bütünleşme; bireylerin kendi kültürlerini devam ettirmeye dönük ilgilerinin olmadığı ve farklı kültürlere girme isteğinin de bulunmadığı durumlar ise marjinalleşme olarak tanımlanmaktadır (Berry,1997). Asimile ya da bütünleşme politikalarının izlendiği durumlarda ve kültürlenmeye açık olan bireylerin bulunduğu toplumlarda uyum sağlanırken, marjinalleşme ve ayrışma politikalarının uygulandığı toplumlarda uyum sorunları yaşanabilmektedir. Göçmen ve mülteciler açısından asıl önemli olan ise yaşadıkları topluma kendi öz kültürlerinden kopmadan uyum sağlayabilmektir. Aksi takdirde farklı kültürlerle büyüyen bir toplum meydana gelecek ve bu da sosyokültürel sorunların ortaya çıkmasına ya da artmasına neden olacaktır. Bu nedenle hem ev sahibi devlet ve toplumun hem de göçmenlerin bütünleşik bir toplum yapısı içerisinde sağlıklı bir entegrasyon sağlaması gerekmektedir (Yavuz, 2013).

Ward ve arkadaşları, Berry'nin kuramından hareketle psikolojik ve sosyokültürel uyum kavramlarını ortaya çıkarmışlardır. Bireylerin göç neticesinde yaşadığı stres ve stresle başa çıkma becerisi ve yaşamlarındaki tatmin düzeyleri, depresyon ve anksiyete düzeyleri psikolojik uyumla alakalı iken, göçmenlerin yeni geldikleri kültüre uyum düzeyleri, akademik başarıları, davranış sorunları ise sosyokültürel uyum ile alakalıdır (Keneddy ve ward, 1994).Toplumların ve siyasi sınırların değişmesiyle birlikte insanları uyum sürecine yönelten en önemli olgulardan biri de göçtür. Göçün hemen öncesinde göçmenleri yer değiştirmeye iten olaylar, kuşku ve belirsizlik, güven duygusunun zedelenmesi vb. göç eden bireylerin psikolojik ve sosyal bütünlüğüne zarar verebilmektedir. Göç eden bireyler, sığındıkları ülke topraklarındaki kültüre, dile ve sosyal hayata uyum sağlayabilmek için daha çok çaba gösterirler. Göç süreciyle birlikte göçmenler farklı sorunlar ve yaşantılarla karşılaşabilmektedir.

Uyum stresi, bireyin gündelik hayatında özellikle psikolojik ve somatik sorunlara (depresyon, anksiyete, yabancılaşma, kimlik ve rol karmaşası gibi) neden olmaktadır (Berry, 1997). Yapılan araştırmalarda sosyo demografik özelliklerin, eğitim ve gelir düzeyinin, baskın kültürel yapının, cinsiyet ve yaşın uyum üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir (Matheny ve Miranda, 2000). Bu süreçte bireyin beklentileri ile çevresel faktörlerin ilişkisi sağlıklı bir adaptasyon gerçekleştiriyorsa, başarılı bir uyum süreci geçirdiği, çevresel faktörler ile kişisel beklentiler birbirini tamamlayamıyorsa uyum sorunları yaşadığı söylenebilir (Uluocak, 2006).

Kağıtçıbaşı'na göre (2010), uyum sorunlarının aşılması göçmenlerin ev sahibi toplumla birlikte hareket etmesi ve uyum için gereken çabayı harcamasına bağlıdır. Zira göç edilen bölgenin ev sahibi toplumu ile göçmenler arasında yaşanacak hızlı oryantasyon süreci, göçmenlerin bölgeye adapte olmalarına hız katacaktır. Göçmenler kimi zaman göç edilen bölgedeki toplumlar arasında çeşitli önyargılarla mücadele etmek durumunda da kalabilmektedir. Özellikle etnik ya da dinsel farklılıklar ev sahibi toplum içerisinde milliyetçi söylemlerin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Bununla beraber göçmenlerin düşük gelirle yaşam mücadelesi göçülen toplum içerisinde çeşitli sosyal kaygılar yaratabilmektedir. Böyle bir durumda göçmenler; yalnızlık, izole olma, yabancılaşma, travma sorunları gibi çeşitli sosyal ve psikolojik sorunlar yaşayabilmektedir. Uyum sürecinin daha sağlıklı ve daha hızlı gerçekleşmesi adına birtakım tedbir ve uygulamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir;

- Göç edilen bölgede, yabancı ya da göçmenlere yönelik uluslararası standartlara uygun kapsayıcı hukuk kuralları oluşturulmalıdır.
- Göç edilen bölgede yaşayan yerli halkın yabancı ve göçmenlere karşı var olan önyargılı bakış açılarını geliştirmek adına birlikte yaşama seminerleri düzenlenmeli ve empatik yaklaşımların kazandırılması adına gereken altyapı çalışmaları yapılmalıdır.
- Yabancı ve göçmenlere yönelik iş imkanlarının genişletilmesi ve dil sorunlarının çözümüne yönelik kurs faaliyetlerinin artırılması gerekmektedir.
- Yerleşim iznine sahip ya da almayı düşünen yabancılar için gereken teknik desteğin verilmesi sağlanmalıdır.
- Evrensel insan hakları çerçevesinde göçmen ve yabancıların öz kültürlerini koruma ve yaşatmak adına gereken hukuki zemin hazırlanmalıdır.

2.6.1. Mülteci Öğrencilerin Psikososyal Uyum Sorunları

Mülteci çocuklar, kendi ülkelerinde şiddet, terör, işkence ve savaş durumlarına maruz kalmalarından dolayı iradeleri dışında göç eden kimselerdir.

Kendi ülkelerinde yaşamış oldukları olumsuz durumların yanında sığınmış oldukları ülkelerde de dışlanma, ırkçılık, aile bireylerinden kopma vb. olumsuz durumlarla karşılaşabilirler (Şeker ve Aslan, 2015). Benzer şekilde mülteci çocukların gelmiş oldukları bölgenin sosyal şartlarının uygun olup olmaması ve geline bölgede

kalınacak sürenin belli olmamasına bağlı olarak mülteci çocukların eğitimlerinde aksamalar yaşanmaktadır.

Eğitim, öğrencilerin yaşamını yapılandırıp öğretim işlemlerini planlı ve sistematik şekilde aktardığından tüm bireylerin yaşamında önemli bir role sahiptir. Ayrıca öğrencilerin topluma uyumuna katkıda bulunarak öğrencilerin sosyalleşmesine de fırsat tanır. Bu bağlamda okullar, özellikle mülteci öğrencilerin topluma entegrasyonlarının sağlandığı en önemli eğitim kurumlarıdır (Valentine ve Halloway, 2000). Mülteci öğrencilerin eğitim aldıkları okulların kapsayıcı olmasına bağlı olarak okula aidiyet geliştirmekte, uyum sorunlarında azalma ve ders başarısında artışlar gözlenmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde yapılan bir çalışmada erken yaşta göç deneyimi yaşayan mülteci çocukların uyumunun öncelikle okul deneyimlerinden etkilendiği tespit edilmiştir (Moselson, 2006). Mülteci öğrencilerin eğitimi sürecinde aile faktörü eğitimi etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Ailenin eğitime bakışı ve tutumu öğrencilerin başarısında büyük bir öneme sahiptir. Ancak mülteci ebeveynlerin yerleştikleri bölgede uzun süre çalışmak zorunda olduklarından ve yeteri kadar dil becerisine sahip olamadıklarından çocuklarına ve okullarına yeteri kadar vakit ayıramamaktadır.

Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde mülteci öğrencilerin dil sorunları, maddi problemler, öğrenci ebeveynlerinin eğitim sürecine dahil edilememesi, oryantasyon sorunları, olumsuz öğretmen- idareci tutumları ve mülteci öğrencilerin kendi ülkelerinde aldıkları eksik eğitimden kaynaklanan çeşitli uyum problemleri yaşadıkları ortaya konmuştur. Ayrıca göç öncesinde mültecilerin yaşamış olduğu olumsuz deneyimler öğrencilerin bilişsel, duygusal ve sosyal süreçlerini etkilemektedir (Şeker & Aslan, 2015). Psikolojik perspektiften değerlendirildiğinde mülteci öğrenciler, geçmiş yaşantılarına bağlı olarak travma sonrası stres bozukluğu yaşayabilirler. Konuya yönelik yapılan çalışmalarda mülteci öğrencilerde depresyon ve anksiyete bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğunun yaygın olduğu ortaya çıkmıştır (Cassity ve Kirk, 2007).

Mülteci öğrenciler, kurumlarında yaşadığı psikolojik sıkıntılar, dil sorunları ve akademik eksikliklerden dolayı yalnızlık hissine kapılabilmekte ve okulu bırakabilmektedirler (Palladino, 2008). Araştırmalar, travmatik olayların, depresyonun dil öğrenme üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Okula devam etme ve oryantasyon kurslarına sürekliliğin sağlanması durumunda da mülteci öğrencilerin

depresyon ve duygusal anksiyetelerden uzaklaştığı belirtilmektedir (Dustmann ve Fabri, 2003). Bauman (1991)'un sosyal ilişki kuramına göre yabancılar, sergiledikleri "uyum" tutumlarına göre grup içerisinde "arkadaş ya da düşman" olarak nitelendirilmektedir.

Bauman'ın bütünleşmiş tehdit kuramında da olumsuz stereotipler önyargılara neden olan ve grubun dışına dönük beklentileri yöneten olumsuz tehditler olarak gösterilmektedir. Gruplar arası ilişkilerde bireyler anksiyete ve reddedilme korkusu yaşayabilirler, alay edilebilirler ve çeşitli ayrımcı uygulamalara maruz kalabilirler. Yabancı öğrencilere dönük düşük anksiyeteleri olan öğrencilerin ise farklı ülkelerden gelen öğrencileri daha olumlu değerlendirdikleri ve etkileşime girme konusunda daha istekli oldukları gözlemlenmiştir. (Şeker ve Aslan, 2015).

Türkiye'deki okullarda eğitim gören Suriyeli öğrencilerin yaşadığı uyum sorunlarına dönük ise oldukça sınırlı çalışma yapılmıştır; Şeker ve Aslan (2015), eğitim sürecindeki mülteci çocuklara dönük yapmış oldukları çalışmada eğitim alan mülteci öğrencilerin karşılaştığı sorunları; dil sorunları, ebeveyn ilgisizliği, ekonomik sorunlar, göç sürecinde yaşanan travmatik olaylar, kültürel farklılıklar, akademik yetersizlikler ve sosyal psikolojik sorunlar olarak belirlemiştir. Emin (2016) ise Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim politikalarına dönük yapmış olduğu çalışmada Suriyeli öğrencilerin karşılaştığı temel sorun alanlarını; dil sorunu, eğitime erişim ve katılım sorunu, öğretmen sorunu, koordinasyon eksikliği, fiziksel altyapı sorunları, çocuk işçiliği sorunu ve müfredat ve öğretim materyalleri sorunu şeklinde toplam 7 alt başlık altında incelemiştir.

Kurter (2017) ise, "Suriyeli Mültecilerin Eğitim Hakkına Erişimi" adlı çalışmasında bu hakkın uygulanmasındaki temel sorunları; dil, ekonomi öğretmenlerin yetersizlikleri, bilgiye erişim ve toplumsal tepkiler ile yerelin toplumu başlıkları altında 5 ana sorun üzerinden değerlendirmiştir.

Börü ve Boyacı (2016) da Eskişehir ilindeki göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamında karşılaştıkları sorunlara yönelik yürüttükleri çalışmada lisede eğitim gören göçmen öğrenciler ile bu öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda karşılaştıkları sorunları durum çalışması yöntemi ile belirlemeye çalışmışlardır. Göçmen öğrencilerin eğitimle ilgili görüşlerinin belirlenmesinin temel amaç olduğu bu çalışmada göçmen öğrencilerin Türkçe bilgi düzeyleri, geçmiş dönem yaşantıları, göçmen öğrencilerin Türk öğretmenlere bakışı, göçmen öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu ve eğitime bakış açıları gibi toplamda 9 alt temadan oluşan sorun alanları oluşturularak öğrencilerin sorun alanları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çepni, Kılcan ve Kılınç (2017) tarafından Ankara ilinin Mamak ilçesinde 2016-2017 eğitim- öğretim yılında ortaokul altı, yedi ve sekizinci sınıfta eğitim gören öğrencilerin Suriyeli mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla bir çalışma yürütülmüş ve buna yönelik 24 maddeden oluşan bir tutum ölçeği geliştirilmiştir. Çalışma, araştırmacıları tarafından mülteci öğrencilere dönük tutumun daha sağlıklı bir şekilde belirlenmesi amacıyla atılmış bir adım olarak tabir edilmiştir.

Suriyeli mülteci öğrencilerin psikososyal uyum sorunlarının belirlenmesine dönük yapılan az sayıdaki alan çalışmalarında araştırmacılar; dil sorunu, ekonomik sorunlar, kültürel sorunlar, psikolojik sorunlar ve akademik sorunlar üzerinde fikir birliğine varmışlardır. Belirlenen alanlardaki uyum sorunlarının giderilmesine dönük atılacak adımlar ve yapılacak araştırmalar, Suriyeli mülteci öğrencilerin entegrasyonlarını kolaylaştırarak okulda ve sosyal çevrede yaşanan problemlerin azalmasına katkı sağlayacaktır.

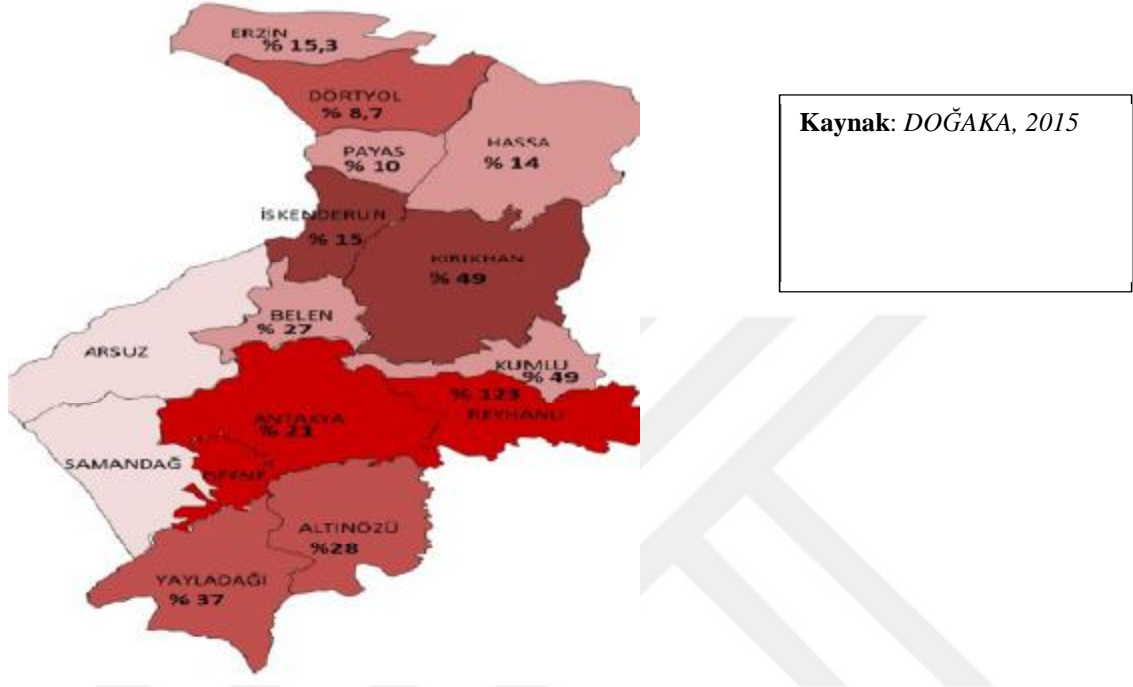
2.6.2. Hatay’da Yaşayan Suriyeli Mülteciler

Hatay kenti, Suriye’de yaşanan iç savaş sürecinden doğrudan etkilenen iller arasında yer alarak Türkiye – Suriye ilişkileri çerçevesinde sürekli gündemde yer almıştır. 2011’de başlayan Suriye krizinden bu yana Hatay kenti Suriyeli sığınmacılar tarafından en çok tercih edilen kentlerden biri olmuştur. Öyle ki İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Genel Müdürlüğü (GİGM)’nün Kasım 2017 tarihinde açıklamış olduğu istatistiki verilere göre Hatay ili, geçici koruma kapsamına alınan 441.528 Suriyeli ile ülke genelinde üçüncü sırada yer almaktadır (Grafik: 3). Sığınmacıların Hatay’ı tercih etmelerinin nedenleri arasında mekânsal yakınlık ve güvenilir sınırların olması, sosyokültürel yakınlık ve akrabalık bağlarının var olması öne çıkan nedenler arasındadır.

Suriyeli mültecilerin Hatay’da merkezde yaşamaktan ziyade çoğunlukla kendi akrabalarının da iskan ettiği ve çoğunluğunu Arap kökenli vatandaşların oluşturduğu ilçelere yerleşmektedir. Suriyeli sığınmacıların ikamet alanlarını belirleyen önemli etmenlerden biri de ikamet alanının ekonomik durumudur. Suriyeli sığınmacıların öncelikli ekonomik tercihleri Hatay’ın temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan ilçeleridir. Sığınmacıların kümelenmesindeki bir diğer etmen ise din faktörüdür. Hatay’ın çok etnisiteli (din-mezhep) bir yapıda olmasından dolayı gelen sığınmacılar inançlarıyla paydaş bölgeleri ikamet yeri olarak tercih etmektedir (Cengiz ve

Harunoğulları, 2014). Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)'nın 2015 yılında yayımladığı veride Hatay'da yaşayan Suriyeli mültecilerin ilçe bazında dağılımı şu şekildedir:

Harita 1: Suriyeli mültecilerin Hatay ilinde ilçe bazında dağılımları

Suriyeli Sayısı	
110.746 - 104.595	
52.715 - 36.704	
16.900 - 10.140	
8.337 - 4.056	
Veri yok	

İlçe bazındaki dağılımda özellikle Reyhanlı ilçesi mülteci sayısının yerel halkı geçmesi bakımından dikkat çekmektedir. Buna karşın Kumlu, Kırıkhan, Yayladağı ve Altınözü ilçeleriyle merkez ilçe olan Antakya'da mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları ilçeler olarak kayıtlara geçmiştir.

AFAD'ın 22.11.2017 tarihinde yayımladığı raporunda ise Hatay ili 3 konteynerkent ve 1 çadırkenti ile en fazla geçici barınma kenti oluşturulan kentler arasında yer almıştır. Altınözü Konteyner kenti 8296 Suriyeli mevcuduyla en fazla Suriyeli bulunan barınma merkezi konumundadır. Kamplarda yaşayan mültecilerin

sayısı 17.850 iken geri kalan 423.678 kayıtlı mülteci ise kamp dışında yaşamını sürdürmektedir. Sığınmacıların büyük bir çoğunluğunun kamp dışında yaşamını sürdürmesi, bu sığınmacılara ulaşma imkanını güçleştirmektedir. Dolayısıyla bu sığınmacıların sağlık, eğitim, ekonomi gibi temel ihtiyaçlarının ne derece sağlandığına dair verilerin elimize ulaşmıyor olması sığınmacıların entegrasyon sürecini tehlikeye sokmaktadır. Ülkemize gelen sığınmacıların yarısından fazlasının 0-18 yaş arasında olduğu hesaba katıldığında kamp dışında yaşamını sürdürmeye çalışan çocukların geleceklerinin de tehdit altında olduğu söylenebilir. Geçici barınma Merkezleri'nde ikamet eden sığınmacılara ilişkin veriler Tablo 8'de gösterildiği gibidir:

Tablo 8:

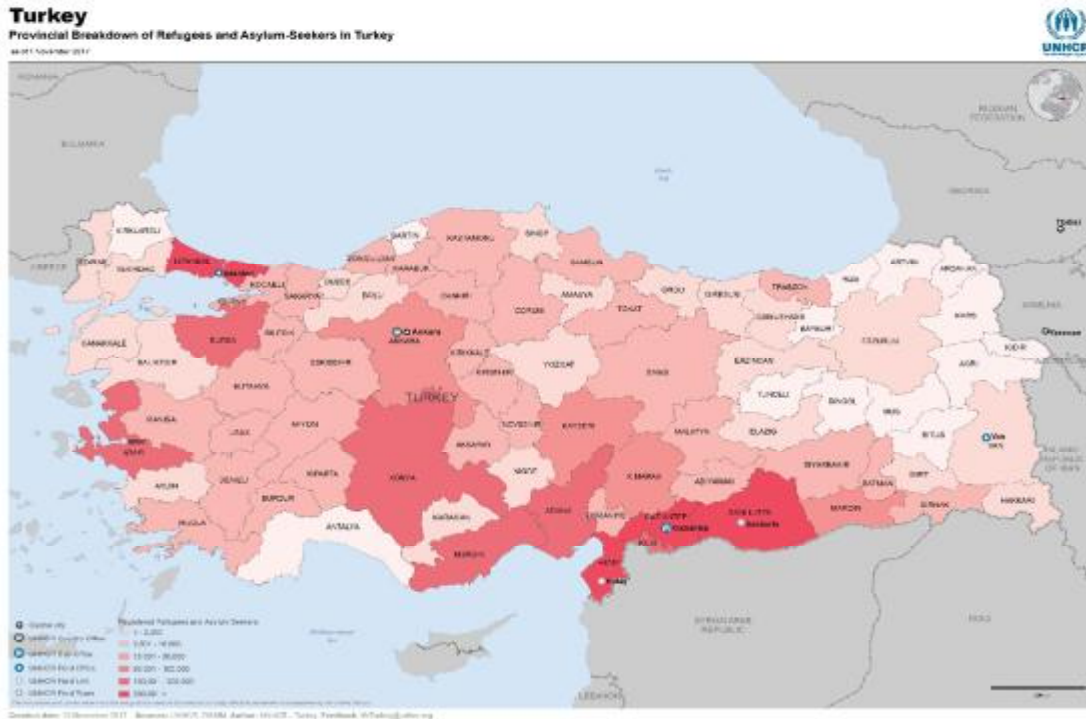
*Geçici Barınma Merkezleri***GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ**

ÜLKEMİZDEKİ TOPLAM SURIYELİ SAYISI *		3.320.814		
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ TOPLAM MEVCUDU		235.299		
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNDE BULUNAN SURIYELİ SAYISI		228.346		
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNDE BULUNAN IRAKLI SAYISI		6.953		
İL	GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ	BARINMA TİPİ	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
HATAY	Altınözü Konteynerkenti	2.056 konteyner	8.296 Suriyeli	17.850
	Yayladağı Konteynerkenti	776 konteyner	3.677 Suriyeli	
	Apaydın Konteynerkenti	32 betonarme bölme	5.048 Suriyeli	
	Güveççi Çadırkenti	1.181 konteyner	829 Suriyeli	
GAZİANTEP	Islahiye Çadırkenti	824 çadır	6.240 Suriyeli	24.543
	Karkamış Çadırkenti	1.562 çadır	5.467 Suriyeli	
	Nizip 1 Çadırkenti	1.873 çadır	8.961 Suriyeli	
	Nizip 2 Konteynerkenti	908 konteyner	3.875 Suriyeli	
ŞANLIURFA	Ceylanpınar Çadırkenti	5.032 çadır	19.948 Suriyeli	79.576
	Akçakale Çadırkenti	6.245 çadır	24.493 Suriyeli	
	Harran Konteynerkenti	2.070 konteyner	11.341 Suriyeli	
	Suruç Çadırkenti	7.094 çadır	23.794 Suriyeli	

Kaynak: https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/22_11_2017_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf
Erişim Tarihi: 26.11.2017

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR)'nun 1.11.2017 tarihinde yayımlanmış olduğu Türkiye'deki Mülteciler ve İltica Talebinde Bulunanların Bölgesel Dağılımları adlı görsel raporunda Hatay kenti İstanbul, Gaziantep ve Şanlıurfa ile beraber ilk dört sırada yer almaktadır:

Harita 2: Türkiye'deki Mültecilerin Bölgesel Dağılımları

Kaynak: <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/60808> (Erişim: 08.11.2017)

Suriyeli sığınmacılar Hatay'da sosyal ve bölgesel kümeleme meydana getirmişlerdir (Cengiz ve Harunoğulları, 2014). Sosyal kümelenme, gelir düzeyine, statüye, farklı dini, etnik gruplara ve yaşam tarzlarına göre şekillenirken, bölgesel kümelenme ise sosyal kümelenmeye bağlı olarak ortaya çıkan farklılaşmanın bir sonucudur (Ünal, 2012). Hatay ili, tarihsel süreç boyunca farklı etnik köken ve inançların barış içerisinde birlikte yaşamasıyla tanınmış bir şehirdir. Bölgede Türk, Arap, Ermeni, Hristiyan, Müslüman ve Musevi vatandaşlar hoşgörü içerisinde birlikte yaşamaktadır. Şehrin bu kozmopolit yapısı Suriyeliler konusunu daha hassas bir hale getirmektedir. Bölge halkının en büyük endişelerinden birisi, demografik yapının ve bölgedeki dengenin bir taraf lehine bozulmasıdır (ORSAM, 2015).

Hatay'da yaşayan Suriyeli mülteciler için önem arz eden bir diğer kıstas ise eğitimidir. 2016 itibariyle Hatay ilinde Suriyeli mülteciler için 140 okul faaliyet göstermektedir (İlbaş, 2016). Mülteci öğrencilerin büyük çoğunluğu Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitimine devam ederken toplamda 89 Geçici Eğitim Merkezi ile Hatay ili Türkiye genelinde GEM sayısında ilk sırada yer almaktadır.

Suriye olaylarının Türkiye sınırları içerisinde ekonomisi en çok etkilenen illerin başında Hatay'ın kent ekonomisi yer almaktadır. Zira ORSAM'ın belirttiğine göre en

yoğun iş kaybının yaşandığı kent Hatay'dır. Sınır kapılarının kapanmasına bağlı olarak Suriye ile yapılan kara ve deniz ticareti durma noktasına gelmiş ve bölge ekonomisi derinden etkilenmiştir. ORSAM'ın hazırlamış olduğu "Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Ekonomik Etkileri (2015)" adlı raporda Suriyeli mültecilerin ülkede olmaması durumunda yıl bazında ülke ekonomisinin %24 artacağı, Hatay'ın daha fazla iç göç çekebileceği ve kent genelinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının %5 azalacağı belirtilmiştir. Hatay halkının en çok şikayetçi olduğu konulardan biri de artan konut fiyatlarıdır. Suriyelilerin şehir merkezine yerleşmelerine bağlı olarak kira fiyatlarının önemli ölçüde arttığı ve emlak piyasasının bu durumdan etkilendiği belirtilmektedir. Benzer şekilde Suriyelilerin Hatay genelinde ucuz işgücü olarak çeşitli alanlarda çalıştırılması, işsizliği tetiklediği gerekçesiyle bölge halkını tedirgin etmektedir.

2.6.3. Altınözü İlçesinde Yaşayan Suriyeli Mülteciler

Altınözü ilçesi, Hatay ilinin güneyinde 36. enlem ile 36. Boylamın kesiştiği noktada yer almaktadır. İlçe yüzölçümü 357 km² olup toplamda 48 mahalleden oluşurken ilçe nüfusu 66.554 kişiden oluşmaktadır.

Altınözü ilçesi, il merkezi olan Antakya ilçesine 22 km uzaklıktadır. İlçenin doğu ve güneyinde Suriye devleti, batısında Antakya ve Yayladağı ilçeleri bulunmaktadır. İlçenin Suriye devleti ile olan sınır uzunluğu toplamda 75 km'dir. Bu uzunluğun yaklaşık 50 km'sini Asi Nehri oluşturmaktadır (Altınözü Kaymakamlığı, 2017). İlçenin demografik özelliklerine bakıldığında bölgedeki kozmopolit yapı dikkat çekmektedir. İlçe nüfusu, Arap kökenli vatandaşlar ile Türk vatandaşları ve Suriyeli mültecilerden oluşmaktadır. Özellikle Arap kökenli vatandaşların bölge genelinde çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir.

İlçe genelindeki Hristiyan, Alevi ve Sünni vatandaşlar sorunsuz bir şekilde hoşgörü içerisinde hayatını devam ettirmektedir. Altınözü ilçesi, özellikle Suriye olaylarının başlamasının ardından adını daha sık duyurmaya başlamıştır. İlçenin Suriye devleti ile sınır komşusu olması ve ilçe halkı ile Suriye halkı arasında akrabalık ve kültürel bağların bulunması ilçenin stratejik öneminin artmasında neden olmuştur. Bu nedenle Suriye'deki iç çatışmalardan kaçarak Hatay sınırları üzerinden ülkemize sığınan Suriyeli mültecilerin önemli bir bölümü Altınözü ilçesine yerleşmiştir. Hatay genelinde bulunan mültecilerin % 28'i bu ilçede barınmaktadır (DOĞAKA, 2015).

İlçe genelinde yaşayan Suriyeli mültecilerin sayısı Aralık 2017 tarihi itibarıyla 20.092'ye ulaşmıştır (<http://www.altinozu.gov.tr>). Suriyeli mültecilerin bir bölümü, AFAD tarafından oluşturulan konteynerkentlerde ikamet ederken geriye kalan mültecilerin önemli bir bölümü ise ilçedeki akrabalarının yanında ve ilçeye bağlı mahallelerde ikamet etmektedir. AFAD tarafından bölgede oluşturulan Boynuyoğun Geçici Barınma Merkezi, toplamda 2056 konteyner ve 8296 Suriyeli nüfusu ile Türkiye'nin en büyük Geçici Barınma Merkezleri'nden biri olma özelliğine sahiptir (AFAD, 2017). İlçe genelinde yaşayan Suriyeli mültecilerin en önemli sorunları işsizlik ve eğitim sorunudur. İlçe ekonomisinin tarıma dayalı olmasına bağlı olarak Suriyeli mülteciler çoğunlukla yöre halkıyla gündelik tarım işlerinde çalışarak hayatını sürdürmektedir. Bununla beraber mültecilerin yaşadığı ekonomik sıkıntılar, küçük yaşta mülteci çocukları da çalışmaya zorlayarak "çocuk işçiler" sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bunun sonucunda eğitimini yarıda bırakan ya da aksatan öğrenciler eğitim hizmetlerinden yeteri kadar faydalanamamaktadır.

2017-2018 eğitim yılı itibarıyla Altınözü ilçesinde eğitim alan toplamda 2890 Suriyeli öğrenci bulunmaktadır. İlçedeki öğrencilerin önemli bir bölümü bölgede faaliyet gösteren Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alırken, GEM'lerin ilerleyen süreçte kapatılacak olmasına bağlı olarak buradan devlet okullarına kaydırılan mülteci öğrenciler de bulunmaktadır. (Altınözü MEM, 2017). İlçede faaliyet gösteren 4 Geçici Eğitim Merkezi'nde toplam 2011 Suriyeli öğrenci eğiti alırken devlet okullarında eğitim alan öğrencilerin sayısı ise 879 öğrenciden oluşmaktadır. İlçede bulunan Geçici Eğitim Merkezleri'nin öğrenci mevcudu ve akademik kademeleri tablo 9'daki gibidir:

Tablo 9:

Altınözü İlçesinde Faaliyet Gösteren Geçici Eğitim Merkezleri

S.NO	BULUNDUĞU İLÇE	ADI	İlkokul Öğrenci Sayısı	Ortaokul Öğrenci Sayısı	Lise Öğrenci Sayısı	Toplam
1	ALTINÖZÜ	BOYNUYOĞUN GEM	578	475	202	1255
2	ALTINÖZÜ	FATIKLI GEÇİCİ EĞİTİM MERKEZİ	235	234	130	599
3	ALTINÖZÜ	HACIPAŞA GEM	74	38	0	112
4	ALTINÖZÜ	KARBELAZ GEM	22	23	0	45
GENEL TOPLAM			909	770	332	2011

Kaynak: Altınözü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (Erişim: 12.12.2017)

Tablo incelendiğinde ilçe genelinde faaliyet gösteren GEM’lerde sayıca en fazla öğrencinin eğitim gördüğü merkez 1255 Suriyeli öğrencisi ile Boynuyoğun Geçici Eğitim Merkezi’dir. Buradaki merkezin AFAD tarafından Altınözü ilçesi içerisinde oluşturulan Geçici Barınma Merkezi içerisinde bulunması ve mülteci nüfusunun bu merkezde sayıca fazla olması bu merkezi ilçe bazında zirveye taşımıştır. Boynuyoğun’un ardından sayıca en fazla öğrencinin eğitim aldığı merkez toplamda 599 öğrencisi ile Fatikli Geçici Eğitim Merkezi’dir. Fatikli’yi 2018 eğitim öğretim yılı sonunda kapatılması düşünülen geçici eğitim merkezleri olan 112 öğrenci mevcuduyla Hacıpaşa GEM ve 45 öğrenci mevcudu ile Karbeyaz Geçici Eğitim Merkezi takip etmektedir.

2.7. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, göç, uyum sorunları, eğitim sürecinde yaşanan uyum sorunları ve başa çıkma tarzlarının ele alındığı ulusal ve uluslararası çalışmalar sunulmuştur:

Sam (1998) tarafından Norveç’te yaşayan Türkiyeli, Şilili, Vietnam ve Pakistanlı 506 göçmen ergenin yaşam doyumunu incelediği çalışmada, kontrol değişkeni olarak toplam 209 Norveçli ergeni kullanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda Norveçli ergenlerle göçmen ergenlerin yaşam doyumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. İlgili çalışmada yaşam doyumunu etkileyen faktörlerle ilişkili olarak demografik etmenlerden çok, kişisel etmenlerin ön plana çıktığı belirlenmiştir.

Fuligni (2003), ABD’de yapmış olduğu sistematik çalışmada göçmen ve göçmen olmayan ailelerin uyum düzeylerini incelemiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda göçmen ailelerin çocuklarının uyum düzeylerinin göçmen olmayan ailelerin çocuklarına göre uyum düzeylerinin daha iyi olduğu görülmüştür.

Stein, Kiang ve Gonzalez (2013) tarafından 9. 10. 11. ve 12. Sınıfta eğitim alan 336 Asya kökenli Amerikalı öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada, sosyoekonomik problemlerin düşük akademik uyuma ve düşük akademik başarıya, düşük akademik başarıların da düşük akademik beklentilere neden olduğunu tespit etmişlerdir.

Lam & Tam (2005)’in 993 Çinli ergenler üzerinde yaptıkları çalışmada (750’si göçmen olmayan, 243’ü göçmen ergen), göçmen ergenler ile göçmen olmayan ergenleri karşılaştırarak göçmenlerin stres bakımından anlamlı bir farklılık göstermedikleri, ancak stresle başa çıkma yöntemi olarak geri çekilmeyi daha az kullandıkları tespit edilmiştir.

Arambevela ve Hall (2009) tarafından Hindistan, Çin ve Endonezya'dan Avustralya'ya gelerek burada eğitim gören toplamda 573 öğrenci ile mail yoluyla ankete dayalı olarak yaptıkları çalışmada elde ettikleri verileri ANOVA yöntemi ile analiz ederek eğitimin hizmet kalitesi memnuniyet düzeyinin öğrencilerin uyruğuna göre farklılık gösterdiğini ve öğrencilerin bağlı bulunduğu uyruğun öğrenci memnuniyeti üzerinde etki gösterdiğini belirtmişlerdir.

Kumcağız, Dadashzadeh ve Alakuş (2016) tarafından Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde eğitim gören 112 yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf düzeylerine göre yaşadıkları sorunlarını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada, yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf düzeyine göre dil sorunları, oryantasyon ve sosyokültürel sorunlar yönünden uyum sorunları yaşadıkları tespit edilmiştir.

Akalın (2016) tarafından Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen öğrencilerinin eğitim sürecinde yaşadıkları sorunların araştırıldığı çalışmada Geçici Eğitim Merkezleri'nde görev yapmakta olan 100 öğretmen ile anket çalışması ve yüz yüze görüşmeler yapılarak Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları uyum sorunları belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan Araştırmanın sonucunda Suriyeli öğrencilerin büyük oranda derse ilgisizlik, sınıf arkadaşlarıyla geçimsizlik ve ekonomik alanda sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Han (2010) tarafından, göç eden ailelerin çocuklarının eğitim sürecinde yaşadıkları uyum sorunlarının araştırıldığı çalışmada, ilköğretim 4. ve 5. Sınıflarda eğitim alan ve kırsal kesimden Ankara'ya göç etmiş ailelerin çocuklarının eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. 60 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada göçmen öğrencilerin okula uyum sürecinde sorunlar yaşadıkları, arkadaş ve çevre edinmede çeşitli güçlüklerle karşılaştıkları, iletişim problemleri yaşadıkları, beslenme ve giyim ile ilgili farklılıkların olduğu ve bu yüzden birçok göçmen öğrencinin okula gitmek istemediği ve okulda düzenlenen etkinliklere katılı göstermediği tespit edilmiştir.

Gülüm ve Akçalı (2016) tarafından Balıkesir ilinde yer alan ilkokul ve ortaokullarda eğitim gören mülteci çocuklarının yaşadıkları eğitim problemlerini tespit etmeyi ve çözüm önerileri sunmayı amaçlayan ve 100 öğrenci üzerinde uygulanan araştırmada dil sorunları, derslere adaptasyon problemleri ve uyum sorunları tespit edilerek oryantasyon ve dil kurslarının açılmasını ve ilgili okullarda rehber öğretmenlerin görevlendirilmesini önermişlerdir.

Bayraktar ve Gün (2008) tarafından 12-15 yaş arası 308 ergen ile gerçekleştirilen çalışmada, göç eden ergenler ile göç etmemiş ergenleri benlik saygıları ve yaşam doyumları yönünden karşılaştırmışlardır. Göç eden ergenlerin benlik saygılarının ve yaşam doyumlarının göç etmeyen ergenlere göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Yardımcıoğlu, Beşel ve Savaşan (2017) tarafından yapılan Uluslararası Öğrencilerin Sosyoekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri adlı çalışmada Sakarya Üniversitesi'nde eğitim gören uluslararası öğrencilerin sosyoekonomik problemleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket ve yarı yapılandırılmış öğrenme tekniğinden yararlanılan çalışmada uluslararası öğrencilerin sosyoekonomik, arkadaşlık, psikolojik, sağlık problemleri araştırılmıştır. Toplamda 250 öğrenciye anket uygulanmış ve 25 öğrenci ile yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin yaşadıkları dil sorunları nedeniyle iletişim kurmakta zorlandıkları, arkadaşlık ve sağlık alanında önemli sorunlar yaşamadıkları, ekonomik anlamda ise kısmen zorlandıkları ve psikolojik alanda ise öğrencilerin aile ve arkadaşlarını özledikleri ve özlem içinde oldukları tespit edilmiştir.

Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010) tarafından Türkiye'de eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sosyokültürel ve ekonomik sorunlarını belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, 2008- 2009 eğitim öğretim yılında Türkiye'deki bir üniversitenin eğitim fakültesinde eğitim gören 7 farklı ülkeden (Türkmenistan, Azerbaycan, Yunanistan, Gürcistan, Kazakistan, Moğolistan ve Özbekistan) 15 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda yabancı öğrencilerin kendi kültürlerinin Türk kültürü ile benzerlik göstermesi nedeniyle önyargı ve dışlanma ile karşılaşmadıkları belirlenmiştir.

Topsakal, Merey ve Keçe (2013), tarafından Van iline göç eden ailelerin çocuklarının eğitim- öğretim sürecinde yaşadıkları sorunların belirlenmesi amacıyla Van ilindeki 7 ilköğretim okulunda görev yapan 7 sınıf, 9 branş öğretmeni ve 11 idarecinin katılımıyla yapılan çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda genel olarak öğrencilerin eğitimdeki fırsat ve imkan eşitliğinden yeteri kadar yararlanamadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların okula uyum sağlama problemleri yaşadıkları ve göç sonucunda şehir kültürünün etkisinde kaldıkları ve aileden uzaklaştıkları düşüncesi etrafında toplandıkları ifade edilmiştir.

Güngör ve Traş (2011), tarafından 12 yabancı öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme yapmış ve “öğrencilerin öğrenim gördükleri sırada herhangi bir problem yaşamadıkları, çevrelerinden yeterli oranda sosyal destek aldıkları ve kendilerini üniversitede öğrenim gören diğer öğrencilerin bir parçası gibi gördükleri ve sosyal bağlılık duygularının yüksek olduğu” sonuçlarına ulaşmışlardır.

Sarı, Seçilmiş ve Kılıçlar (2012), tarafından Türk Dünyası’ndan Türkiye’ye gelen yabancı üniversite öğrencilerinin turizm bölümünde yaşadıkları uyum sorunlarının akademik başarılarına etkisi araştırılmıştır. Bu kapsamda geliştirilen Yabancı Öğrenci Uyum Sorunları Ölçeğinden faydalanılarak 85 adet veri formundan elde edilen verilere araştırmanın amacına uygun olarak istatistiki testler uygulanmıştır. Yapılan korelasyon analizinde dil ile uyum sorunları arasında düşük düzeyde ters yönlü bir ilişki tespit edilmiş, bununla beraber sosyokültürel, ekonomik, oryantasyon ve kişisel sorunlar alanında uyum sorunları ile akademik başarıları arasında bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sezgin ve Yolcu (2016) tarafından Suriye iç savaşı sonrası ülkemize gelen Suriyeli üniversite öğrencilerinin içinde buldukları toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel dinamiklerden hangi yönde etkilendiklerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada Osmaniye ilindeki Korkut Ata Üniversitesi’nde eğitim gören 11 Suriyeli öğrenci ile odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin ekonomik anlamda göç sürecinden sonra göç öncesine göre farklılık yaşadıkları tespit edilmiştir. Sosyokültürel anlamda ise Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrenciler arasında farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi, araştırmanın prosedürü ile hipotezleri hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunu, ülkemizin geleceğini ilgilendiren önemli bir problem olarak bizleri yakından ilgilendirmektedir. Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin psikososyal uyum sorunlarının belirlenmesinin amaç edinildiği bu çalışmada, genel amaç doğrultusunda mülteci öğrencilerin dil sorunları, psikososyal sorunlar, kültürel sorunlar, ekonomik sorunlar ve eğitim sorunları alanlarında yaşadıkları uyum sorunları belirlenmeye çalışılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma kesitsel araştırma yöntemiyle yapılmıştır. GEM'lerde eğitim alan Suriyeli mülteci öğrencilerin psikososyal uyum problemlerini ve problem alanları arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışmada; literatür yazınında yer alan yerli ve yabancı makale, dergi, kitap, internet ortamından elde edilen güncel veriler ve resmi istatistiksel bilgilerden faydalanılmıştır.

3.3 Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Alanyazın incelendiğinde araştırmacıların çoğunlukla Suriyeli mültecilere dönük araştırmalar yapıldığı saptanmıştır. Bu araştırmalar genellikle kamp içerisinde ya da kamp dışında yaşayan mülteci siviller ile yapılmıştır (örn; ; Şeker, 2015 ; İlbaş, 2016 ; Çiçeksoğüt, 2017). Buna karşın mülteci öğrencilerin psikososyal uyum sorunlarına dönük yeterli çalışmaların yapılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu araştırmanın evrenini Hatay ilinin Altınözü İlçesinde faaliyet gösteren Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli mülteci ortaokul öğrencileri (10-14 yaş grubu) oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, ilçe genelinde faaliyet

gösteren 4 Geçici Eğitim Merkezi'nde eğitim alan ortaokul öğrencileri arasından tabakalı rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen 308 öğrenci ile oluşturmaktadır. Örneklemdeki katılımcıların belirlenmesi aşamasında ilçedeki Geçici Eğitim Merkezleri'ndeki toplam sayı baz alınmış ve örneklem sayısı rastgele örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Katılımcıların yaş ortalaması 13 ve %49,5'i kadındır. Araştırmanın örnekleme, Geçici Eğitim Merkezleri'ndeki toplam öğrenci sayısı üzerinden aşağıdaki tabloda gösterildiği şekilde oluşturulmuştur:

Tablo 10:

Örneklem Tablosu

GEM ADI	Ortaokul Mevcut	Seçilen Öğrenciler
Boynuydoğan GEM	475	190
Fatikli GEM	234	94
Hacıpaşa GEM	38	15
Karbeyaz GEM	23	9
Toplam	770	308

3.4. Araştırmanın Yapılışı (Prosedür)

Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Altınözü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinlerin alınarak araştırmanın modeli ve örnekleminin belirlenmesinin ardından belirlenen tarihlerde Altınözü ilçesindeki Geçici Eğitim Merkezleri ziyaret edilerek toplamda 45 maddeden oluşan ölçek soruları, tabakalı rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen 308 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerden 9 tanesi ölçeği doldurmadan teslim etmiş, dolayısıyla verilerin analizi sürecinde 299 öğrencinin verileri kullanılmıştır. GEM'lerde görev yapmakta olan 30 öğretim elemanına ise 11 sorudan oluşan anket uygulanarak öğrencilerin yaşadıkları psikososyal sorunlar hakkında bilgi toplanmıştır.

Ölçek sorularının Türkçe olmasına bağlı olarak öğrencilerin ölçek sorularını cevaplandırdıkları süreçte anlamakta ve yanıtlamakta sıkıntı yaşayabilecekleri maddelerle karşılaşma ihtimaline bağlı olarak Suriyeli Türkçe bilen öğretmenler araştırmanın uygulayıcısı ile birlikte sınıf içerisinde hazır bulunmuşlardır. Araştırma için belirlenen ölçme araçlarıyla elde edilen veriler SPSS 22.0 demo programı ile analiz edilmiştir.

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında katılımcılara, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu (Ek 1), yabancı öğrencilerin uyum sorunlarını belirlemek amacıyla Sarı, Seçilmiş ve Kılıçlar tarafından geliştirilen Yabancı Öğrenci Uyum Sorunları Ölçeği (Ek 2), olmak üzere toplam 5 bölüm ve 45 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır. Ayrıca GEM’lerde görev yapmakta olan öğretmenlere, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu (Ek 3) ve 11 sorudan oluşan anket formu (Ek 4) uygulanmıştır. Uygulanan Anket Uygulan anket 2010 yılında Ankara Üniversitesi Antropoloji Bölümü öğrencisi Tuğba Han’ın “Göç Eden Ailelerin Çocuklarının Eğitim ve Öğretimde Karşılaştıkları Uyum Sorunları” isimli tezinden alınmıştır.

3.5.1 Araştırmada kullanılan Ölçeğin Güvenirliği

Bu araştırmanın analizinde kullanılan SPSS 22,0 demo programında ölçek sorularına ilişkin yapılan güvenilirlik analizi sonuçlarına göre hesaplanan Cronbach Alpha değeri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 11:

Ölçeğe İlişkin Güvenirlik Analizi

Ölçek	Cronbach's Alfa	Soru Sayısı
Yabancı Öğrenci Uyum Sorunları Ölçeği	0,768	45

Cronbach Alfa katsayısına bağlı olarak bir ölçeğin güvenilirlik değeri şu şekilde yorumlanabilir (Kalaycı, 2008):

1. $0,00 \leq \alpha \leq 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir,
2. $0,40 \leq \alpha \leq 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür,
3. $0,60 \leq \alpha \leq 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir,
4. $0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Bu bilgiler ışığında elde edilen 0,768 Cronbach Alfa değeri, Yabancı Öğrenci Uyum Sorunları ölçeğinin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Araştırmamızda GEM’lerde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin psikososyal uyum sorunlarını

belirlemek amacıyla 45 madde ve 5 alt ölçek alanından oluşan ‘‘ Yabancı Öğrenci Uyum Sorunları Ölçeği’’ uygulanmış, merkezlerde görev yapmakta olan eğitimcilere ise 12 sorudan oluşan ‘‘Uyum Sorunları Anketi’’ uygulanmış ve yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırma için belirlenen ölçme araçlarıyla elde edilen veriler SPSS 22 demo programı ile analiz edilmiştir.

3.5.2. Kişisel Bilgi Formu

Ölçek formunun birinci bölümü öğrencilerin demografik formunu belirlemek amacıyla ‘‘yaş, cinsiyet, sınıf, eğitim alınan merkezin adı, Hatay’da kaç yıldır ikamet ettikleri, nerede kaldıkları, aileleriyle beraber yaşayıp yaşamadıkları, kaç kardeş oldukları, ebeveynlerinin çalışma durumu ve öğrencilerin çalışma durumları olmak üzere toplam 10 maddeden oluşmaktadır.

3.5.3. Öğretmenlere Uygulanan Öğrenci Tanıma Anketi

Altınözü ilçesindeki Geçici Eğitim Merkezleri’nde görev yapan öğretmenlere uygulanan ve 11 sorudan oluşan bu anket rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen 20 öğretmene uygulanmıştır. Uygulanan anket, Ankara Üniversitesi Antropoloji Bölümü doktora öğrencisi Tuğba HAN’ın 2010 yılındaki ‘‘Göç Eden Ailelerin Çocuklarının Eğitim ve Öğretimde Karşılaştıkları Uyum Sorunları’’ isimli yüksek lisans tezinden alınmıştır. Aynı anket İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisi Aylin Tanay AKALIN’ tarafından 2016 yılındaki ‘‘Türkiye’ye Gelen Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları’’ adlı yüksek lisans tezinde de uygulanmıştır.

3.5.4. Yabancı Öğrenci Uyum Sorunları Ölçeği

Suriyeli mülteci öğrencilerin uyum sorunlarını ölçmek amacıyla, yabancı öğrencilerin uyum problemlerini belirlemek için geliştirilen ‘‘Yabancı Öğrenci Problem Envanteri’’ nden (Porter, 1962, 1977) faydalanılarak Sarı, Seçilmiş ve Kılıçlar (2012) tarafından geliştirilmiş ‘‘Uyum Sorunları Ölçeği’’ uygulanmıştır. Bu envanter Porter tarafından ABD’deki yabancı öğrencilerin uyum sorunlarını belirlemek amacıyla 1962 yılında geliştirilmiş ve 1977 yılında yeniden gözden geçirilmiştir (Porter 1962, 1977). Porter bu ölçeğin yabancı öğrenciler için geliştirildiğini ve kültürel açıdan bağımsız olduğunu varsaymaktadır. Birçok araştırmacı (Salim 1984, Xia, 1991, Güçlü, 1996, Kumcağız, 2015) tarafından amacına uygun şekilde kullanılmıştır. Kılıçlar, Sarı ve

Seçilmiş (2012) tarafından geliştirilen veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm yaş, cinsiyet, sınıf, eğitim alınan kurum, nerede yaşadıkları ve ülkeye ne zaman geldikleri gibi demografik değişkenleri kapsamaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise yabancı öğrencilerin karşılaştıkları uyum sorunlarını belirlemek amacıyla Michigan Yabancı Öğrenci Problem Envanteri'nden faydalanılarak geliştirilen ölçek maddeleri bulunmaktadır. Ölçek maddeleri 45 maddeden oluşmakta olup "Dil Sorunları", "Oryantasyon sorunları", "Ekonomik sorunlar", "Eğitim sorunları", "Sosyokültürel sorunlar" şeklinde beş alt boyuttan oluşmaktadır. Her madde için "Kesinlikle Katılıyorum (5)", "Katılıyorum (4)", "Kararsızım (3)", "Katılmıyorum (2)", "Kesinlikle Katılmıyorum (1)" seçenekleri bulunmakta ve ölçek puanlaması bu seçeneklerin karşılığı olan 5,4,3,2,1 puanları toplanarak yapılmaktadır.

Ölçeğin güvenirlik katsayısını belirlemek amacıyla Cronbach- Alpha yöntemi kullanılarak güvenirlik testi uygulanmış ve güvenirlik değeri 0,879 bulunmuştur. Bu oran araştırmada kullanılan ölçeğin istatistik literatüründe en yüksek güvenirlik aralığında bulunduğunu göstermektedir (Kılıçlar, Sarı ve Seçilmiş, 2012). Ölçeğin açıklanan varyansı 70.898 ve faktör analizi için gerekli olan KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterlilik katsayısının 0,767 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi neticesinde ölçeğin faktörler arası korelasyon değerinin 0.000 ile 0.074 arasında olduğu tespit edilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda, katılımcılara uygulanan anketlerden elde edilen veriler toplandıktan sonra kodlanarak bilgisayara yüklenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde IBM SPSS Statistics 22,00 demo paket programı kullanılmıştır. Veri analizleri ölçeklerden elde edilen toplam puanlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ölçek puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını değerlendirmek amacıyla bağımsız gruplarda t- testi, yaş grupları, öğrencilerin nerede kaldıkları, sınıf düzeyleri, eğitim alınan merkez değişkenlerine bağlı olarak farklılığın incelenmesinde ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Öğrencilerin uyum sorunlarının var olup olmaması ile ilgili ki kare (chi square) testi, araştırma ölçeğinin kesim değerini belirlemek için ise eğri altında kalan alan hesaplaması (ROC Analizi) yapılmıştır. Ayrıca GEM'lerde görev alan öğretmenlere uygulanan öğrenci tanıma anketi verilerinin analizinde yüzde değişim frekanslarından yararlanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde, istatistik anlamlılıkta $p < 0,05$ alınmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, ölçek ve anket yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular, bulgulara dayalı açıklama ve yorumlar yer almıştır.

4.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı

Suriyeli öğrenciler, cinsiyet değişkenine göre 151'i (%50,5) erkek, 148'i (%49,5) kız, yaş değişkenine göre 4'ü (% 1,3) 10 yaş, 35'i (%11,7) 11 yaş, 57'si (%19,1) 12 yaş, 78'i (%26,1) 13 yaş, 92'si (%30,8) 14 yaş, 31'i (% 10,4) 15 yaş, 2'si (%0,7) 16 yaş, sınıf değişkenine göre 47'si (%15,7) 5.sınıf, 66'sı (%22,1) 6.sınıf, 90'ı (%30,1) 7.sınıf, 96'sı (% 32,1) 8.sınıf olarak dağılmışlardır:

Tablo 12:

Suriyeli Öğrencilerin Tanımlayıcı Dağılım Tablosu

GEM	Boynuyoğun	Fatikli	Hacıpaşa	Karbeyaz
Kız Öğrenci	86	47	10	5
Erkek Öğrenci	96	47	4	4
11 Yaş	19	20		
12 Yaş	23	33		1
13 Yaş	53	20	3	2
14 Yaş	87	21	11	6
5.Sınıf	22	25		
6.Sınıf	29	37		
7.Sınıf	64	37		9
8.Sınıf	67	15	14	
Toplam	190	94	14	9

Öğrenciler, eğitim aldıkları Geçici Eğitim Merkezi değişkenine göre, 182'si (%60,9) Boynuyoğun, 94'ü (%31,4) Fatikli, 14'ü (%4,7) Hacıpaşa, 9'u (%3,0) Karbeyaz Geçici Eğitim Merkezi, yer değişkenine göre 182'si (%60,9) sığınma kampı,

117'si (%39,1) kendi evi, aileyle birlikte yaşama değişkenine göre, 266'sı (%89,0) ailesiyle birlikte, 33'ü (%11,0) ailesi dışında, ebeveynlerin çalışma durumu değişkenine göre, 157'si (%52,5) çalışıyor, 142'si (%47,5) çalışmıyor, öğrencilerin çalışma durumuna göre ise, 109'u (%36,5) çalışırken, 190'ı (%63,5) çalışmıyor olarak dağılmışlardır.

4.2. Uyum Sorunlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Mülteci öğrencilerin eğitim ortamında karşılaştıkları uyum sorunları, akademik başarı düzeyleri ve sosyal ilişkileri üzerinde etkili olduğu düşünülen pek çok faktör arasında demografik özellikler de yer almaktadır. Mülteci öğrencilerin Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin uyum sorunları ile demografik özellikleri arasındaki ilişkiye ait değerlendirmeler bu bölümde sunulmuştur.

4.2.1. Uyum Sorunları Ölçeğinin Cinsiyet Değişkenine Göre Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin uyum sorunları ölçek puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan student t- testi sonucunda kız öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ile erkek öğrencilerin ölçek puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu bilgiler ışığında, uyum sorunları ölçek puan ortalamalarının cinsiyetten etkilenmediği ortaya çıkmaktadır:

Tablo 13:

Cinsiyet Değişkenine Göre Uyum Sorunları Varlık veya Yokluk Tablosu

	Kız	Erkek		
	ort±s.sapma	ort±s.sapma	t	P
Toplam Puan	150.41±20.08	150.03± 20.58	0.162	0.871
Dil puanı	20.88±5.44	20.50± 5.50	0.612	0.541
Psikosyal Puanı	35.50±6.77	34.66± 7.01	1.058	0.291
Eğitim Puanı	36.53±6.93	36.24± 6.43	0.373	0.709
Kültürel Puan	24.74±5.12	25.32± 4.90	-1.014	0.311
Ekonomik Puan	32.71±7.43	33.31± 8.50	-0.651	0.516

4.2.2. Uyum Sorunları Ölçek Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyine Göre Sonuçları

Araştırmaya katılan Öğrencilerin uyum sorunları ölçek puan ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way- ANOVA) sonucunda sınıf ortalamaları arasındaki fark istatistikî açıdan anlamlı bulunmuştur ($pF<0,05$). Bu farklılığın hangi sınıflarda olduğunu göstermek amacı ile TUKEY testi kullanılarak sınıflara göre ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça uyum problemlerinin de arttığı ortaya çıkmıştır:

Tablo 14:

Sınıf Değişkenine Göre Uyum Sorunları Varlık veya Yokluk Tablosu

	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf	8. Sınıf	F	P
	ort±s.sapma	ort±s.sapma	ort±s.sapma	ort±s.sapma		
Toplam Puan	159.90±14.60	148.15±22.02 ^a	154.90±19.45	142.55±19.33 ^{a,c}	10.93	<0,001
Dil puanı	22.79±4.98	21.05±5.70	20.47±5.10	19.60±5.62 ^a	3.79	.011
Psikosyal Puanı	34.60±6.00	33.67±7.30	37.47±7.20 ^b	34.03±6.25 ^c	5.57	.001
Eğitim Puanı	39.62±6.42	34.95±7.63 ^a	36.73±6.35	35.45±5.90 ^a	5.63	.001
Kültürel Puan	27.40±4.20	25.11±5.10	25.40±5.00	23.50±4.90 ^{a,c}	7.10	<0,001
Ekonomik Puan	35.50±6.50	33.36±7.05	34.70±8.60	29.97±7.81 ^{a,b,c}	8.10	<0,001

a: 5.sınıf -b:6.sınıf -c:7.sınıf ile farklılığı göstermek üzere;

Tukey analizinden elde edilen sonuçlara göre 5. sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). 5. sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,483$). 5.sınıf öğrencileri ile 8.sınıf öğrencilerinin toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). 5. sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmezken ($p=0,329$, $p=0,086$), 8. sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). 5.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları ile 6.sınıf, 7.sınıf ve 8.sınıf

öğrencilerinin psikosozal ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,888$, $p=0,086$, $p=0,966$). 5. sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 6. sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,01$). 5. sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 7. sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,100$). 5. sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 8. sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

5.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 6.sınıfların kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,066$). 5.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 7.sınıfların kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,100$). 5.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 8.sınıfların kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). 5. sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,473$). 5. sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,944$). 5. sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

6. sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 5. Sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). 6. sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,139$). 6. sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,273$). 6.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,329$). 6.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,914$). 6.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,347$). 6.sınıf öğrencilerinin psikosozal ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin psikosozal ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,888$). 6.sınıf öğrencilerinin psikosozal ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin psikosozal ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). 6.sınıf öğrencilerinin psikosozal ölçek puanları ile 8.sınıf

öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,987$).

6. sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,01$). 6. sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,336$). 6.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,965$). 6.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,066$). 6.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,984$). 6.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,163$). 6. sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,473$). 6. sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,703$). 6. sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

7. sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,483$). 7. sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,139$). 7. sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). 7. sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,083$). 7. sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,914$). 7. sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,701$). 7.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p=0,086$). 7.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir

($p < 0,05$). 7.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

7.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p = 0,070$). 7.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p = 0,336$). 7.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,537$). 7.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,100$). 7.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,984$). 7.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,041$). 7.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,944$). 7.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,703$). 7.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 8.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($p < 0,001$).

8.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,001$). 8.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,273$). 8.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,001$). 8.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). 8.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,347$). 8.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin dil ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,701$). 8.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,966$). 8.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,987$). 8.sınıf öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları ile 7.sınıf

öğrencilerinin psikososyal ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).

8.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 5. sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). 8.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 6. sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,965$). 8.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin eğitim ölçek puanları ile aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,537$). 8.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$). 8.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 6. sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,163$).

8.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin kültürel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,041$). 8.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları ile 5.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$). 8.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları ile 6.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). 8.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları ile 7.sınıf öğrencilerinin ekonomik ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$).

4.2.3. Uyum Sorunları Ölçeğinin Yaş Değişkenine Göre Sonuçları

Araştırmaya katılan Öğrencilerin uyum sorunları ölçek puan ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucuna göre, öğrencilerin yaşları ile toplam puan arasındaki ilişki negatif yönlü ve istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin yaşları ile ölçeğin alt boyutları olan “dil sorunları, eğitim sorunları, kültürel sorunları ve ekonomik sorunları” arasında yine negatif yönlü istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur. Ancak öğrencilerin yaşları ile ölçeğin alt boyutlarından biri olan “psikososyal sorunlar” arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Buna göre, öğrencilerin yaşlarının artmasına bağlı olarak uyum problemlerinin de artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 15:

Yaş Değişkenine Göre Uyum Sorunları Varlık veya Yokluk Tablosu

YAŞ	Toplam	Dil	Psksosyal	Eğitim	Kültürel	Ekonomik
Pearson Corre.	-,255	-,181	-,020	-,163	-,231	-,227
Sig.	<0,001	,002	,725	,005	<0,001	<0,001

Yaş ile uyum sorununun varlık ve yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<,05).

4.2.4.Öğrenci Tanıma Anketine Katılan Öğretmenlerin Yüzde Değişim Frekansları

Tablo 16:

Araştırma Anketine Katılan Öğretmenlerin Yüzde Değişim Frekansları

Değerlendirme Soruları	Seçenekler	N	%
1) Sınıfınızda Suriye'den göç ile Hatay'a gelen kaç öğrenci bulunmaktadır?	1-50 Kişi	20	100
2) Öğrencilerinizin aileden kaynaklı sorunları nelerdir?	Göçle gelip evi olmadığı için yakınında kalanlar	6	30
	Göçle gelip anne babası işsiz olanlar	11	55
	Göçle gelip akranlarından yaşça büyük olup okula gidenler	3	15
3) Öğrencileriniz sınıfta ne tür sorunlar yaşıyor?	Arkadaşlarıyla kavga ve geçimsizlik	12	60
	Maddiyattan kaynaklı sorunlar	2	10
	İsteksizlik - bıkkınlık	2	10
	Derse ilgisizlik	4	20
4) Sorunların çözümü için herhangi bir kurumdan destek aldılar mı?	Rehber/Danışman yardımı aldı	11	55
	Gönüllü vatandaşlardan destek aldı	3	15
	Sınıf rehber öğretmeninden destek	6	30

	aldı		
5) Sınıf rehber öğretmeni olarak siz öğrencilerinize nasıl yardımcı oluyorsunuz?	Konuşarak	9	45
	Rehberlik servisine yönlendirerek	9	45
	Telkin ederek	2	10
6) Öğrencileriniz eğitim ve öğretimle ilgili ne tür sorunlar yaşıyor?	Derslere karşı ilgisiz	12	60
	Düzenli çalışmıyor	6	30
	Evde destek olacak kimse yok	2	10
7) Öğrencileriniz sorunlarını sizinle paylaşıyor mu?	Türkçe bilenler paylaşıyor	4	20
	Arapça bilenler paylaşıyor	3	15
	Türkçe bilenler de bilmeyenler de paylaşıyor	13	65
8) Dönem başında öğrencilerinize psikolojik tarama yapıldı mı?	Evet	20	100
9) Bu öğrencileriniz anlama, kavrama ve algılamada ne tür sorunlar yaşıyor?	Başarılı	3	15
	Anlama ve algılama zayıf	14	70
	Ifade becerileri zayıf	3	15
10) Sizce öğrencileriniz mutlu mu?	Evet mutlular	11	55
	Hayır mutsuzlar	6	30
	Çocuk olarak tüm hakları var	3	15
11) Sice öğrencilerinizin en sık karşılaştığı uyum sorunu hangisidir?	Dil sorunu	11	55
	Psikososyal sorunlar	4	20
	Kültürel sorunlar	5	25
	Mali sorunlar	2	10
	Eğitsel sorunlar	5	25

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin verdikleri cevaplara göre elde edilen yüzde frekans değişimleri en yoğun olanlar şu şekildedir: Sınıfımızda Suriye'den Hatay'a göç ile gelen kaç öğrenciniz vardır? sorusunun yanıtı %100 oranı ile 1-50 aralığındadır. Öğrencilerinizin aileden kaynaklı sorunları nelerdir? sorusunun cevabı %55 oranı ile anne – babaları işsiz olanlar şeklindedir. Sınıfta ne tür sorunlar yaşanıyor sorusunun yanıtı %60 oranı ile kavga ve geçimsizlik yönündedir. Sorunun çözümü için herhangi bir kurumdan destek aldı mı sorusunun yanıtı ise %55 oranı ile rehber/danışman

yardımı şeklindedir. Sınıf rehber öğretmeni olarak siz öğrencilerinize nasıl destek oluyorsunuz sorusunun yanıtı ise %45 oranı ile konuşarak ve yine %45 oranı ile rehberlik servisine yönlendirerek yönündedir. Öğrencileriniz eğitimle ilgili ne tür sorunlar yaşıyor sorusunun yanıtı %60 oranı ile derslere karşı ilgisiz şeklindedir. Öğrencilerinize psikolojik tarama yapıldı mı? Sorusunun yanıtı %100 oran ile evet şeklindedir.

Anlama- kavrama- algılama sorusuna verilen yanıt ise %70 oranı ile anlama ve algılama zayıf yönündedir. Öğrencileriniz mutlu mu? sorusunun yanıtı ise %55 oran ile evet mutlular şeklindedir.

Öğrencilerinizin en sık karşılaştığı sorun hangisidir? Sorusunun yanıtı ise %55 oranı ile dil sorunları şeklindedir. Öğrencilerinizde karşılaştığınız psikolojik sorun sorusunun cevabı ise %65 oran ile şiddete yönelim şeklindedir. Bununla beraber merkezlerde eğitim almakta olan 14 mülteci öğrencinin psikopatolojik tanısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. Eğri Altında Kalan Alan Hesaplaması (Receiver Operating Characteristic, ROC) Sonuçları

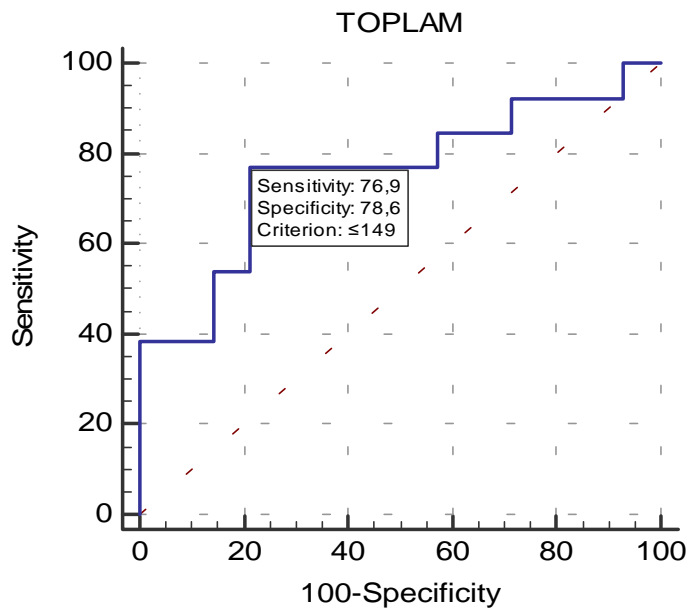
Bu çalışmada psikopatolojik tanısı konulan öğrenciler ile sağlıklı olduğu düşünülen öğrenciler arasında ayırma başarısı %80, Tip I hata %5 ve testin gücü %80 alınarak minimum 10 hasta 10 sağlıklı öğrenci ile çalışılması istatistiksel açıdan yeterli olduğu easyROC uygulaması kullanılarak hesaplanmıştır. Bu nedenle araştırmamızın kapsamında bulunan merkezlerden psikolojik tabanlı sağlık problemi olan 14 öğrenci ve buna karşılık 14 sağlıklı olan öğrenci tesadüfi olarak seçilmiştir.

Her iki gruptaki öğrencilerin uyum sorunları ölçeği kullanılarak ölçek için bir kesim değeri belirlenmiştir. Bu nedenle Eğri Altında Kalan Alan Hesaplaması (Receiver Operating Characteristic, ROC) yapılmıştır. Hesaplama sonuçlarına ait değerler, tablo 17'de verilmiştir. Bu bilgilerin grafiksel gösterimi ise Grafik 6'da verilmiştir.

Tablo 17:

Eğri Altında Kalan Alan Hesaplaması Tablosu

	ROC	p	Kesim Değeri Puanı	Duyarlılık	Seçicilik
Uyum Sorunları Ölçeği	0.758	0.0092	149	76.92	78.57

Grafik 6: Eğri Altında Kalan Alan Hesaplaması'nın *Grafiksel Gösterimi*

Tablo 17'ye göre, hasta ve sağlıklı ayırma başarısı (eğri altında kalan alan değeri) 0.758 olarak hesaplanmıştır. Bu değer istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p < 0,05$). Ölçek için önerilen kesim değeri puanı 149 puan olarak hesaplanmıştır. Çalışmada kesim değeri puanına göre 298 öğrenciden 141'inde (%47,3) uyum sorunu yok iken, 157'sinde (%52,7)'de uyum problemi bulunmuştur. Bu noktadan hareketle yeniden cinsiyet, sınıf, eğitim alınan Geçici Eğitim Merkezi, ebeveynlerin çalışma durumu, aileyle beraber yaşama durumu ve öğrencilerin mesleki çalışma durumlarına göre etkilerine bakılmıştır. 149 ve bu puanın altında kalanların psikososyal problemi olduğuna önsel tanı olarak karar verilebilir. Bu puanı kesim değeri olarak aldığımızda uyum problemi yaşayan

öğrencilerin %77'sini, uyum sorunu yaşamayan öğrencilerin de %79'unu yakalamamız önsel olarak mümkündür.

4.3.1. Öğrencilerin Cinsiyeti ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin uyum sorunları ölçek puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki kare analizi sonucunda cinsiyet değişkeninin uyum sorunları üzerindeki etkisi istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Araştırmaya dahil edilen kız öğrencilerin 80 (%51)'inde uyum sorunlarının var olduğu tespit edilirken, geri kalan 67 (%47,5) kız öğrencinin ise uyum sorunu yaşamadıkları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin 77 (%52,5)'sinde uyum sorunlarının var olduğu gözlemlenirken, geri kalan 74 (%49) erkek öğrencinin ise uyum sorunu yaşamadıkları tespit edilmiştir. Ki kare analizi sonuçlarına göre cinsiyet faktörü ile uyum sorunlarının varlık ya da yokluğu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 18:

Öğrencilerin Uyum Sorunlarının Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Uyum Sorunu Yok N (%) (puan \geq 149)	Uyum Sorunu Var N (%) (puan \leq 149)	p
Kız	67 (%47,5)	80 (%51,0)	0.553
Erkek	74 (%49,0)	77 (%52,5)	
Toplam	141 (%100)	157 (%100)	

Cinsiyet ile uyum sorununun varlık ve yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p=0,553$).

4.3.2. Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin uyum sorunları ölçek puan ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki kare analizi sonucunda sınıf değişkeni ile uyum sorunlarının varlık ya da

yokluğu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmaya dahil edilen 5.sınıf öğrencilerinin 38 (%24,2)'inde uyum sorunlarının var olduğu, kalan 9 (%6,4) öğrencide ise uyum sorunlarının var olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen 6.sınıf öğrencilerinin 33 (%21)'ünde uyum sorunlarının var olduğu, kalan 33 (%23,4) öğrencide ise uyum sorunlarının var olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan 7.sınıf öğrencilerinin 52 (%33)'sinde uyum sorunlarının var olduğu, kalan 37 (%26,2) öğrencide ise uyum sorunlarının var olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen 8.sınıf öğrencilerinin 34 (%21)'inde uyum sorunlarının var olduğu belirlenirken, kalan 62 (%44) öğrencide ise uyum sorunlarının var olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeylerine ilişkin uyum sorunlarının en çok 7.sınıf öğrencilerinde (%33) var olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 19:

Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri İle Uyum Sorunları Arasındaki Dağılım Tablosu

Sınıf	Uyum Sorunu Yok N (%) (puan \geq 149)	Uyum Sorunu Var N (%) (puan \leq 149)	p
5.Sınıf	9 (%6,4)	38 (%24,2)	<0,001
6.Sınıf	33(%23,4)	52 (%33)	
7.Sınıf	37 (%26,2)	52 (%33)	
8.Sınıf	62 (%44)	34 (%21)	
Toplam	141 (%100)	157 (%100)	

Sınıf düzeyi ile uyum sorununun varlık ve yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,001$).

4.3.3. Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Geçici Eğitim Merkezleri ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin uyum sorunları ölçek puan ortalamalarının öğrencilerin eğitim aldıkları Geçici Eğitim Merkezi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki kare analizi sonucunda

öğrencilerin eğitim aldıkları merkezler ile uyum sorunlarının varlık ya da yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Öğrencilerin uyum sorunlarıyla en sık karşılaştıkları Geçici Eğitim Merkezi, %56,1 oranı ile Boynuyoğun kampı olarak tespit edilmiştir. Kamptaki 181 öğrenciden 88'inin uyum sorunları yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Fatikli GEM'de araştırmaya dahil edilen 94 öğrencinin 61 (%38,9)'inin uyum sorunu yaşadıkları tespit edilmiştir. Hacıpaşa GEM'de ise araştırmaya dahil edilen 14 öğrenciden 4 (%2,5)'inin uyum sorunlarıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Son olarak Karbeyaz GEM'de eğitim alan 9 öğrenciden yine 4 (%2,5)'ünün uyum sorunları yaşadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 20: Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Merkezler İle Uyum Sorunları Arasındaki Dağılım Tablosu

GEM	Uyum Sorunu Yok N (%) (puan \geq 149)	Uyum Sorunu Var N (%) (puan \leq 149)	p
Boynuyoğun	93 (%66,0)	88 (%56,1)	0.016
	33(%23,4)	61 (%38,9)	
Fatikli	10 (%7,1)	4 (%2,5)	
	5 (%3,5)	4 (%2,5)	
Hacıpaşa			
Karbeyaz			
Toplam	141 (%100)	157 (%100)	

Eğitim merkezleri ile uyum sorunun varlık ve yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,016$).

4.3.4. Öğrencilerin Aileleri ile Birlikte Yaşama Durumları ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin uyum sorunları ölçek puan ortalamalarının ebeveynleriyle birlikte yaşama değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki kare analizi sonucunda öğrencilerin aileleriyle birlikte ya da ayrı yaşama durumları ile uyum sorunlarının varlık ya da yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Ailesiyle

birlikte yaşayan 149 öğrenciden %94'ünün uyum sorunları yaşadıkları tespit edilirken, ailesiyle birlikte yaşayan 117 (%83) öğrencinin ise uyum sorunu yaşamadıkları tespit edilmiştir. Ailesinden ayrı yaşayan 32 öğrenciden 8 (%5,1)'inin uyum sorunu yaşadıkları tespit edilirken, kalan 24 (%17,0) öğrencinin ise uyum sorunu yaşamadıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte ailesiyle birlikte yaşamını sürdüren Suriyeli mülteci öğrencilerin AFAD tarafından oluşturulan mülteci kampları ve konteynerkentlerde yaşamını sürdürürken ailesinden ayrı yaşayan öğrencilerin ise kamp içerisinde yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin ebeveynleriyle birlikte veya ayrı yaşama durumu ile uyum sorunu düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 21'de gösterilmiştir:

Tablo 21:

Öğrencilerin Aileleriyle Birlikte Yaşama Durumları İle Uyum Sorunu Düzeyleri Arasındaki Dağılım Tablosu

Ailenizle Beraber Misiniz?	Uyum Sorunu Yok N (%) (puan \geq 149)	Uyum Sorunu Var N (%) (puan \leq 149)	p
Evet	117 (%83,0)	149 (%94,9)	0.001
Hayır	24 (%17,0)	8 (%5,1)	
Toplam	141 (%100)	157 (%100)	

Öğrencilerin aileleriyle birlikte yaşama durumları ile uyum sorunun varlık ve yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,001$).

4.3.5. Ebeveynlerinin Çalışma Durumları ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin uyum sorunları ölçek puan ortalamalarının ebeveynlerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki kare analizi sonucunda öğrenci ebeveynlerinin çalışma durumları ile uyum sorunlarının varlık ya da yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 22:

Ebeveynlerin Çalışma Durumları İle Uyum Sorunları Arasındaki Dağılım Tablosu

Anne – Baba Çalışıyor mu?	Uyum Sorunu Yok N (%) (puan \geq 149)	Uyum Sorunu Var N (%) (puan \leq 149)	p
Evet	69 (%48,6)	88 (%56,1)	0.219
Hayır	72 (%51,1)	69 (%43,9)	
Toplam	141 (%100)	157 (%100)	

Ebeveynlerin çalışma durumları ile uyum sorununun varlık ve yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p=0,219$).

4.3.6. Öğrencilerin Çalışma Durumları ile Uyum Sorunlarının Varlık ve Yokluk Durumlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin uyum sorunları ölçek puan ortalamalarının öğrencilerin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki kare analizi sonucunda öğrencilerin çalışma durumları ile uyum sorunlarının varlık ve yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Çalışan öğrencilerin 44 (%28,0)'ünde uyum sorunu yaşadıkları tespit edilirken, 64 (%45,4) öğrencinin ise uyum sorunu yaşamadıkları tespit edilmiştir. Çalışmayan öğrencilerin 113 (%72,0)'ünün uyum sorunu yaşadıkları tespit edilirken, çalışmayan 77 (%54,6) öğrencinin ise uyum sorunu yaşamadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 23:

Öğrencilerin Çalışma Durumları İle Uyum Sorunları Arasındaki Dağılım Tablosu

Çalışıyor Musunuz?	Uyum Sorunu Yok N (%) (puan \geq 149)	Uyum Sorunu Var N (%) (puan \leq 149)	p
Evet	64 (%45,4)	44 (%28,0)	0.002
Hayır	77 (%54,6)	113 (%72,0)	
Toplam	141 (%100)	157 (%100)	

Öğrencilerin çalışma durumları ile uyum sorununun varlık ve yokluğu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,002$).

4.4. Hipotezlerin Sınanması

Araştırmanın hipotez ve alt hipotezlerine ilişkin sonuçlar; **tablo:13** (cinsiyet değişkeni hipotezleri; H0a, H1a, H0b, H1b, H0c, H1c, H0d, H1d, H0e, H1e), **tablo:14** (sınıf değişkeni hipotezleri; H0f, H1f, H0g, H1g, H0h, H1h, H0i, H1i, H0j, H1j) ve **tablo:16** (yaş değişkeni hipotezleri; H0k, H1k, H0l, H1l, H0m, H1m, H0n, H1n, H0p, H1p)' da verilmiştir. Verilerin analizi yapılırken ölçeğin toplam puanı üzerinden değerlendirme yapılmış ve hipotezlerimiz araştırma sonuçlarıyla desteklenmiştir. Ayrıca ölçeğin alt boyutları ile hipoteze bağlı değişkenler arasındaki ilişkiler ayrı ayrı incelenmiştir. Araştırmanın hipotezlerine ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir: Cinsiyet değişkeninin, uyum sorunları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması sonucunda; **H0a, H0b, H0c, H0d, H0e** maddeleri araştırmamızın sonuçlarıyla desteklenmiştir. Sınıf değişkeninin, uyum sorunları üzerinde anlamlı bir etki göstermesinin sonucunda; **H1f, H1g, H1h, H1i, H1j** maddeleri araştırmamızın sonuçlarıyla desteklenmiştir. Yaş değişkeninin de uyum sorunları üzerinde anlamlı bir etki göstermesinin sonucunda; **H1k, H1l, H0m, H1n, H1p** maddeleri araştırmamızın sonuçlarıyla desteklenmiştir.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu çalışmanın amacı, Geçici Eğitim Merkezleri'nde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin psikososyal uyum sorunlarının saptanarak çözüm önerilerinin değerlendirilmesiydi. Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim aldıkları Geçici Eğitim Merkezleri'nde karşılaştıkları uyum sorunları üzerinde; cinsiyet, yaş, eğitim alınan merkezler, ebeveynlerin çalışma durumu, aileyle birlikte-ayrı yaşama ve öğrencilerin çalışma durumlarının etkili olup olmadığının belirlenmesi araştırmamızın odağını oluşturmuştur.

5.1. Mülteci Öğrencilerin Demografik Değişkenlerine Göre Uyum Sorunları Ölçeği Bulgularına İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin cinsiyetleri ve ebeveynlerin çalışma durumu ile uyum sorunu düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Akalın (2016) ve Kashima (2006)'nın Suriyeli öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmayla benzerlik gösteren bu sonuçlar, mülteci öğrencilerin karşılaştığı uyum sorunları ile cinsiyet ve çalışma değişkeninin ilişkili olmadığını göstermektedir. Brisset vd. (2010) yaptığı çalışmada kız öğrencilerin Uyum Sorunları Ölçeği'nin kültürel alt boyutuna göre erkek öğrencilerden daha sık uyum sorunlarıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Yaşanan travmatik olayların sonucunda göç etmek durumunda kalan mülteci çocuklar üzerinde olumsuz yaşantıların etkileri, cinsiyetten bağımsız olarak tüm çocukları etkilemektedir. Buna bağlı olarak araştırmamızın sonucunda çalışmamıza dahil edilen mülteci çocukların karşılaştıkları uyum problemleri üzerinde cinsiyetin bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmamızın bulgularından elde edilen bulgulara göre öğrencilerin yaşadıkları uyum sorunları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanı ile yaş değişkeni arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilerek öğrencilerin yaşlarının artmasına bağlı olarak uyum sorunu puanlarının azaldığı tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin yaşlarının artmasına paralel olarak öğrencilerin yaşadıkları uyum sorunları da artış göstermektedir. Ölçeğin alt boyutları olan dil sorunları, kültürel sorunlar, ekonomik sorunlar, eğitsel sorunlar ile yaş değişkeni arasında yine ters yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ve öğrencilerin yaşlarının artmasına bağlı olarak bu

alanlarda yaşadıkları uyum problemlerinin gelecekte daha da derinleşeceğine işaret etmektedir. Literatürde Hantley (1993)'in yaptığı bir araştırma bulgularımızı destekler nitelikte olup yaş ile uyum sorunları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirtmektedir.

Araştırmamızın sınıf değişkeni ile öğrencilerin karşılaştıkları uyum sorunları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sınıf seviyesinin artmasına bağlı olarak uyum sorunlarında da bir artış olduğu gözlenmiştir. Ölçeğin toplam puanı ile sınıf değişkenine bağlı olarak uyum sorunlarının ise %33,1 oranla en çok 7.sınıflarda yaşandığı tespit edilmiştir. Kumcağız, Dadashzadeh ve Alakuş (2016) tarafından yapılan araştırmada ise öğrencilerin sınıf düzeylerinin arttıkça uyum sorunlarının da artış gösterdiği tespit edilmiştir. Sınıflara dahil edilen öğrencilerin farklı kültür ve yaşantılara sahip olmalarına bağlı olarak sınıf içerisinde problemlerin yaşandığı ve kurum idarecilerinin gerekli oryantasyon ve birliktelik çalışmalarına ağırlık vermemeleri durumunda uyum problemlerinin artacağı öngörülmektedir. Öğrencilerin artan sınıf seviyelerine rağmen akademik kazanımlardan yeterince faydalanamamaları ve dil becerilerinin gelişimine imkan tanıyacak çalışmaların yürütülmemesine bağlı olarak sınıf seviyesinin arttıkça uyum sorunlarının da artış gösterdiği düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin eğitim aldıkları Geçici Eğitim Merkezileri ile uyum sorunları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına baktığımızda özellikle Boynuyoğun Geçici eğitim Merkezi'nde araştırmaya dahil edilen öğrencilerin %56.1'inde tanı konulmamış olsa da uyum sorunlarının yaşandığı tespit edilmiştir. Akalın (2016)'ın yapmış olduğu çalışmada da ortaya çıkan sonuçlar bulgularımızı destekler niteliktedir. Kamplarda var olan uyum sorunlarının yüksek olmasının öğrencilerin bir sonraki eğitim yaşantıları ve sosyal çevreye adaptasyonları açısından risk arz edeceği düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin aileleriyle birlikte veya ayrı yaşama değişkeni ile uyum düzeyi arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin %94'ünün uyum sorunlarıyla daha sık karşılaştıkları tespit edilmiştir. Uyum sorunlarının bu denli yüksek olmasında öğrencilerin çoğunlukla aile içerisinde vakit geçirmelerine bağlı olarak bölgedeki yerel kültürü yeteri kadar tanıyamamaları ve göç öncesinde ve sonrasında yaşanan problemlere bağlı olarak dışa kapalı kalma eğiliminden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ailelerinden ayrı yaşayan öğrencilerin aile dışında vakit geçirmelerine

bağlı olarak sosyal çevrelerinin daha gelişkin olması ve yerel kültürle daha sık etkileşime girmelerine bağlı olarak uyum problemleriyle daha az karşılaştıkları söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin çalışma durumları ile uyum sorunları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre çalışan öğrencilerin, çalışmayan öğrencilere göre uyum sorunlarıyla daha az karşılaştıkları bulgularımızca desteklenmiştir. Hantley (1993) tarafından gerçekleştirilen çalışmada elde edilen sonuçların, çalışmamızda elde edilen bulgularla uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Wang (2009)'ın yapmış olduğu araştırmada da ortaya çıkan bulgular araştırmamızı destekler niteliktedir. Çalışan öğrencilerin sosyal ilişkilere daha açık olması, elde edilen ekonomik gelirin güdüleyici desteğinin bulunması ve çalışma durumuna bağlı olarak öğrencilerde gelişecek özgüvenin, öğrencilerdeki uyum sorunlarını azalttığı düşünülmektedir. Mülteci öğrencilerin çalışma yükümlülüğü etik olmamanın yanında hukuksal açıdan tartışma konusu olmaya devam etmektedir zira BM Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca 18 yaşını doldurmamış her birey çocuk statüsünde sayıldıklarından çalışmaları uygun görülmemektedir. Ayrıca mülteci öğrencilerin karşılaştığı olumsuz yaşantıların ardından çalışma sorumluluğunu üstlenmeleri, mültecilerin ruhsal problemlerinin derinleşmesine de sebep olabilir.

5.2. Öğretmenlere Uygulanan Uyum Sorunları Anketi ve Yüz Yüze Görüşmelere İlişkin Tartışma ve Yorum

Öğretmenlere uygulanan anketlerden elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin görev yaptıkları sınıflarda öğrenci sayısının 1-50 aralığında olduğu görülmektedir. Öğretmenlerle yapılan yüz yüze görüşmelerde özellikle sınıf mevcudunun 40 öğrenciyi aştığı durumlarda sınıf yönetiminin zorlaştığı ve derslerin yeterince verimli işlenmediği belirtilmektedir. Bu öğrencilerin aileden kaynaklı sorunları ise genel olarak anne-babası işsiz olanlar ile göçle gelip yakınında kalanlardır. Eğitimcilerden elde edilen bilgilere göre öğrencilerin anne-babalarının dil, sağlık ve yaş problemlerine bağlı olarak çoğunlukla çalışmadığı ve kimi zaman öğrencilerin okul dışında çalıştırıldığı ifade edilmektedir. Ebeveynlerinden ayrı bir hayat sürerek yakınlarının yanında ikamet eden öğrencilerin ise hangi şartlar altında yaşamlarını sürdürdükleri netlik kazanmış değildir. Bu öğrencilere dönük kapsamlı bir çalışmanın yürütülmesi ve düzenli olarak psikolojik taramalardan geçirilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin ifadesine göre, öğrencilerin sınıf içerisinde yaşadıkları sorunlar çoğunlukla; arkadaşlarıyla kavga ve geçimsizlik, şiddete yönelim ve derslere karşı ilgisizlik olarak belirtilmiştir. Kamp içerisinde görevli bir öğretmenin ifadesine göre öğrencilerin bir kısmı şakalaşma adı altında birbirlerine şiddet uygulamakta ve bunu sıradan bir hadise gibi görerek öğretmenlerinin uyarılarını dikkate almamaktadır. Göç sürecinden önce yaşanan travmatik durumlara ve iç çatışma sürecinde gözlemlenen bazı deneyimlere bağlı olarak bu öğrencilerin acı eşiğinin yükseldiği ve şiddete yönelimlerinin arttığı söylenebilir. Derslerin Türkçe işlenmesine bağlı olarak öğrencilerin dersleri algılamada sıkıntılar yaşadıkları ve bunun sonucunda derslere karşı ilgisiz oldukları da ifadeler arasındadır. Bu duruma ek olarak kamptaki bir eğitimci öğrencilerin; “Nasıl olsa geri döneceğiz, neden öğrenelim?” algısına kapıldığı ve geri dönecekleri ümidiyle derslere yeteri kadar önem vermediklerini belirtmektedir. Öğretmenlerden edinilen bilgilere göre sınıf içerisinde çok katı bir cinsiyet ayrımının var olduğu ve kız öğrencilerle erkek öğrencilerin hiçbir şekilde yan yana oturmaya tahammül edemedikleri ifade edilmiştir. Ayrıca sınıflar arasında “iyi sınıf – kötü sınıf” ayrımına gidildiği ve iyi olarak tabir edilen sınıflarda derslere ilginin kötü olarak tabir edilen sınıflara göre daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Sınıf içerisinde yaşanan bu problemlere bağlı olarak öğrencilerin akademik bilgilerden yeterince faydalanamadığı ve sonraki eğitim yaşantılarının tehdit altında olduğu ve bu nedenle ilerleyen süreçte bu öğrencilerin topluma entegrasyonlarının zorlaşacağı, buna bağlı olarak toplumdaki suç potansiyelinin ilerleyen süreçte artabileceği öngörülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin tümü var olan problemlerini sınıf rehber öğretmenleriyle paylaşmakta ancak problemlerin çözümü için kamp dışındaki kurumlardan destek alamamaktadır. Var olan problemlerin çözümü için sınıf öğretmenleri çoğunlukla rehber öğretmenlerden destek almaktadır. Ancak savaş ortamından kaçarak gelen öğrencilerin okul ortamında yaşadıkları kimi problemlerin rehberlik kurumuyla aşılamayacağı düşünüldüğünde bu öğrencilerin problemlerinin yeteri kadar çözülemediği düşünülmektedir. Sınıf rehber öğretmenlerinin ise var olan problemleri konuşarak çözmeye çalıştıkları ve mümkün olduğunca öğrencileri rehberlik servisine yönlendirdikleri ancak kimi zaman kendilerinin de yetersiz kaldıklarını belirtmektedirler. Bu durum kamp dışı kurumlardan destek alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Öğretmenlerden elde edilen bilgilere göre, eğitim-öğretimle ilgili yaşanan en önemli sorun öğrencilerin derslere karşı ilgisizliğidir. Öğretmenlerin ifadesine göre

eğitim dilinin Türkçe olması, derslere olan ilgiyi azaltmaktadır. Öğrenci ebeveynlerinin öğrencilere yeterli desteği sağlayamaması da öğrencilerin düzenli çalışmasına engel olmakta ve istenilen verimin alınmasının önüne geçmektedir. Öğrencilerin savaş bitiminde ülkelerine döneceklerine dair inanç ise öğrenime duydukları isteği azaltmaktadır. Kimi ğrencilerin ise okula gitmek yerine çalışıp para kazanma arzusunda oldukları belirtilmektedir.

Eğitimde yaşanan bu sıkıntılar ülkemizin geleceği açısından bir tehdit unsuru olmaya devam etmektedir; zira bu öğrencilerin ilerleyen süreçte ülkemiz içerisine yetişecek bir kayıp neslin oluşmasına zemin hazırladığı düşünülmektedir. Öğretmenlerin ifadesine göre, sınıf içerisinde Türkçe bilen öğrenciler de Arapça konuşan öğrenciler de var olan problemlerini sınıf rehber öğretmenleriyle paylaşmaktadır. Bu durumun öğrencilerin, öğretmenleriyle kurdukları güçlü bağlardan kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Eğitimciler, ğrencilerinin duygusal problemleri dahil her türlü sorunlarını rahatlıkla ifade ettiklerini belirtmektedir. Ayrıca eğitim-ğretim dönemi başında sınıflara dönük psikolojik taramanın yapıldığı ancak herhangi bir dönüt alınmadığı da ifadeler arasında yer almaktadır. Psikolojik eksenli taramaların mülteci öğrencilerin yaşadıkları olumsuz yaşantılara bağlı olarak oldukça gerekli olduğu ve dönem başıyla sınırlı tutulmaması gerektiği düşünülmektedir.

Öğretmenlere göre, başarılı öğrencilerin bulunmasına karşın; anlama, kavrama ve algılama sorunsalında yaşadıkları en önemli sorunun anlama ve algılamada zayıflık olduğu ortaya çıkmıştır. Anlama ve algılamada yaşana zayıflığın ğrencilerin Türkçe dil becerilerinin yeterince gelişmiş olmamasından ve kamp içerisinde Türkçe pratik yapacak yeterli bir ortamın olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca ğretmenlerin ifadesine göre Hatay'da yaşayan yoğun Arap nüfusuna bağlı olarak mülteci ğrencilerin Türkçe konuşmaya yeterince ihtiyaç duymadıkları belirtilmektedir. Bunun yanında öğretmenlerin aktardığına göre öğrencilerin genel anlamda mutlu oldukları ancak vatan özlemi çektikleri ve savaş sürecinin bir an önce noktalanarak ülkelerine dönmek istedikleri belirtilmektedir.

Öğretmenlerden elde edilen bilgilere göre, öğrencilerin en sık karşılaştıkları sorun dil problemi olarak dikkat çekmektedir. Dil sorununu ise kültürel problemler takip etmektedir. Dil sorununa bağlı olarak öğrencilerin derslerden yeterli kazanımlara erişemedikleri ve sosyal anlamda çeşitli problemler yaşadıkları belirtilmektedir. Dil ve kültürel problemlerin yanı sıra ekonomik sıkıntılar da öğrencilerin uyum problemleri yaşamasına neden olan bir diğer faktör olarak dikkat çekmektedir. Maddi problemlerle

karşılaşan mülteci öğrencilerin kimi zaman devamsızlık yaparak aileleriyle birlikte bölgedeki tarım alanlarında çalışmak zorunda kaldıkları belirtilen ifadeler arasındadır. Eğitimcilerden elde edilen bilgilere göre, öğrencilerin psikolojik anlamda yaşadıkları en yoğun problemin şiddete yönelim olduğu dikkat çekmektedir. Mülteci öğrencilerin çatışma sürecinde deneyimledikleri şiddet ve savaş ortamının öğrencileri şiddete yönelten etken olduğu düşünülmektedir.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

2011’de demokrasi ve reform talepleriyle başlayan Suriye olayları, küresel bir krize dönüşerek Ortadoğu coğrafyasının siyasi, ekonomik ve sosyal yapısını bozacak şekilde iz bırakmıştır. Suriye’deki bu ağır insani krizden en fazla etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Krizin başladığı süreçten bu yana Türkiye devleti ‘açık kapı politikası’ uygulayarak 3.2 milyon Suriyeli sığınmacıyı kabul etmiş ve Suriyelilerin en çok sığındıkları ülke konumuna gelmişlerdir.

Suriye olaylarından en fazla etkilenen kesimlerin başında Suriyeli çocuklar gelmektedir. İç savaş ve zorunlu göç sürecinde olumsuz yaşantılara maruz kalan Suriyeli çocuklar eğitimlerini yarıda bırakarak ülkemize sığınmak zorunda kalmışlardır. UNICEF (2017)’ten elde edilen verilere göre eğitimini yarıda bırakarak ülkemize sığınan ve eğitimine devam etmesi gereken 1.28 milyon Suriyeli çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların 870 bini ise eğitim çağında yer almaktadır (ORSAM, 2016). Mülteci çocuklar, kendi ülkelerinde savaş, şiddet, terör eylemlerine maruz kalarak iradeleri dışında göç eden kimselerdir. Bu nedenle mülteci çocuklar göç ettikleri bölgelerde uyum sorunlarıyla mücadele etmek durumunda kalmaktadır. Eğitim ise mülteci öğrencilerin sosyalleşmesine katkıda bulunarak öğrencilerin topluma entegrasyonlarının sağlandığı en önemli kurumlardır (Valentine, 2000). Ülkemizdeki Suriyeli mültecilerin yalnızca yüzde 10’luk bir kesiminin kamplarda, kalan yüzde 90’lık kesimin ise kamp dışında ikamet etmektedir (AFAD, 2017). Bu bağlamda mülteci çocuklara gereken koruma, sağlık ve eğitim hizmetleri hedeflenen seviyeye ulaşabilmiş değildir. Bu doğrultuda yapmış olduğumuz araştırmalar sonucunda elde edilen bulgular, Geçici Eğitim Merkezleri’nde eğitim alan Suriyeli öğrencilerin karşılaştığı uyum sorunları hakkında ileri sürebileceğimiz hipotezlerimizi ortaya çıkarmaktadır. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz:

- Öğrencilerin yaşlarının artmasıyla birlikte dil, eğitim, kültürel ve ekonomik problemleri de artış göstermektedir. Artan eğitim ve dil problemlerinin sonucunda Suriyeli öğrencilerin GEM’lerde yürütülen akademik faaliyetlerden yeterince faydalanamadıkları ortaya çıkmaktadır.

- Sınıf bazında uyum sorunları incelendiğinde sınıf değişkeninin de uyum problemleri üzerinde anlamlı bir etki ortaya çıkardığı sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin akademik başarılarına göre sınıflara ayrılmış olması, sınıf mevcutları ve psikopatolojik teşhisleri olan öğrencilerin ayrımı gözetilmeksizin karma sınıf şubelerinin oluşturulması sınıflar arası uyum problemlerinin oluşmasına zemin hazırlamaktadır.
- GEM’lerde görev alan eğitimcilerle yapılan görüşmelerin sonucuna göre GEM’lerde eğitim dilinin Türkçe olmasına bağlı olarak, öğrencilerin derslere ilgileri azalmakta ve algılama – ifade etme sorunlarıyla karşı karşıya kaldıkları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin savaş bitiminde ülkelerine döneceklerine dair inanç ise öğrenime duydukları isteği azaltmaktadır. Ayrıca kamp içerisinde yalnızca mülteci öğrencilere eğitim verilmesinden dolayı mülteci öğrencilerin pratik yapabilecekleri bir ortam bulunmamaktadır. Öğretmenlerin gözlem sonucuna göre dil problemleri öğrencilerin yoğun olarak karşılaştıkları uyum sorunu olarak dikkat çekmektedir.
- Öğretmenlerle yapılan yüz yüze görüşmeler ve uygulanan anketin sonuçlarına göre Öğrencilerin neredeyse tüm vaktinin kamp içerisinde geçmesine bağlı olarak yerel halk ile yeterince etkileşime geçilememekte ve bu durum öğrencilerin pratik yapmalarını ve bölgedeki kültüre adapte olmalarını güçleştirmektedir. Dolayısıyla mülteciler ile yerel halk arasındaki kültürel farklılık gün geçtikçe daha da derinleşmektedir.
- Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre mülteci öğrencilerin yaşamakta olduğu uyum sorunları, öğrencilere cinsiyetten bağımsız olarak etki etmektedir. İç savaş, şiddet ve terör olaylarının travmatik süreçlerle zorunlu göçlere maruz kalan tüm çocukları derinden etkilemesine bağlı olarak cinsiyetin öğrenci uyum sorunları üzerinde etkili bir değişken olmadığı gözler önüne serilmektedir.
- Öğrencilerin uyum sorunları, eğitim alınan merkezlere göre farklılık göstermektedir. Sayıca en fazla öğrencinin eğitim gördüğü Boynuyoğun kampı, uyum sorunlarının en yoğun yaşandığı kamp olarak dikkat çekmektedir. Sınıfların diğer kamplara göre daha kalabalık olması, psikopatolojik teşhisi bulunan öğrencilerin bu kampta bulunması ve bölge genelinde bulunan en büyük konteynerkentinin ve mülteci nüfusunun burada bulunmasına bağlı olarak bu

kampta eğitim alan öğrencilerin uyum sorunlarıyla daha sık yüzleştikleri ortaya çıkmaktadır.

- Ailesiyle birlikte yaşayan öğrenciler, uyum sorunlarıyla daha sık karşılaşmaktadır. Kamp içerisinde yaşamlarını aileleriyle birlikte sürdüren öğrenciler yerel halktan ve yerel kültürden kopuk bir hayat sürmektedir.

Ebeveynlerin maruz kaldıkları travmatik yaşantılar, çocukları üzerinde aşırı koruyucu bir tutum takınmalarına neden olmaktadır. Göçle birlikte güven sorunu artan ebeveynler çocuklarını mümkün olduğunca kamp dışına çıkarmamaya özen göstermekte ve bunun sonucunda ailesiyle daha sık vakit geçirmek durumunda kalan öğrencilerin uyum sorunları ebeveynlerinden ayrılan öğrencilere göre artış göstermektedir. Aileden ayrı bir yaşam süren mülteci öğrencilerin arkadaşlarıyla ve bölge insanıyla daha yakın ilişkiler kurmalarına bağlı olarak uyum problemlerini daha düşük seviyelerde yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

- Kamp içerisinde ve bölge genelinde ebeveynleri çalışmak durumunda kalan öğrenciler ile ebeveynleri çalışmayan öğrencilerin uyum sorunları yönünden benzer şekilde etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerden elde edilen bilgiler ışığında çalışan ebeveynlerin çocuklarıyla daha az ilgilenmelerine bağlı olarak ders başarılarının daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır.
- Çalışmak durumunda kalan öğrencilerin uyum sorunlarıyla daha etkili mücadele edebildikleri araştırmamızın bulgularıyla desteklenmiştir. Ekonomik problemler beraberinde yoksulluğu getirirken, sağlık hizmetlerine ve sosyal olanaklara erişimi etkilemektedir. Çalışan öğrencilerin ekonomik gelirlerinin artmasına bağlı olarak ekonomik problemleri kısmen aşabildikleri, genişleyen sosyal çevreyle birlikte dil sorununun azaldığı ve daha az kültürel problemler yaşadıkları ortaya çıkmıştır.
- Merkezlerde eğitim alan öğrencilerin psikolojik alt ölçek maddelerince ortaya çıkan sonuçlar ve eğitimcilerden sağlanan dönütler doğrultusunda öğrencilerin birbirlerine karşı önyargılı olduğu ve katı bir cinsiyet ayırımına gittikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin şiddete eğilimlerinin yüksek olmasının, arkadaşlarının karşıt görüşlerine tahammülsüzlük göstermelerinin ve akranlarına zorbaca davranmalarının altında yatan nedenlerin iç savaş sürecinde yaşanan

şiddet olaylarından, ebeveyn kayıplarından ve travmalardan kaynaklandığı gözler önüne serilmektedir. Özellikle psikolojik tanısı koyulmuş olan öğrencilere dönük yeterli rehberlik ve yönlendirme faaliyetlerinin yürütülmemesi uyum sorunlarının aşılmasına engel teşkil etmektedir. GEM’lerde önleyici rehberlik faaliyetlerinin ve oryantasyon çalışmalarının minimum seviyede kalması, öğrencilerin psikososyal uyumlarını güçleştirmeye devam etmektedir. İç çatışmaların devam etmesi ve mülteci öğrencilerin yakın gelecekteki durumlarının belirsizliği de öğrenciler üzerinde gelecek anksiyetesine neden olmaktadır.

- Araştırmamızın sonucuna göre GEM’lerde yaşanan eğitim sorunsalı dil problemleriyle yakından ilgilidir. Dil sorunu nedeniyle derslere aktif olarak katılamayan ve algılama problemleri yaşayan Suriyeli öğrenciler, derslere adapte olamamakta ve beklenen kazanımlara erişememektedir. Öğretmenleriyle sınıf içerisinde rahat iletişim kurabilen öğrenciler, evlerinde kendilerine destek olacak birilerini bulamadıklarından eğitim kurslarına ihtiyaç duymaktadır. Eğitim sürecinden beklenen kazanımları elde edemeyen öğrencilerin bir sonraki eğitim yaşantıları da tehlikeye girmektedir.
- Genel olarak, uyum sorunları ve çeşitli problemler yaşamasına rağmen Suriyeli mülteci çocukların mutlu oldukları tespit edilmiştir. Bunda çocukların geride bıraktıkları savaş ortamının her türlü ortamdan kötü olması nedeniyle GEM’lerde uyum problemleri yaşasalar da mutluluk düzeylerinin artış gösterdiği söylenebilir.

6.2. Öneriler

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar, belirli bir zaman dilimiyle sınırlı kalmıştır. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda bu öğrencilerin boylamsal araştırma deseniyle incelenmesi, aynı öğrencilerin sınıf seviyelerinin artmasıyla birlikte mevcut durumları hakkında daha güvenilir bilgiler elde edilmesine imkan tanıyabilir.

Bu araştırma; Altınözü ilçesiyle sınırlı tutulması, Geçici Eğitim Merkezleri’nde eğitim alan ortaokul öğrencilerini kapsaması ve araştırmaya dahil edilen eğitimcilerden öğrencilere dönük bilgi alınması yönünden sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla ileride yapılacak çalışmaların il ya da bölge genelini baz alarak yapılması ve GEM’lerin yanında devlet okullarında eğitim alan Suriyeli öğrencilerin de araştırmaya dahil

edilmesi araştırmayı daha güvenilir hale getirebilir. Ayrıca araştırma anketinin eğitimciler yerine doğrudan öğrencilerle yapılması halinde ortay farklı sonuçların çıkacağı söylenebilir.

Suriyeli mülteci öğrenciler, ülkelerindeki savaş durumunu kabullenip göç ettikleri bölgeleri yeni vatanları olarak görmek durumunda kaldıkları için yerel toplum ile etkili iletişimin kurulması ve empatinin sağlanması kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla GEM idarecileri ile sivil toplum kuruluşları ve diğer bakanlıklarla gerçekleştirilecek kurumlar arası iş birliği çalışmaları neticesinde sosyal kabullenme, ekonomik gelirdede artış, vatandaşlık bağının güçlenmesi ve kültürel bütünleşmenin artacağı öngörülmektedir.

Suriyeli ğrencilerin dil sorunlarını çözebilmeleri ve derslere dönük algılama problemlerinin aşılması için dil kurslarının aılması gerekmektedir. Evlerinde gereken dil desteğini alamayan öğrenciler kurslara ihtiyaç duymaktadır. Suriyeli ğrencilere ücretsiz verilecek dil kurslarıyla pratik yapma, derslere daha duyarlı olma imkanının sağlanacağı düşünmektedir. Ayrıca, Geçici Eğitim Merkezleri'nde kalıcı ve uzun vadeli eğitim politikalarının üretilmesiyle mülteci öğrencilerin yerel toplumla entegrasyonlarına katkıda bulunarak uyumsuzluğun giderilmesine destek olması beklenmektedir.

Ekonomik problemler yaşayan öğrenciler, çalışmak zorunda kalarak eğitim hizmetlerinden yeterince faydalanamamakta ve gelişimlerini dar bir çemberde tamamlamaya çalışmaktadır. Mülteci ğrencilerin çalışmak durumunda kalması yasal süreçlere uygun olmadığından ekonomik problemlerin çözümüne dönük burs imkanlarının arttırılmasının öğrencilerin uyum sorunlarını azaltacağı düşünmektedir. Bölge genelinde gerçekleştirilecek yardım kampanyaları ve mülteci ebeveynlere yönelik sağlanacak istihdam Şartlarının Suriyeli ğrencilerin ekonomik problemlerinin azalmasına katkı sağlayacağı düşünmektedir.

Suriyeli ğrencilerin savaş ortamından kaçarak geldikleri ve GEM'lerde psikolojik tanısı bulunan öğrencilerin bulunduğu hesaba katıldığında öğrencilere psikolojik tabanlı taramaların ve travma odaklı terapilerin uygulanması ile psikolojik kökenli uyum sorunlarının azalacağı düşünmektedir. Göçmen ğrencilerin dışlanma, güvensizlik, anksiyete, sosyal fobi vb. rahatsızlıklarla karşılaşma ihtimalleri de göz önüne alındığında merkezlerdeki rehber ğretmen sayısının arttırılması ve önleyici ve koruyucu rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesi mülteci öğrencilerin topluma entegrasyonlarına hız kazandıracaktır. Ayrıca, Suriyeli ğrencilerin toplumla kaynaştırılması adına kamp dışında sosyal faaliyetlerin arttırılması yerinde olacaktır.

Son olarak, bu çalışmanın sonucunda araştırmamızda uygulanan uyum sorunları ölçeğinin cut off değeri hesaplanmış ve hesaplanan bu değere dikkate alınarak ileride yapılacak çalışmalarda bu ölçeğin önsel test olarak kullanılması ve 149 puanın altında kalan öğrencilerin daha dikkatli gözlemlenmesi önerilmektedir.

7. KAYNAKÇA

- Akalın, A. N., (2016). Türkiye'ye Gelen Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi, c, 1*, 58-83.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(20)*, 292-303.
- Anderman, E. M. (2002). School effects on psychological outcomes during adolescence. *Journal of educational psychology, 94(4)*, 795.
- Arambewela, R., & Hall, J. (2009). An empirical model of international student satisfaction. *Asia Pacific journal of marketing and logistics, 21(4)*, 555-569.
- Bauman, Z.(1991). The social manipulation of morality: Moralizing actors, adiaphorizing action. *Theory, Culture & Society, 8(1)*, 137-151.
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International journal of intercultural relations, 29(6)*, 697-712.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity, and adaptation. *Applied psychology, 55(3)*, 303-332.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied psychology, 46(1)*, 5-34.
- Bilgili, A. (1996). Doğu Anadolu Bölgesinde Göçe Maruz Bırakılan Çocuklar. *Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul*.
- Börü, N., & Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim - öğretim ortamlarındakarşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. *Electronic Turkish Studies, 11(14)*, 123- 158.
- Buz, S. (2004). *Zorunlu çıkış zorlu kabul: mültecilik*. Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları.
- Dil, A.N. (2014). Geçici Koruma Yönetmeliği Kabul Ed. Ankara Strateji Enstitüsü, Erişim tarihi: Mayıs 2015, <http://www.ankarastrateji.org>
- Çağlayan, S. (2006). "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE): S.17, ss.67-91.
- Çelikel, A., & Şanlı, C. (2007). *Türk milletlerarası özel hukuk mevzuatı: kanunlar*

ihtilafı

ve milletlerarası usul hukuku, milletlerarası tahkim hukuku, vatandaşlık hukuku, yabancılar hukuku, dış ticaret ve yabancı sermaye hukuku ile ilgili mevzuat ve uluslararası anlaşmalar. Beta Basım Yayım Dağıtım.

Çiçekşöğüt, A. (2017). Uluslararası Göç Hukuku Perspektifinde Yerinden Edilmiş Suriyeliler'in Türkiye'deki Statüsü. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 1-20.

Çobaner, A. (2015). Çocuk Hakları Bağlamında Suriyeli Mülteci Çocukların Haberlerde Temsili.

ÇOÇA, (2015). <http://cocuk.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/SuriyeliCocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf>

Dustmann, C., & Fabbri, F. (2003). Language proficiency and labour market performance of immigrants in the UK. *The Economic Journal*, 113(489), 695-717.

Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları. SETA.

Emin, M. N. & Coşkun, İ., (2016). Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitiminde Yol Haritası: Fırsatlar ve Zorluklar. *SETA, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, İstanbul.*

Erol, M., & Ersever, O. G. (2014). Göç krizi ve göç krizine müdahale. *KHO Bilim Dergisi*, 24(1), 47-68.

Erder, S. (1986). Refah Toplumunda Getto ve Türkler, İstanbul: Teknografik Matbaacılık

Ergüven, N. S. ve Özturanlı B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. Ankara

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 62(4), 1007 – 1061.

Ergüven, N. S., & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası mülteci hukuku ve Türkiye. *AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1063-1086.

Faist, T. (2000). The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces. Oxford: Clare. Press.

Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1982). Relationship of daily hassles, uplifts, and major life events to health status. *Health psychology*, 1(2), 119.

Fuligni, A. J., & Yoshikawa, H. (2003). Socioeconomic resources, parenting, and child development among immigrant families.

- Goularas, G. B., & Sunata, U. (2015). Türk Dış Politikasında Göç ve Mülteci Rejimi. *Moment Dergi*, 2(1).
- Göhler, G. (1990). Die fore gesuntheitliche Situation und die daraus resultierenden probleme der türkischen Bundesrepublik Deutschland”, Türkische Migranten in der Bundesrepublik Deutschland-Federal Almanya’da Göçmenler, Band II.
- Gökçan, G., Açıkyıldız, Ç., & Ataman, S. (2015). Göç ve Mültecilik. *Retrieved, February, 20, 2016.*
- Gülüm, K., & Akçalı, H. (2016). Balıkesir’deki mülteci çocukların eğitim sorunları.
- Gün, Z. (2011). İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika.
<http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/v. b%C3%B6l%C3%BCm.pdf>
- Gün, Z., & Bayraktar, F. (2008). Türkiye’de İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2).
- Güneş, F. (2012). Göç, yoksulluk ve sosyal politika. *Erişim adresi: http://www. iav.org.tr/yonetim/dosya/seminer/adanagoc3. pdf.*
http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik ‘den 19 Ekim 2017 tarihinde edinilmiştir.
<https://www.afad.gov.tr/tr/2373/Suriyeli-Siginmacılara-Yapilan-Yardimlar> ‘den 19 Ekim 2017 tarihinde edinilmiştir.
https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/Barinma_Merkezlerindeki_Son_Durum+6.pdf ‘den 12 Ekim 2017 tarihinde edinilmiştir.
https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/02_10_2017_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf ‘den 14 Ekim 2017 tarihinde edinilmiştir.
<http://www.yenicaggazetesi.com.tr/erdogan-suriyelilere-30milyardolar%20harcadik167796h.htm> ‘den 10 Aralık 2017 tarihinde edinilmiştir.
<http://www.unhcr.org/tr/unhcrnin-tarihcesi> ‘den 10 Aralık 2017 tarihinde edinilmiştir.
http://www.madde14.org/index.php?title=Birle%C5%9Fmi%C5%9F_Milletler_M%C3%BCteciler_Y%C3%BCksek_Komiserli%C4%9Fi ‘den 10 Aralık 2017 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22127.pdf> 'den 12 Aralık 2017 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/01/20060127-2.htm> 'den 27 Aralık 2017 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090612-1.htm> 'den 27 Aralık 2017 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> 'den 27 Aralık 2017 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411> 'den 30 Aralık 2017 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090612-1.htm> 'den 30 Aralık 2017 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.yenicaggazetesi.com.tr/erdogan-suriyelilere-30-milyar-dolar-harcadik-167796h.htm> 'den 05 Ocak 2018 tarihinde edinilmiştir.

Han, T., (2010). Göç Eden Ailelerin Çocuklarının Eğitim Ve Öğretimde Karşılaştıkları Uyum Sorunları. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Hart, R. (2009). Child refugees, trauma and education: interactionist considerations on social and emotional needs and development. *Educational Psychology in Practice*, 25(4), 351- 368.

Harunoğulları, M., & Cengiz, D. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Mekânsal Analizi: Hatay (Antakya) Örneği. *TÜCAUM-VIII. Coğrafya Sempozyumu*, 23- 24.

Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi*, 3(1), 29-63.

Harrell-Bond, B. (2000). Are refugee camps good for children? (Working Paper No. 29). Cairo: Forced Migration and Refugee Studies.

Hodes, M., (2000). Psychologically distressed refugee children in the United Kingdom. *Child Psychology and Psychiatry Review*, 5(2), 57-68.

İ. H. Derneği., G. E. S. Y. K., Derneği, H. D., Şubesi, İ. H. D. İ., Şubesi, İ. H. V. İ., Vakfı, K. D., ... & Vakfı, T. H. A. (2013). Yok Sayılanlar; Kamp Dışında Yaşayan Suriye'den Gelen Sığınmacılar İstanbul Örneği

İlbay, N., (2016). Hatay'daki Suriyeli Mültecilerin Sosyal Yaşama Adaptasyonu:

- Sorunlar Ve Çözümler. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Ji, P., & Duan, C., (2006). The relationship among acculturation, acculturation stress, and depression for a Korean and a Korean-American sample. *Asian Journal of Counselling, 13*(2), 235-270.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2014). Kültürleşme ve Aile İlişkileri. *Türk Psikoloji Yazıları, 17*(34),120-127
- Kalaycı, Ş. (2008). SPSS Uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. *Editör: Şeref Kalaycı, 3*.
- Kalaycı, S. (2014). Sığınmacıların Korunmasına Yönelik Türk Sivil Toplum Kuruluşları, İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Karaca, S., Kirişçi, K., & Çarmıklı, E. Ö. (2013). *Suriyeli Mülteciler ve Türkiye: Sonu Gelmeyen Misafirlik*. International Strategic Research Organization(USAK).
- Kaya, A., & Erdoğan, M. (2016). Türkiye'nin Göç Tarihi, Bilgi Ün. *Yayınları, İstanbul*.
- Kaya, İ., & Eren, E. Y. (2015). Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki durumu: Arada kalanların hakları ve yükümlülükleri. SETA.
- Kılcan, B., Keçe, M., Çepni, O., & Kılınç, A. Ç. (2014). Prospective teachers' reasons for choosing teaching as a profession. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 22*(1), 69-80.
- Kiliçlar, A., Sari, Y., & Seçilmiş, C. (2012). Türk Dünyasından Gelen Öğrencilerin Yasadıkları Sorunların Akademik Başarılarına Etkisi: Turizm Öğrencileri Örneği. *Bilgi, 61*, 157.
- Kınık, K., (2010). Göç, Sürgün ve İltica, *Hayat Sağlık Dergisi, Temmuz Sayı: 2*, s:36-39.
- https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/88360142_goc-istatistik_raporu%20mayis%20-%202017.pdf 'den 12 Ocak 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Kıroğlu, K., Kesten, A., & Elma, C. (2010). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6*(2).
- Kiang, L., Supple, A. J., Stein, G. L., & Gonzalez, L. M. (2012). Gendered academic

- adjustment among Asian American adolescents in an emerging immigrant community. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(3)
- Kirk, J., & Cassity, E. (2007). Minimum standards for quality education for refugee youth. *Youth Studies Australia*, 26(1), 50.
- Koyuncu, A., (2014). *Kentin yeni misafirleri Suriyeliler*. Çizgi Kitabevi
- Kumcağız, H., Dadashzadeh, R., & Alakuş, K. (2016). Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ndeki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Yaşadıkları Sorunlar. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 37-50
- Kurç, G. (1989). Bazı kişisel sosyal ekonomik ve kültürel değişkenlerin lise öğrencilerinin uyum alanları ve uyum yöntemlerine etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, HÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*
- Lam, P. S. (2005). The Rise and Fall of Chinese Immigration to Canada: Newcomers from Hong Kong Special Administrative Region of China and Mainland China, 1980– 20002. *International Migration*, 43(3), 9-34.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). Coping and adaptation. *The handbook of behavioral medicine*, 282-325
- MEB., (2013). Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi .
- MEB., (2014). *Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html
- MEB., (2014). *Suriyeli Çocukların Eğitimi İçin Yol Haritası*
- MEB., (2015). *MEB Stratejik Plan (2015-2019)*.
- MEB., (2017). Geçici Eğitim Merkezleri <http://pictes.meb.gov.tr/pys/html/gem.htm>
- Miranda, A. O., & Matheny, K. B. (2000). Socio-psychological predictors of acculturative stress among Latino adults. *Journal of Mental Health Counseling*, 22(4), 306.
- Mutluer, M., (2003). Uluslararası Göçler ve Türkiye, Çantay Kitapevi, İstanbul
- Öner, I. S. G., (2014). Türkiye'nin suriyeli mültecilere Yönelik Politikası. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 6, 61.
- Özgür, N., (2012). Modern Türkiye'nin zorunlu göçmenleri: Muhacirler, iskanlılar, mübadiller. *İslamlar, soydaşlar, "G" grubu, mülteciler, "tekne*

mültecileri”, *Küreselleşme çağında göç: Kavramlar, tartışmalar içinde*, 199-216.

- Özgüven, H. D., & Tuncer, H. T. (1997). Uyum bozukluğu. *Kriz Dergisi*, 5(2), 87-94.
- Özkalp, E., (1990) Sosyolojiye Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Palladino, J. M. (2008). Identifying a Theoretical Perspective to Meet the Educational Needs of Twice-Migrated Sudanese Refugees. *Online Submission*, 2, 197-2004.
- Pinson, H., & Arnot, M. (2007). Sociology of education and the wasteland of refugee education research.
- Pinson, H., Arnot, M., & Candappa, M. (2010). *Education, asylum and the 'non-citizen' child: The politics of compassion and belonging*. Springer.
- Rutter, M., & Lord, C. (2003). *The social communication questionnaire: Manual*. Western Psychological Services.
- Sam, D. L. (1998). Predicting life satisfaction among adolescents from immigrant families in Norway. *Ethnicity & Health*, 3(1-2), 5-18.
- Sam, D. L., & Berry, J. W. (2010). Acculturation: When individuals and groups of different cultural backgrounds meet. *Perspectives on Psychological Science*, 5(4), 472-481.
- Seydi, A. R., (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014(31).
- SEZGİN, A. A., & YOLCU, T. (2016). Göç İle Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas: International Journal of Social Sciences*, 4(7).
- S. M. E. H., & Kurter, M. Ç. (2017). Saha Araştırması Tarama Raporu.
- Stevenson, J., & Willott, J. (2007). The aspiration and access to higher education of teenage refugees in the UK. *Compare*, 37(5), 671-687.
- Şahin, C., (1999). “Yurt Dışı Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Şeker, B. D., & Aslan, Z. (2015). Refugee Children in the Educational Process: An Social Psychological Assessment. *Journal of Theoretical Educational Science/Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 8(1).

- Şeker, B. D., (2015). Göç ve Uyum Süreci: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. In *Göç ve Uyum* (pp. 9-21). Transnational Press London.
- Şeker, B. D., & Aslan, Z. (2015). Refugee Children in the Educational Process: An Social Psychological Assessment. *Journal of Theoretical Educational Science/ Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8(1).
- Özkalp E., (1990). Sosyolojiye Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- TDK,(2017).http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a44b3ed1b7800.32382061
- TOPSAKAL, C., MEREY, Z., & Murat, K. E. Ç. E. Göçle Gelen Ailelerin Çocuklarının Eğitim-Öğrenim Hakkı ve Sorunları Üzerine Nitel Bir Çalışma a Qualitative Study on Education Rights and Problems of İmmigrant Families' Children.
- Tunç, A. İ., Şeker, B. D., & Şahin, E. (2010). Van İli Örneğinde Terör Suçlarına Karışan Kişilerin İç Göç, Sosyal Psikolojik ve Eğitim Açılımlarından Değerlendirilmesi. *Terörün Sosyal Psikolojisi*, 229-253.
- Tunç, A. Ş., (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2).
- Uluocak, G. P. (2010). İç Göç Yaşamış Ve Yaşamamış Çocukların Okulda Uyumu. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26).
- UNICEF. (2015). Türkiye'deki Suriyeli çocuklar bilgi notu. *Türkiyedeki Suriyeli Çocuklar_Bilgi Notu Nisan 2016_1pdf*. Erişim Tarihi: 16.09.2017 http://www.unicefturk.org/public/uploads/files/Children%20of%20Syria01.2017_TR.pdf Erişim Tarihi: 16.09.2017 http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/10.2016_Children%20of%20Syria_revised_TR Erişim Tarihi: 16.09.2017
- UNICEF. (2017). Türkiye'de Kayıp bir Kuşak oluşmasını önlemek.
- Üner, S., (1972). Nüfusbilim Sözlüğü, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Valentine, G. & Holloway, S. L., (2000). Spatiality and the new social studies of childhood. *Sociology*, 34(4), 763-783.
- Ward, C., & Kennedy, A. (1994). Acculturation strategies, psychological adjustment, and sociocultural competence during cross-cultural transitions. *International journal of intercultural relations*, 18(3), 329-343.
- Waters, T., & LeBlanc, K. (2005). Refugees and education: Mass public schooling

- without a nation-state. *Comparative Education Review*, 49(2), 129-147.
- Yakushko, O., Watson, M., & Thompson, S. (2008). Stress and coping in the lives of recent immigrants and refugees: Considerations for counseling. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 30(3), 167.
- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F., & Savaşan, F. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniv. Örneği).
- Yavuz, S. (2013). Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa'da Yaşayan Türklerin Bağlamında Bir Değerlendirme. *Journal of International Social Research*, 6(26).
- Yavuz, Ö., & Mızrak, S. (2016). Acil Durumlarda Okul Çağındaki Çocukların Eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199.
- Zeliha, T. R. A. Ş., & Güngör, H. C. (2011). Avrupa ülkelerinden gelen Türk asıllı üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve sosyal bağlılıkları üzerine nitel bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 261-271.

8.EKLER

8.1. Yabancı Öğrenci Uyum Sorunları Ölçeği

ANKET FORMU

*Bu ölçek, yabancı uyruklu öğrencilerin uyruklu öğrencilerin uyum sorunlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Sonuçları, benzer sıkıntıları olan öğrencilerin sorunlarının ele alınmasına katkı sağlayacaktır. Lütfen sizin için sorun yarattığına inandığınız anket içerisindeki yargıları uygunluk derecesine göre işaretleyiniz. Herhangi bir yargı size uygun değilse “**Kesinlikle Katılmıyorum**” un altına, size çok uygunsa “ **Kesinlikle Katılıyorum**” un altına ya da ilgili yargının uygunluk derecesine göre altındaki boşluğa “(X)” işareti koyunuz. Elde edilen bilgiler, bilimsel analiz çalışmasında kullanılacak olup gizlilik ilkesine uygun olarak saklanacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.*

Erdi CENGİZ
Çağ Üniversitesi
Psikoloji Bölümü
Sosyal Bilimler Enstitüsü

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz : () Kadın () Erkek
Yaşınız : (Lütfen yazınız) :
Sınıfınız: () 5.Sınıf () 6. Sınıf () 7. Sınıf () 8. Sınıf
Eğitim aldığınız GEM’in adı: (Lütfen yazınız) :
Kaç yıldır Hatay’da yaşıyorsunuz? : (Lütfen yazınız) :
Nerede kalıyorsunuz? :
() Sığınma Kampında () Kendi evimizde () Başkalarıyla paylaştığımız bir evde
Ailenizle Beraber mi yaşıyorsunuz? : () Evet () Hayır
Sizinle birlikte kaç kardeşsiniz? (Lütfen yazınız) :
Anne- babanızın çalışma durumu? : () Çalışıyor. () Çalışmıyor.
Ailenize maddi destek sağlamak için herhangi bir işte çalışıyor musunuz? () Evet, çalışıyorum. () Hayır, çalışmıyorum.

Aşağıdaki yargılarla ilgili olarak sağdaki seçeneklerden size uygun olan <u>sadece bir cevabı</u> çarpı (X) koyarak işaretleyiniz, <u>lütfen boş bırakmayınız.</u>	Kesinlikle	4	3	2	Kesinlikle
	Kabul ediyorum	Kabul ediyorum	Kararsızım	Kabul ediyorum	Kabul ediyorum
11.1. Vatan özlemi çekiyorum.					
11.2. İstedğim yerde öğrenim görmüyorum.					
11.3. Türk eğitim sistemi ile geldiğim ülkedeki eğitim sistemi arasında farklılıklar var.					
11.4. Türkiye'deki eğitim beklentilerimi karşılamıyor.					
11.5. Derslere devam zorunluluğu uyum sürecimi kolaylaştırıyor.					
11.6. Not kaygısı çekiyorum (taşıyorum).					
11.7. Öğretmenlerim tarafından eğitim sistemi ile ilgili yeterince bilgilendirilmiyorum.					
11.8. Öğretmenlerimin gösterdikleri kişisel destek yetersiz.					
11.9. Başka bir merkezde okumak istiyorum.					
11.10. Yozlaşma (kendi kültürüne yabancılaşma) kaygısı taşıyorum.					
11.11. Geldiğim ülkeyle ilgili ön yargılar var.					
11.12. Türkiye'de yabancılara karşı toplumsal hoşgörü eksikliği var.					
11.13. Genelde mal ve hizmet (yiyecek-içecek, giyecek, kalacak yer, ulaşım gibi) fiyatları yüksek.					
11.14. Masraflarımı karşılayacak yeterli para bulamıyorum.					
11.15. Giyim için para bulamıyorum.					
11.16. Sosyal etkinlikler için para ayıramıyorum.					
11.17. Bir anda ortaya çıkan parasal ihtiyaçlarımı karşılayamıyorum.					
11.18. Kaldığım yerin olanakları istediğim düzeyde değil.					
11.19. Kaldığım yer okuluma uzak.					
11.20. Türkçe okumam yetersiz.					
11.21. Türkçe yazmam yetersiz.					
11.22. Türkçe anlamam yetersiz.					
11.23. Türkçe konuşmam yetersiz.					
11.24. Türkçe kelime bilgim yetersiz.					
11.25. Dil pratiği yapacak arkadaş bulamıyorum.					
11.26. Türkiye hakkında yetersiz bilgiye sahibim.					
11.27. Geleceğime yönelik kaygılarım var.					
11.28. Dinlenmeye vakit bulamıyorum.					
11.29. Okuldan sonra iş bulma sıkıntısı çekiyorum.					
11.30. Ücreti iyi olan bir iş bulamıyorum.					
11.31. Başkaları tarafından küçümseniyorum.					
11.32. Yalnızlık çekiyorum.					
11.33. Arkadaş edinmede güçlük çekiyorum.					
11.34. Halk arasında kendimi rahat hissetmiyorum.					
11.35. Türkiye'de erkek ve kadın arasındaki ilişkiler geldiğim ülkedekinden farklı.					
11.36. Türk öğrenciler yabancı öğrencilere karşı olumsuz tavır içindeler.					
11.37. Oda arkadaşım/arkadaşlarım ile ilişkilerimde sorun yaşıyorum.					
11.38. Türkiye'de öğrenciler arasındaki ilişkiler geldiğim ülkedekinden farklı.					
11.39. Samimi bir Türk arkadaşım yok.					
11.40. Daha çok Türk insanı ile tanışmak uyum sürecimi kolaylaştırır.					
11.41. Okulumda düzenlenen oryantasyon toplantıları yetersiz.					
11.42. Okulumda uluslararası öğrenciler için düzenlenen etkinlikler yetersiz.					
11.43. Okulumda ders ve uygulamalar için kullanılan laboratuvarlar yetersiz.					
11.44. Kendimi değersiz hissediyorum.					
11.45. Yeterince ders çalışmıyorum.					

8.2. Öğrenci Tanıma Anketi

ANKET FORMU

Bu anket, Erdi CENGİZ tarafından Doç. Dr. Gülhan TEMEL ÖREKİCİ danışmanlığında yürütülen ‘‘SURIYELİ ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOSOSYAL UYUM SORUNLARI İLE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ’’ konulu yüksek lisans tezinin araştırma kapsamında Geçici Eğitim Merkezleri’nde eğitim veren öğretmenler için hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler bilimsel analiz çalışmasında kullanılacak olup gizlilik ilkesine uygun olarak saklanacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Erdi CENGİZ
Çağ Üniversitesi
Psikoloji Bölümü
Sosyal Bilimler Enstitüsü

KİŞİSEL BİLGİLER

1. **Cinsiyet:** () Kadın () Erkek
2. **Yaşınız:**
3. **Medeni Durumunuz:** () Evli () Bekar () Dul/Boşanmış
4. **Çalışma Durumunuz:** () Kadrolu Öğrt. () Sözleşmeli Öğrt. () Suriyeli Öğrt.
5. **Lisansınız :** () Türkçe Öğrt. () Sınıf Öğrt. () Arapça Öğrt. () İngilizce Öğrt. () Diğer
6. **Düzenli Geliriniz:** () Var () Yok
7. **GEM dışında çalıştığınız bir kurum:** () Var () Yok
8. **Nerede kalıyorsunuz ?** () Altınözü () Antakya () Diğer
9. **Yaşadığınız yer görev yaptığınız GEM’e uzak mı?** () Evet () Hayır

Öğretmenlere Uygulanan Öğrenci Tanıma Anketi

1. Sınıfınızda Suriye'den göç ile Hatay'a gelen kaç öğrenci bulunmaktadır?
2. Öğrencinizin aileden kaynaklı sorunları nelerdir?
 - a) Göçle gelip evi olmadığı için yakınlarının yanında kalanlar
 - b) Göçle gelip anne – babası işsiz olanlar
 - c) Göçle gelip akranlarından yaşça büyük olup okula gönderilenler
3. Öğrencileriniz sınıfta ne tür sorunlar yaşıyor?
 - a) Arkadaşlarıyla kavga ve geçimsizlik
 - b) Maddiyattan kaynaklı sorunlar
 - c) İsteksizlik – Bıkkınlık
 - d) Derse ilgisizlik
 - e) Ders araç – gereçlerinin olmamasından ya da yetersiz olmasından kaynaklı sorunlar
4. Sorunlarının çözümü için herhangi bir kurumdan destek aldı mı?
 - a) Rehber/ Danışman yardımı aldı
 - b) Rehabilitasyon/ Özel eğitim kurumlarına gitti
 - c) Belediye yardımı alanlar
 - d) Gönüllü vatandaşların yaptığı yardımlar
 - e) Yardım almayanlar
5. Sınıf rehber öğretmeni olarak bu öğrencilerinize siz nasıl yardımcı oluyorsunuz?
 - a) Konuşarak
 - b) Özel eğitim kurumlarına yönlendirerek
 - c) Rehber öğretmene yönlendirerek
 - d) Aile ziyareti yaparak
 - e) Telkin ederek

6. Bu öğrencileriniz eğitim ve öğretimle ilgili ne tür sorunlar yaşıyor?
- Derslere karşı ilgisiz
 - Düzenli çalışmıyor
 - Kaynak kitap alamıyor
 - Evde kendisine yardım edecek kimse yok
 - Diğer
7. Öğrencileriniz sorunlarını sizinle paylaşıyor mu?
8. Dönem başında öğrencilerinize psikolojik tarama yapıldı mı?
9. Bu öğrencileriniz anlama, kavrama ve algılamada ne tür sorunlar yaşıyor?
- Başarılı
 - Anlama ve algılama zayıf
 - İfade becerileri zayıf
 - Okuma hızları düşük
 - Yazma hızları zayıf
10. Sizce öğrencileriniz mutlu mu?
- Evet mutlular
 - Hayır mutsuzlar
 - Çocuk olarak tüm hakları var
 - Bazı haklarını maddi sebeplerden dolayı yaşayamıyorlar
11. Sizce öğrencilerinizin en sık karşılaştığı uyum sorunu hangisidir?
- Dil sorunu
 - Psikososyal sorunlar
 - Kültürel sorunlar
 - Mali Sorunlar
 - Eğitsel sorunlar

8.3. Etik Kurulu Onay Belgesi

TC CAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ARAŞTIRMA ENKETİ ÇALIŞMADANI ETİK KURULU İZİN TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU ÖĞRENCİ BÖLÜMÜ	
T.C. NOSU	35014544400
ADI VE SOYADI	Enel CENGİZ
ÖĞRENCİ NO	201510092
TEL. NO. LARI	0 338 339 4165
E-MAİL ADRESLERİ	enelcengiz290@gmail.com
ANK. BÖLÜM DALI	Psikoloji
PROGRAM ADI	
BÖLÜM DALININ ADI	İngiliz Bilimler Enst.
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez
BÜYÜK İLİNDÜĞÜ DÖNEME AIT DÖNEMİN KAYITNOYU / İZİNLEMEDE / YERLEDEME	2018, 2018... Karilekizim
ARAŞTIRMA ENKETİ ÇALIŞMA TALEBİ EKİ KURULU BEĞLER	
TEZİN KONUSU	Gecici eğitim merkezlerinde eğitim alan Suriyeli Ortaokul öğrencilerinin Uyum Sorunları (Altınözü örneği)
TEZİN AMACI	Gemilerde eğitim alan Suriyeli mülteri öğrencilerin uyum sorunlarının belirlenmesi ve eğitim ihtiyaçlarının değerlendirilmesi tezin amacını oluşturmaktadır.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Alayışında göçü başlı uyum sorunlarına değinik birçok araştırma yapılmıştır. Diğer çalışmalardan farklı olarak Gemilerde eğitim alan Suriyeli mülteri öğrencilerin yaşadıkları uyum sorunlarının belirlenmesinin amacı edinildiği bu çalışmada öğrencilerin yaşadığı dil, mali, sosyal, kişisel sorunları belirlenecek.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER / KURUMLARIN ADLARI	Altınözü İle Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Gecici Eğitim Merkezleri
İN İLİNİTAÇ OLAN KURUM AIT ÖZELLİKLERİNİN ADI - BÜYESİ - HUKUKİ DURUMU - İLİ - İLÇESİ	Gecici Eğitim Merkezleri / Altınözü İle Milli Eğitim Müdürlüğü / Altınözü / HATAY
YAPILAN İSTEĞİN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMASI İSTEĞİNİN KURUMUN HANGİ İLÇESİNDE - HANGİ KURUMUN HANGİ ÖZELLİKLERİNİN İZİN ALINMASI HANGİ KURUMLARDA HANGİ ÖZELLİKLERİNİN İZİN ALINMASI HANGİ İLÇESİNDE - HANGİ KURUMUN HANGİ ÖZELLİKLERİNİN İZİN ALINMASI	Hatay il Milli Eğitim Müdürlüğü'nün etik kurul onayı ve Altınözü İle Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Gecici Eğitim Merkezleri zümre müdürlüğüne Gemilerde eğitim alan Suriyeli ortaokul öğrencilerine Aralık 2017 tarihinde araştırma kapsamında hazırlanan 1. Uyum sorunları ölçeği 2. Öğretmenlere uygulanacak Anket
İZİN ALINACAK OLAN ÇALIŞMANIN APT İZİNLEMEDE / İZİNLEMEDE / İZİNLEMEDE	Uyum Sorunları Ölçeği (2 sayfa)

Etik Kurulu İzin Yadek Üyesi

AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIĞINDAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜNE ONAYLATILARAK ENSTİTÜ SEKRETERLİĞİNE TESLİM EDİLECEKTİR.

8.4. Tez Anket İzin Dilekçesi

SAYI : 23867972/ 1404
KONU: Tez Anket İzini Hakkında

23.11.2017

HATAY İLİ MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ALTINÖZÜ İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ' NE

HATAY

1. Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı olup, halen tez aşamasında devam etmekte olan 201510072 numaralı ERDİ CENGİZ, "Geçici Eğitim merkezlerinde eğitim alan Suriye' li ortaokul öğrencilerinin uyum sorunları: Hatay İli Altınözü örneği" konulu tez çalışmasını Mersin Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Gülhan OREKİCİ TEMEL atanmış ve halen tez çalışması yürütülmektedir.
2. Adı geçen öğrenci bu tez çalışması kapsamında Hatay İli Altınözü İlçesindeki Geçici Eğitim Merkezlerinde okuyan Suriye' li ortaokul öğrencilerini kapsamak üzere kopyası Ek' ler de sunulan bir anket uygulaması yapmak istemektedir.
3. Adı geçen öğrenci bu tez çalışması kapsamında yukarıda belirtilen anketi uygulayabilmesi için gerekli iznin verilmesi makamların temsililerine maruzdur.

Arz ederim.

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal-Bilimler Enstitü Müdürü
Yrd. Doç. Dr. İbrahim NAR

EKLERİ: 6 (.Alt.) Sayfa Anket Formları ve bir sayfa öğrenci belgesi.

8.5. Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Belgesi

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 32889839-604.01.01-E.21267648
Konu : Erdi CENGİZ'in
Araştırma İzin Onayı

12.12.2017

MERSİN ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

Rektörlüğünüz Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi 201510014 numaralı Erdi CENGİZ'in, Doç.Dr.Gülhan OREKİCİ TEMEL danışmanlığında hazırlanmış olduğu "Geçici Eğitim Merkezlerinde Eğitim Alan Suriyeli Öğrencilerin Uyum Sorunları" ile ilgili makale çalışmasını İlimiz Altınözü İlçesinde bulunan Geçici Eğitim Merkezlerinin uygun göreceği tarih ve saatlerde yapması ile ilgili alınan 08/12/2017 tarihli ve 21066761 sayılı onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Kemal KARAHAN
İl Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.

Ek:Onay(1 sayfa)

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

(1926)

O. O. M. ...

İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ürgenpaşa Mahallesi Ayşe
Fitnat Hanım Caddesi 14. Sokak 31010 Antakya/Hatay
Elektronik Ağ : hatay.meb.gov.tr
E-posta : hataymem@meb.gov.tr - stratejigelistirme31@meh.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin : Ö.ÇOLAK Memur
Tlf. : (0 326) 227 68 68 / 1133
Faks : (0 326) 227 69 69

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden cae9-0543-3c3d-9bc2-06b1 kodu ile teyit edilebilir.

8.6. EK-7: Altınözü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Belgesi

T.C.
ALTINÖZÜ KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 74837155-235-E.21559945
Konu : Anket İzni

14/12/2017

KAYMAKAMLIK MAKAMINA

İlçemiz Yunushan Şehit Çetin Yavuz Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni Erdi CENGİZ'in Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Psikoloji Bölümünde tezli yüksek lisans yaptığından dolayı İlçemizdeki geçici eğitim merkezlerinde eğitim gören Suriyeli ortaokul öğrencilerin okuldaki uyum sorunları başlıklı bir anket uygulamak istediğine dair dilekçesi ve anketin bir örneği ekte sunulmuştur. Söz konusu anketin İlçemiz geçici eğitim merkezlerinde uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mahmut SABAH
Şube Müdürü

Uygun görtüfle arz ederim.

Mehmet GÜNER
Müdür

OLUR
14/12/2017

Bülent UYGUR
Kaymakam

9. ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında Antakya’da doğan Erdi CENGİZ, sırasıyla Ekinci Atatürk İlköğretim Okulu, Antakya Hüseyin Özbuğday Lisesi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Yüksek Lisans) programlarından mezun olmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı’nda öğretmenlik mesleğine devam etmekte olan CENGİZ orta derecede İngilizce ve Arapça bilmektedir.

İLETİŞİM: erdicengiz90@gmail.com